

Studie- og erhvervsvejledning på universiteterne

2005

**Studie- og erhvervsvejledning på
universiteterne**

© 2005 Danmarks Evalueringsinstitut
Trykt hos Vester Kopi

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bemærk:
Danmarks Evalueringsinstitut sætter
komma efter Dansk Sprognævn's
anbefalinger.

Bestilles hos:
Alle boghandlere eller på EVA's
hjemmeside www.eva.dk

Kr. 40,- inkl. moms

ISBN 87-7958-242-7

Indhold

Forord	3
1 Resumé	5
2 Indledning	9
2.1 Formål	9
2.2 Evalueringsgruppe og projektgruppe	10
2.3 De evaluerede universiteter	11
2.4 Dokumentation og metode	12
2.5 anbefalinger	13
3 Mål og strategi	15
3.1 Rammer for vejledningen	15
3.2 Universiteternes mål og strategier	17
3.2.1 Aktører	20
4 Ressourcer	23
4.1 Afsatte ressourcer	23
4.2 Prioritering af ressourcer	25
4.3 Kvalitetssikring af ressourceforbruget	27
5 Vejledningens indhold og form	29
5.1 Vejledningens opgaver	29
5.1.1 Indslusningsvejledning	29
5.1.2 Gennemførelsesvejledning	30
5.1.3 Udslusningsvejledning	36
5.1.4 Uformel vejledning	37
5.2 Form	38
5.3 Målgrupper	39

Studie- og erhvervsvejledning på universiteterne

5.4	Opsøgende vejledning	42
5.5	Adgang og synlighed	46
6	Organisering og samarbejde	51
6.1	Organisering	51
6.2	Samarbejde internt på universitet	56
6.2.1	Det vertikale samarbejde	56
6.2.2	Det horisontale samarbejde	58
6.3	Samarbejde med andre universiteter	58
7	Vejlederne	61
7.1	Hvem vejleder?	61
7.2	Vejledergrupper	62
7.2.1	Sammensætning af vejlederpersonalet	66
7.3	Vejlederuddannelse	67
7.3.1	Ny vejlederuddannelse	68
7.3.2	Vejledernes uddannelsesniveau	69
7.4	Sikring af overførsel af viden	72
8	Kvalitetssikring	75
8.1	Kvalitetssikring af vejledningsbehovet	75
8.2	Kvalitetssikring af informationsgrundlaget	77
8.3	Evaluerings	78
8.3.1	Benchmarking	80
8.4	Kvalitetssikring af vejledningsindsatsen	80
9	Overgangen til arbejdsmarkedet	83
9.1	Universiteternes rolle	83
9.2	Dimittendnetværk	86
9.2.1	Udbyttet af dimittendnetværk	87
9.3	Samarbejde med eksterne aktører	89
Appendiks A: Oversigt over anbefalinger		91
Appendiks B: Kommissorium		95
Appendiks C: Om evalueringsgruppen		99
Appendiks D: Metode		101
Rapporter fra EVA		105

Danmarks Evalueringsinstitut, EVA, fremlægger i denne rapport evalueringen af studie- og erhvervsvejledningen på universiteterne.

Evalueringen undersøger universiteternes nuværende vejledningsindsats og vurderer udbud og kvalitet af de vejledningstilbud der stilles til rådighed for de studerende undervejs i uddannelsesforløbet og i overgangen til arbejdsmarkedet. Evalueringen indeholder en vurdering af styrker og svagheder i indsatsen og præsenterer eksempler på god praksis på området.

Vi forventer at rapporten vil danne grundlag for det fortsatte arbejde med at udvikle og forbedre studie- og erhvervsvejledningen og derudover inspirere debatten om universiteternes fremtidige vejledningsindsats.

Evalueringen indgår i EVA's handlingsplan for 2004 og er gennemført i perioden juni 2004 til september 2005.

Hans Peter Jensen
Formand for evalueringsgruppen

Christian Thune
Direktør (EVA)

Formålet med denne evaluering er at belyse og vurdere kvaliteten af studie- og erhvervsvejledningen på de danske universiteter. Evalueringen har derfor set nærmere på mål og strategier for vejledningsindsatsen, vejledningstilbuddenes indhold, form og organisering, vejledergruppen og kvalitetssikringen af vejledningsindsatsen.

Overordnet konklusion

Universiteternes vejledningsindsats er kendetegnet ved stor forskellighed både inden for og imellem de enkelte universiteter. Der er stor variation i måden at varetage vejledningen på og i rammer og vilkår for vejledningsindsatsen. Denne mangfoldighed hænger sammen med at vejledningsindsatsen på de fleste universiteter er vokset op nedefra omkring de decentrale faglige miljøer.

Evalueringen har vist at studie- og erhvervsvejledningen varetages af en stor gruppe af særdeles engagerede vejledere med såvel studenter- som AC-baggrund. Vejledningsindsatsen er derfor generelt præget af mange initiativer og villighed til udvikling. Men indsatsen foregår for ofte spredt og usystematisk uden formulering af mål og strategier og efterfølgende kvalitetssikring. Evalueringens anbefalinger peger på en række forhold hvor der må ske forbedringer for at opnå en generel professionalisering af vejledningsarbejdet.

Evalueringsgruppens centrale anbefalinger

Formuler og nedskriv mål og strategier

Universiteterne skal udarbejde mål for deres vejledningsindsats og strategier for hvordan målene kan nås. Det er afgørende at ledelsen påtager sig ansvaret for at der formuleres mål og strategier, og at udarbejdelsen af mål og strategier forankres bredt i organisationen.

Anbefalingen har til formål at sikre at alle der er involveret i studie- og erhvervsvejledningen, har den samme forståelse for hvad vejledningen skal lede hen imod, og arbejder efter at nå de samme mål. Den brede forankring skal sikre engagement i strategiprocesen og en følelse af at være del af det daglige vejledningsarbejde.

Styrk kvalitetssikringen

Universiteterne skal sætte fokus på kvalitetssikring af vejledningsindsatsen. Det indebærer at universiteterne sætter en proces i gang hvor de formulerer mål for vejledningsindsatsen, identificerer aktiviteter og handlinger der skal gøre det muligt at nå målene, og at de efterfølgende evaluerer aktiviteter og handlinger. Konkret bør universiteterne sætte ind på to områder. For det første en kvalitetssikring af input, fx personaleressourcer, økonomiske ressourcer, fysiske rammer og personalets uddannelses- og erfaringsbaggrund inden for studie- og erhvervsvejledning. For det andet en kvalitetssikring af output gennem evaluering af om mål og strategier nås, systematiske tilbagemeldingsprocedurer i forhold til brugertilfredshed og brugeraccept, selvevaluering og benchmarking.

Anbefalingen har til formål at understrege vigtigheden af at udvikle og forbedre kvaliteten af vejledningsindsatsen på en formel og systematisk måde.

Bedre samarbejde og koordinering

Universiteterne skal forbedre det vertikale og det horisontale samarbejde internt på universitetet. Der bør indarbejdes systematik og flere rutiner i koordineringen – særligt en systematisk sikring af vidensdelingen blandt de decentrale vejledere.

Anbefalingen har til formål at styrke samarbejde og koordinering mellem centrale og decentrale vejledningsniveauer og på tværs af de decentrale vejledningsenheder. Et forbedret samarbejde skal være med til at fremme vidensdeling og erfaringsudveksling og sikre en klar arbejdsdeling mellem de forskellige niveauer. På den måde skal et forbedret samarbejde sikre mere kvalitet i vejledningen.

Styrkelse af studenterstudievejlederne

Studenterstudievejlederne skal fortsat udgøre kernen i universiteternes vejledningsindsats, men der skal samtidig ske en styrkelse af studenterstudievejledernes professionalisme. Det indebærer blandt andet at studenterstudievejlederne bør sikres en vejlederuddannelse målrettet deres opgaver og et ordentligt informationsgrundlag om fx tendenser på arbejdsmarkedet, ligesom kommunikationen mellem vejlederne bør forbedres.

Anbefalingen har til formål at fremme studenterstudievejledernes muligheder for at yde en kvalificeret studie- og erhvervsvejledning.

Alle vejledere skal vejlederuddannes

Alle vejledere bør have vejlederuddannelse, og denne uddannelse bør ligge meget tidligt i ansættelsesforløbet – især når det gælder studenterstudievejledere. Kravet om vejlederuddannelse bør indgå i en overordnet nedskrevet strategi for vejledningsindsatsen, og vejlederuddannelsen bør indrettes efter de vejledningsopgaver den ansatte officielt varetager.

Anbefalingen har til formål at styrke professionaliseringen af universiteternes vejledningsindsats. En vejlederuddannet vejledergruppe er en forudsætning for en kvalificeret og kompetent vejledning af studerende der står over for et studie- eller erhvervsrelateret valg.

Anbefalingernes status

Rapportens anbefalinger er vurderinger foretaget af en ekstern, faglig ekspertgruppe. Anbefalingerne er udtryk for evalueringsgruppens prioritering i forhold til de mange mulige anbefalinger der kan udledes af det omfattende dokumentationsmateriale. Anbefalingerne er tænkt som redskaber til den fremtidige og fortsatte udvikling af universiteternes studie- og erhvervsvejledning.

Rapporten indeholder flere anbefalinger end dem der er anført i dette resumé. Anbefalingerne er placeret løbende i rapportens kapitler i umiddelbar sammenhæng med de analyser de knytter sig til. I appendiks A findes desuden en liste over alle rapportens anbefalinger.

Uddannelses- og erhvervsvejledning er et politisk prioriteret område i disse år. I april 2003 vedtog Folketinget lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv som har til formål at ændre og forenkle vejledningssystemet i Danmark. Lovens indsats slutter med vejledningen om valg af videregående uddannelser. Vejledning der ydes i løbet af en universitetsuddannelse, og vejledning om mulighederne for beskæftigelse efter universitetsuddannelsen er ikke omfattet af loven. Til gengæld blev universiteternes forpligtelse til at tilbyde deres studerende vejledning om uddannelsen og efterfølgende beskæftigelsesmuligheder for første gang skrevet ind i universitetsloven i 2003.

Denne opprioritering af vejledningen af studerende er blandt andet begrundet i et ønske om at understøtte de studerende i en mere fleksibel uddannelsesstruktur hvor den studerende står over for et stigende antal studievalg i løbet af studiet. I loven er der fokus på et øget samspil med det danske samfund, herunder det private erhvervsliv, og der opfordres til at vejledningen især på studiets sidste år kan fokusere på overgangen til arbejdsmarkedet.

Denne evaluering undersøger status på vejledningsområdet set i lyset af de nye udfordringer. I den forbindelse vil evalueringen søge at besvare følgende spørgsmål: Hvad kendetegner universiteternes vejledningsindsats, hvilke styrker og svagheder er der i indsatsen, og hvordan kan den forbedres?

2.1 Formål

Formålet med evalueringen er at vurdere udbuddet og kvaliteten af de vejledningstilbud der stilles til rådighed for de universitetsstuderende, og identificere faktorer der har betydning for en kvalificeret vejledningsindsats. Evalueringen skal præsentere eksempler på god praksis og give anbefalinger til fremtidig udvikling af vejledningsindsatsen.

Evalueringen vil fokusere på:

- mål og strategier
- ressourcer
- vejledningens indhold og tilrettelæggelse

- organisering og samarbejde
- vejledergruppen, herunder vejledernes uddannelse
- kvalitetssikring af vejledningsindsatsen
- overgangen til arbejdsmarkedet.

Det overordnede mål med evalueringen er at støtte universiteterne i den fortsatte udvikling af deres vejledningsindsats.

Afgrænsninger og definitioner

For at fokusere evalueringen fastlægger kommissoriet at vejledningsindsatsen afgrænses til den vejledning der tilbydes de studerende i forbindelse med uddannelses- og erhvervsvalg. Det er for det første vejledning der bistår den studerende i valg af studieforløb og -specialisering, fx vejledning om studieveje og valg af fag, kurser og kandidatoverbygninger, og for det andet vejledning om valg i forbindelse med overgangen til arbejdsmarkedet, fx vejledning om mulighederne for fremtidig beskæftigelse efter endt uddannelse eller at forberede den studerende på arbejdslivet.

Vejledning om økonomiske, juridiske, sociale eller psykologiske problemstillinger som varetages af enheder som studenterpræst, studenterrådgivning, SU-kontor mv., er ikke omfattet af denne evaluering. Det samme gælder for akademisk vejledning forstået som vejledning i forbindelse med opgaver, rapporter, specialer osv. Endvidere er gruppen af studerende afgrænset til de ordinære studerende og omfatter ikke fx internationale studerende og studerende på åben uddannelse.

Evalueringen omfatter såkaldt gennemførelses- og udslusningsvejledning hvor gennemførelsesvejledning forstås som den vejledning der tilbydes undervejs i uddannelsesforløbet, mens udslusningsvejledning forstås som vejledning om mulighederne for fremtidig beskæftigelse efter endt uddannelse. Indholdet i vejledningsindsatsen i de to tidsmæssigt opdeltede faser overlapper hinanden, og det kan være svært at adskille de to i praksis. Evalueringen omfatter ikke såkaldt indslusningsvejledning da vejledningen i forbindelse med optagelse af studerende er berørt af vejledningsreformen som trådte i kraft i august 2004, samtidig med starten på denne evaluering.

2.2 Evalueringsgruppe og projektgruppe

En evalueringsgruppe har det faglige ansvar for rapportens vurderinger og anbefalinger. Gruppen er nedsat til lejligheden og består af fagfolk med særlig indsigt i studie- og erhvervsvejledning.

Evalueringsgruppens medlemmer er:

- Vicedirektør Hans Peter Jensen, Danmarks Fødevarerforskning (formand)
- Studievejleder Jo Kjærsgaard Pedersen, Det Naturvidenskabelige Fakultet, KU
- Efter- og videreuddannelseschef Steffen Svendsen, Jysk Center for Videregående Uddannelse

- Teamchef Mette Bjørn, Ledernes Hovedorganisation
- Stud.scient.soc. Katrine Møller, KU.

I appendiks C findes en nærmere beskrivelse af de enkelte medlemmers baggrund.

En projektgruppe fra EVA har det metodiske ansvar for evalueringen og har blandt andet skrevet evalueringsrapporten. Projektgruppens medlemmer er:

- Evalueringskonsulent Christel Sølvhjem (koordinator)
- Evalueringsmedarbejder Jakob Lynge Lind.

2.3 De evaluerede universiteter

Evalueringen omfatter samtlige tolv universiteter i Danmark. Hvert universitet har nedsat en selvevalueringsgruppe som har udarbejdet en selvevalueringsrapport med udgangspunkt i en vejledning til selvevaluering fra EVA. Evalueringsgruppen og EVA's projektgruppe har besøgt fire af de tolv universiteter. De fire universiteter er valgt ud fra et ønske om at forskellige typer af universiteter skulle repræsenteres: et klassisk universitet, en handelshøjskole, et universitet med et relativt klart afgrænset arbejdsmarked og et nyere universitet.

Følgende universiteter selvevaluerer:

- Københavns Universitet (KU)
- Syddansk Universitet (SDU)
- Handelshøjskolen i Århus (HHÅ)
- Danmarks Tekniske Universitet (DTU)
- Danmarks Pædagogiske Universitet (DPU)
- Roskilde Universitetscenter (RUC)
- IT-Universitetet (ITU)
- Den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole (KVL).

Følgende universiteter selvevaluerer og modtager besøg:

- Aarhus Universitet (AU)
- Aalborg Universitet (AAU)
- Copenhagen Business School (CBS)
- Danmarks Farmaceutiske Universitet (DFU).

2.4 Dokumentation og metode

Evalueringen er gennemført på baggrund af et kommissorium der blev vedtaget af EVA's bestyrelse i juni 2004. Kommissoriet gør rede for evalueringens formål, organisering og metode og kan ses i appendiks B.

Selvevaluering og besøg

I efteråret 2004 nedsatte hvert universitet en selvevalueringsgruppe som udarbejdede en selvevalueringsrapport med vægt på beskrivelse af nuværende vejledningstilbud og diskussion af egne styrker og svagheder.

I januar 2005 besøgte evalueringsgruppen og projektgruppen fire universiteter. Universiteterne er valgt fordi de har relevant praksis på vejledningsområdet og samtidig repræsenterer forskellige universitetstyper. På besøgene blev der gennemført interview med selvevalueringsgruppen, studerende, undervisere, vejledere og ledelsen.

Brugerundersøgelse

I efteråret 2004 gennemførte EVA i samarbejde med NIRAS Konsulenterne en kvalitativ undersøgelse på fire af universiteterne: CBS, DFU, AAU og AU. Undersøgelsen blev gennemført som fokusgruppeinterview og omfattede studerende, dimittender, studie- og erhvervsvejledere samt arbejdsmarkedets parter. Undersøgelsen havde til formål at belyse studerende og dimittenders vejledningsbehov i løbet af uddannelsen og i overgangen til arbejdsmarkedet.

Dokumentation

Rapporten bygger på dokumentation fra selvevalueringsrapporter, institutionsbesøg og brugerundersøgelsen. På baggrund af denne dokumentation vil der løbende i rapporten blive givet eksempler på god vejledningspraksis på universiteterne. Der indgår så vidt muligt eksempler på vejledningspraksis fra alle tolv deltagende universiteter. Men de fire universiteter som har modtaget besøg af evalueringsgruppen og deltaget i brugerundersøgelsen, vil på grund af den større dokumentation blive nævnt oftere end de øvrige universiteter. Citater fra selvevalueringsrapporterne og brugerundersøgelsen er markeret med kursiv i rapporten.

En mere detaljeret beskrivelse af dokumentationen og en vurdering af materialets kvalitet findes i appendiks D.

2.5 anbefalinger

Rapportens anbefalinger er placeret i den løbende tekst i analysekapitlerne. I appendiks A findes desuden en samlet liste over rapportens anbefalinger.

Hvad vil universiteterne opnå med deres vejledningsindsats, og på hvilken måde har de tænkt sig at nå disse mål? For at belyse disse spørgsmål vil kapitlet se nærmere på universiteternes mål og strategier for studie- og erhvervsvejledningen. Kapitlet indledes med en gennemgang af de lovgivningsmæssige rammer for universiteternes studie- og erhvervsvejledning.

3.1 Rammer for vejledningen

I 2003 blev universiteternes pligt til at tilbyde deres studerende studie- og erhvervsvejledning for første gang skrevet ind i universitetsloven. I lov om universiteter (universitetsloven) af 28. maj 2003, § 9 slås det fast at:

Universitetet tilbyder studerende vejledning under uddannelsesforløb om uddannelsen og efterfølgende beskæftigelsesmuligheder.

I de almindelige bemærkninger til lovforslaget bliver der lagt vægt på en udvidelse af den individuelle vejledning, erhvervsvejledning og brugen af internettet:

Den individuelle studievejledning skal intensiveres. Denne studievejledning kan især de sidste år på uddannelsen også fokusere på beskæftigelsesvejledning. Universiteterne kan i denne sammenhæng og i forbindelse med øvrig service til studerende gøre udvidet brug af elektroniske selvbetjeningssystemer. Samtlige opgørelser over it-anvendelse i Danmark viser, at studerende er en af de grupper, der har den mest udprægede it-brug i landet. Med de studerendes it-fortrolighed er fundamentet til stede for en avanceret it-anvendelse på de danske universiteter.

I bemærkninger til de enkelte bestemmelser i lovforslaget om § 9 er det beskrevet at vejledningen af studerende har som mål at reducere frafald og understøtte den studerende i en mere fleksibel uddannelsesstruktur:

Bestemmelsen præciserer, at universitetet har til opgave at tilbyde studerende på både heltidsuddannelser og deltidsuddannelser studievejledning under selve uddannelsesforløbet. For at reducere frafald og understøtte studerende i en mere fleksibel uddannelsesstruktur skal universitetet i højere grad end hidtil fokusere på vejledningen af studerende. Denne studievejledning kan især på de sidste år af uddannelsen også fokusere på beskæftigelsesvejledning.

Vejledning i forbindelse med indgang til kandidat-, master- og ph.d.-uddannelser tilbydes alene af universitetet.

Om vejledning i forbindelse med indgang fra ungdomsuddannelser til de universitære bacheloruddannelser henvises til Undervisningsministeriets lovforslag om vejledning om valg af uddannelse og erhverv.

Uddannelsesbekendtgørelsen

I uddannelsesbekendtgørelsen (bekendtgørelse om bachelor- og kandidatuddannelser ved universiteterne af 6. maj 2004) er der på samme måde som i universitetsloven fokus på *tilstedeværelsen* af vejledningstilbuddet snarere end formålet eller *målet* for tilbuddet. Her er det præciseret at studievejledningen skal indeholde eksempler på erhvervsfunktioner og studiesammensætning, blandt andet valg af kandidatuddannelse:

§ 7: Universitetet tilbyder den studerende på bachelor- og kandidatuddannelsen vejledning om uddannelsen og efterfølgende beskæftigelsesmuligheder både under selve uddannelsesforløbet og i forbindelse med indgang til kandidat- og ph.d.-uddannelse.

Stk. 2: Universitetet offentliggør og vedligeholder en studievejledning om bachelor- og kandidatuddannelserne med eksempler på erhvervsfunktioner, de sigter mod, og om valgmuligheder og anbefalede sammensætninger i studiet af interesse for den studerende ved planlægningen af dennes uddannelse, herunder valg af kandidatuddannelse efter gennemført bacheloruddannelse.

Sammenlignet med vejledningsloven (lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv af 30. april 2003) er lovgivningen om vejledning på universiteterne langt mindre detaljeret. Det giver universiteterne mulighed for at tilpasse vejledningsindsatsen til lige netop deres behov. De kan formulere hvilke mål der skal være for lige netop deres studie- og erhvervsvejledning, og fastlægge hvilken strategi og handlingsplan de vil tage i brug for at nå målene. Med universitetsloven fik universiteterne en større grad af selvstyre og dermed en større grad af ansvar.

3.2 Universiteternes mål og strategier

Lovgivningen indeholder ikke detaljerede krav og mål for universiteternes vejledningsindsats, og dermed inviterer lovgivningen universiteterne til selv at tage ansvaret for at opstille mål og strategier for deres vejledningsindsats. Evalueringen viser imidlertid at det sjældent sker. Seks universiteter oplyser at de ikke har et nedskrevet officielt mål- og strategidokument for vejledningen. Tre universiteter gør opmærksom på at der er nedskrevne mål og strategier for henholdsvis enkelte fakulteters vejledningsindsats og erhvervsvejledningen. Et enkelt universitet gør opmærksom på at strategien for vejledning følger den generelle, overordnede strategi for universitetet. Tilbage er to universiteter som har nedskrevet mål og strategi for deres studie- og erhvervsvejledning. Det ene er DTU og det andet er ITU.

ITU har som det eneste universitet vedlagt deres strategiplan for studie- og erhvervsvejledningen. I den står der blandt andet at:

Strategien skal støtte op om ITU's visioner på uddannelsesområdet (anno 2003), nemlig:

- *ITU skal tiltrække fremragende bachelorer fra en bred vifte af uddannelser*
- *Studerende på ITU skal have lave gennemførelsestider*
- *Beskæftigelsesgraden for ITU's kandidater skal øges.*

De primære elementer i strategien er:

- *Videreudvikling og driftssikring af studie- og erhvervsvejledningen*
- *Opbygning af erhvervsvejledning*
- *Markedsføring af ITU's uddannelser og kandidater.*

I deres strategiplan er der beskrevet detaljerede mål og arbejdsopgaver for to år frem som skal sikre at strategien opfyldes.

ITU er et eksempel på hvordan et universitet kan formulere mål og strategier for vejledningsindsatsen. Men ITU er selv inde på at der endnu er et stykke vej før strategien er bredt forankret på universitetet. De peger på at første skridt mod en forbedret vejledningsindsats kunne være at udarbejde en vejledningsstrategi for hele ITU. Strategien bør indeholde målbare elementer, såsom mål for hvor stor en andel af de studerende der benytter sig af kandidatlinjernes tilbud om individuelle vejledningssamtaler, og hvor tilfredse de er hermed, beskæftigelsesgraden for de færdige kandidater, procentdel af studerende der laver projekter eller skriver speciale i samarbejde med virksomheder, gennemførelsestider eller de studerendes tilfredshed med studievejledningen. ITU er med andre ord stadig på vej, men er nået længere end de øvrige universiteter.

Blandt de universiteter som ikke har en nedskrevet mål- og strategiplan for deres vejledningsindsats, viser selvevalueringsrapporterne at der er en række i praksis fulgte-mål som kommer fra den tradition eller kultur der er omkring vejledningsindsatsen. Her nævner universiteterne blandt andet følgende mål:

- At sikre den bedst mulige information og vejledning til universitetets studerende
- Vejledningen skal basere sig på de etiske retningslinjer formuleret af Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (R.U.E.) der betoner:
 - respekt for den vejledningssøgende
 - neutral og uafhængig vejledning der er uafhængig af andre interesser end den vejledningssøgendes
 - åbenhed om vejledningens rammer og vilkår
 - at vejledningen foregår i fuld fortrolighed
 - at vejledningen skal foregå sagligt i forhold til korrekt og ajourført viden.
- Vejledningen skal sikre at flest muligt studerende vælger den rigtige uddannelse, flest muligt studerende gennemfører den uddannelse de påbegynder, og flest muligt kandidater får ansættelse på basis af deres uddannelse.

De i praksis fulgte-mål kan med fordel fungere som et udgangspunkt for universiteternes nødvendige og forestående arbejde med at formulere mål og strategier for vejledningsindsatsen.

I selvevalueringsrapporterne og på besøgene forklarede flere af universiteterne hvorfor de ikke har nedskrevne mål og strategi for deres vejledningsindsats. De er blandt andet kommet med følgende udsagn:

- Eftersom studievejledningen er vokset op "nedefra" i takt med at det blev nødvendigt, er der typisk ikke nogen samlet strategi eller mål for området.
- Det har ikke været nødvendigt fordi der har været tilfredshed med vejledningsindsatsen.
- Vejledningen har altid været en integreret del af universitets serviceydelser og derfor ikke gjort til genstand for en særskilt strategi.
- Fordi det er svært at måle effekten af vejledningen. Det er nemt at måle erhvervsvejledningen – kommer dimittenderne i job – men der er flere faktorer end studievejledningen der spiller ind i forhold til gennemførelsen af studiet.
- Gennem dialogen kan man fornemme hvor alle er på vej hen, og dette er vigtigere end en nedskrevet strategi.
- Vi er en lille enhed og holder månedlige møder, derfor er alle klar over hvor vi er på vej hen.
- Vi er et nyt universitet som endnu er i etableringsfasen.

Udsagnene viser at der er mange forskellige begrundelser for ikke at opstille mål og strategier for studie- og erhvervsvejledningen. Det vil dog være uheldigt hvis begrundelserne betyder at universi-

teterne i fremtiden ikke formulerer mål og strategier. En kvalificeret vejledningsindsats kræver at universiteterne hver især gør sig klart hvad de vil opnå med deres vejledningsindsats, og hvilke midler der skal tages i brug for at opnå målene. Det handler blandt andet om at fastlægge:

- hvad er studie- og erhvervsvejledning – afgrænsning af opgaverne
- hvad forstår universitetet ved god studie- og erhvervsvejledning
- hvor mange ressourcer vil universitetet afsætte til studie- og erhvervsvejledningen
- hvordan skal vejledningsindsatsen opbygges
- hvor mange og hvilke vejledningstilbud skal der være
- hvor meget opsøgende vejledning skal der være
- hvordan skal vejlederkorpset sammensættes
- hvilket niveau af vejlederuddannelse og kompetenceudvikling skal vejlederne have.

Med til billedet af universiteternes mål- og strategiarbejde for vejledningsindsatsen hører at enkelte universiteter har oplyst at de har aktuelle planer om at udarbejde mål og strategi for deres vejledningsindsats. De begrundet det med at universitetsloven og uddannelsesbekendtgørelsen har pålagt universiteterne et ansvar for studie- og erhvervsvejledningen, og det vil de gerne imødekomme.

SDU er et af de universiteter som er langt fremme med deres strategiplaner for vejledningsindsatsen. Her har ledelsen modtaget en indstilling om at der udarbejdes en overordnet strategi for vejledningen. Strategien skal fastlægge mål og målekriterier for vejledningen og anvendes som et pejlemærke i det daglige arbejde med vejledningen. De overordnede mål hvorunder SDU vil udarbejde mindstemål, er:

- *at mindske frafald fra uddannelserne*
- *at mindske omvalg og dobbeltuddannelse*
- *at gøre gennemførelsestiden mindre*
- *at øge gennemførelsesfrekvensen*
- *at lette overgang fra uddannelse til job.*

Samlet set står universiteterne – med få undtagelser som allerede er i gang – over for et betydningsfuldt mål- og strategiarbejde som lederne bør sætte i gang hurtigst muligt. Bevidstheden om og arbejdet med at formulere mål og strategier er yderst vigtig for en kvalificeret vejledningsindsats. Nedskevne mål og strategier vil være en hjælp for vejlederne. Det vil skabe tydelighed om deres funktion og opgaver. Samtidig kan nedskevne mål og strategier være med til at sikre at alle der er involveret i studie- og erhvervsvejledningen, har den samme forståelse for hvad deres arbejde skal lede hen imod, og arbejder efter at opnå de samme mål. Det er især relevant for universiteter med en stor vejledergruppe med forskellig baggrund og vejledningsopgaver. En stor og sammensat vejledergruppe med mange studenterstudievejledere betyder også et større behov for

nedskrevne mål og strategier. Strategierne kan være med til at sikre kontinuitet i vejledningsarbejdet på trods af den store udskiftning blandt studenterstudievejlederne. Dertil kommer at jo mere decentral vejledningen er, jo vigtigere er det at universitetet har formuleret et overordnet mål og en strategi for universitetets vejledningsindsats. På den måde kan alle arbejde i samme retning. På store flerfakultære universiteter kan strategierne for hvordan de overordnede mål skal nås, med fordel formuleres på fakultetsniveau som delstrategier. På den måde kan strategierne tilpasses den lokale virkelighed. Nedskrevne mål og strategier er med til at synliggøre studie- og erhvervsvejledningen over for ledelsen, underviserne, de studerende og de eksterne parter som fx faglige organisationer og erhvervslivet. De kunne eventuelt indgå i universiteternes udviklingskontrakter hvori hvert enkelt universitet formulerer strategiske mål centreret om deres kerneopgaver. Mål og strategier er også nødvendige for at vejledningsindsatsen kan udvikles gennem kvalitetssikring, da de er en forudsætning for måling og evaluering. Mere herom i kapitel 8.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne formulerer mål for deres vejledningsindsats og strategier for hvordan målene kan nås.

3.2.1 Aktører

For de universiteter som har arbejdet med at formulere mål og strategi for deres vejledningsindsats, viser selvevalueringsrapporterne at der er forskel på hvem der er med til at udarbejde og godkende mål og strategier. På mindre universiteter eller universiteter med et enstrengt vejledningssystem er det typisk studievejledningen i et samarbejde med studiechefen/lederen af studieadministrationen der udarbejder og godkender universitetets mål og strategi for vejledningen. På de flerfakultære universiteter er der oftest flere aktører involveret i arbejdet, men det kan dog variere fra fakultet til fakultet. På KU fastlægges mål i et tæt samarbejde mellem studienævn, studielederen og studenterstudievejlederne på fakulteter med udstrakt decentralisering, mens fakulteter med mere omfattende koordinering af indsatsen fastlægger strategi og mål i samarbejde med fakulteternes studiechefer, studienævn, studieledere og fakultetsledelsen. På universiteter uden officielle nedskrevne strategier og mål er det i høj grad op til de enkelte vejledere at formulere og udarbejde mål for deres vejledning.

Samlet set er formulering af mål og strategi for universiteternes vejledningsindsats ikke et ledelsesmæssigt højt prioriteret emne. De færreste universiteter har gjort det, og de der har, har gjort det sporadisk eller uden at det er forankret bredt i organisationen.

Flere universiteter gør opmærksom på at det er vigtigt at vejlederne er involveret i arbejdet med at formulere mål og strategi. Et universitet lægger vægt på at det tillader de vejledningsfaglige hensyn at være i centrum. Et andet fremhæver vigtigheden af at strategier bør udvikles lokalt for at midlet til målopfyldelse kan tage hensyn til forskelle i studenterpopulation og vejledningsopgaver.

Der er ingen tvivl om at det er vigtigt med en bred forankring af mål og strategi, og derfor bør alle niveauer involveres i udarbejdelsen. Vejlederne har det praktiske kendskab til vejledningstilbudde og de vejledningssøgende, og de er nøglepersoner i formuleringen af mål og strategi. Samtidig er det også vejlederne der skal arbejde efter de vedtagne mål og strategier, og derfor er det vigtigt at de føler et ejerskab hertil. Men vejlederne er ikke de eneste aktører på vejledningsområdet. Undervisere og det administrative personale spiller også en stor rolle, ikke mindst i den daglige uformelle vejledning. Det er derfor vigtigt at de har kendskab til mål og strategi for vejledningsindsatsen og har mulighed for at påvirke dem. De studerende og dimittender bør også inddrages i udarbejdelsen af mål og strategi. På den måde kan mål og strategier tage udgangspunkt i brugernes behov og vurderinger. Til sidst er det af afgørende betydning at ledelsen går foran og igangsætter arbejdet med at formulere mål og strategi. Det er med til at forpligte alle niveauer at ledelsen går aktivt ind i formuleringen og godkendelsen af mål og strategi. Det sender et signal om at arbejdet skal tages alvorligt og efterfølgende efterleves.

Evalueringgruppen anbefaler

- at ledelsen påtager sig ansvaret for at der formuleres mål og strategier.
- at udarbejdelsen af mål og strategier forankres bredt i organisationen, og at diskussion og fastlæggelse af mål og strategier involverer alle relevante aktører.

Som nævnt i forrige kapitel er omfanget af ressourcer til vejledningen et af de områder som bør indgå i universiteternes strategi for vejledningsindsatsen. Det siger noget om omfanget af vejledningsindsatsen, og hvor langt vejledningen skal nå ud.

Kapitlet indledes med et forsøg på at kortlægge hvor mange ressourcer universiteterne p.t. afsætter til deres vejledningsindsats. Herefter følger afsnit om hvilke prioriteringer og overvejelser der ligger til grund for ressourcefordelingen, og hvordan universiteterne sikrer sig at ressourcerne bruges hensigtsmæssigt.

4.1 Afsatte ressourcer

Selvevalueringsrapporterne bærer præg af at ikke alle universiteter har det fulde og tilstrækkelige overblik over deres vejledningsindsats. Der er flere lokale initiativer og flere forskellige måder at stille studievejledningen til rådighed på. Denne variation går igen i universiteternes opgørelse over ressourcer.

Det er derfor umiddelbart svært at sammenligne ressourceforbruget til vejledningsindsatsen. Dels fordi universiteterne har opgjort forbruget af ressourcer meget forskelligt, dels fordi universiteterne peger på en række problemstillinger som det er nødvendigt at tage med i betragtning ved en sammenligning. Nogle universiteter opgør i løntimer/årsværk, mens andre angiver det samlede antal ressourcer i kroner og øre. De fleste har svært ved at isolere og trække ressourcer til indslusningsvejledningen fra den øvrige vejledning. Det har betydet at tabel 1 på næste side over antallet af vejledningstimer pr. studerende omfatter hele vejledningsindsatsen inklusive indslusningsvejledningen. For nogle universiteter udgør ressourcer til indslusningsvejledningen en forholdsvis stor del af den samlede pulje. På flere universiteter er studieledere og undervisere desuden en stor vejledningsressource som ikke eksplicit opgør deres timer brugt på studie- og erhvervsvejledning. Enkelte universiteter har dog opgjort disse timer under den centrale vejledning. Derudover peger flere universiteter på at det er vanskeligt at gøre vejledningen særskilt op fordi den grænser op til aktiviteter som studieadministration, informations- og kommunikationsvirksomhed i forhold til rekruttering mv.

Tabellen skal derfor tages med forbehold, men den giver et fingerpeg om udgifterne i forhold til antallet af studerende.

Tabel 1
Antal vejledningstimer pr. studerende

Universitet	I alt centralt og decentralt	Kun decentralt
AAU	1,8	0,8
AU	2,4	1,8
CBS	1,4	-
DFU	2,4	-
DPU	-	-
DTU	2,2	1,3
HHÅ	2,1	-
ITU	3,1	1,7
KU	2,4	1,8
KVL	2,9	-
RUC	1,5	0,9
SDU	2,2	1,3

Tallene er udregnet på baggrund af de oplyste løntimer til studenterstudievejledere, AC-vejledere, HK'ere og vejledning varetaget af undervisere divideret med antal studerende. Et årsværk er på 1680 timer. I dette tal er ikke medregnet kontorhold, it, lokaler, bygningsdrift, efteruddannelse, trykte vejledningsmaterialer og udgifter til særlige arrangementer.

På trods af forbeholdene viser tabellen at universiteterne afsætter mellem 1,4 og 3,1 vejledningstimer pr. studerende pr. år. Det er et tal der kan sammenlignes med andre vejledningsordninger. Før vejledningsreformen eksisterede der på enkelte vejledningsordninger i andre dele af uddannelsessystemet faste nøgletal for antallet af vejledningstimer pr. studerende. For 2. og 3.g'ere i gymnasiet var der afsat ca. tre timer pr. elev pr. år, og for kursister på hf-enkeltfag var der afsat 3,7 timer pr. elev pr. år. For uddannelses- og erhvervsvejledere ved erhvervsskolerne var mindsteforbruget af arbejdstid sat til 4,9 timer pr. årselev på tekniske skoler og 3,45 timer pr. årselev på handelsskolerne. Til gengæld var ressourcerne noget mindre for vejlederne i folkeskolen, hvor en undersøgelse foretaget af Tandhjulsforeningen (den nuværende Danmarks Vejlederforening som er en forening for vejledere i folkeskolen) viste at der typisk afsættes mellem 0,5 og 1,4 timer pr. elev pr. år til vejledning.

Flere universiteter har gjort opmærksom på at når man sammenligner universiteternes forbrug af ressourcer på vejledningsindsatsen, er det vigtigt at tage hensyn til en række faktorer:

- studiets/fagets forbindelse til arbejdsmarkedet, herunder om det er professionsrettet, rettet mod et afgrænset arbejdsmarked eller bredt orienteret mod arbejdsmarkedet.
- studiets størrelse og nærheden til underviserne
- antallet af uddannelsesvalg i løbet af studiet
- omfanget af uformel vejledning (tabellen viser kun ressourceforbruget i det institutionaliserede vejledningssystem, men på flere universiteter er der meget uformel vejledning)
- omfanget af problembaseret, projektor organiseret gruppearbejde der blandt andet indebærer en tæt tilknytning af undervisere til mindre grupper.

4.2 Prioritering af ressourcer

Universiteterne har gjort sig forskellige overvejelser om tildelingen af ressourcer til den centrale og den decentrale vejledning. Langt de fleste peger på at tildelingen af ressourcer udspringer af behovet for vejledning. Ressourcerne bruges der hvor de studerende og behovet er. Der tages hensyn til opgavernes art og omfang. Overvejelserne bygger i høj grad på erfaringer og fornemmelser for behovet blandt vejlederne, og dem der har ansvaret for vejledningen.

Fire af universiteterne nævner at der ligger en slags politik eller et princip bag ved tildelingen af ressourcer. AAU's strategi og mål om at give høj prioritet til vejledningen ligger til grund for tildelingen af ressourcer. For ITU's centrale vejledning er der et princip om at hver kandidatlinje skal have sin egen faglige studenterstudievejleder, og at ledelse og udvikling af studie- og erhvervsvejledningen kræver en fastansat medarbejder på fuld tid. Decentralt er forbruget af ressourcer et resultat af de aktiviteter som ITU's studienævn og kandidatlinjer har søsat. Den centrale vejledning på DPU har fokus på tilgængelighed og fleksibilitet hvilket betyder at den vejledningssøgende altid kan få en eller anden form for vejledning i dagtimerne. Og endelig på SDU er der en overordnet beslutning om at vejledningen skal være tilgængelig for alle universitetets studerende. Samtidig er SDU opmærksom på at der ikke er tale om en bevidst fordeling af ressourcer mellem den centrale og den decentrale vejledning da der ikke er tale om en overordnet fælles strategi for vejledningen eller en formaliseret koordinering.

Samlet set har universiteterne ikke gjort sig mange overvejelser om modeller for tildeling af ressourcer til den centrale og den decentrale vejledning, herunder uddannelses- og kompetenceudvikling og de fysiske rammer. Som SDU peger på, vil der blive mulighed herfor når universiteterne har formuleret mål og strategi for deres vejledningsindsats.

Ressourcers påvirkning af prioriteringer

Universiteterne har peget på en række forhold som er med til at styre tildelingen af ressourcer:

- antallet af studerende
- de studerendes efterspørgsel efter vejledning
- omfanget af beståede eksamener
- etablering af nye uddannelser
- om studie- og erhvervsvejledning er et fokusområde på universitetet, og om det er prioriteret centralt
- en samlet afvejning af impulser fra samarbejdspartnere, ønsker fra de vejledningssøgende samt vejledernes professionelle skøn.

To af universiteterne mener ikke at ressourcemæssige overvejelser generelt har indflydelse på prioriteringen af de enkelte vejledningsopgaver eller på hvilke vejledningsformer eller hvilke personalegrupper der vælges til at udføre konkrete vejledningsopgaver. Prioriteringerne sker ud fra lokale erfaringer og uddannelsesmæssige forskelle – ikke ud fra ressourcemæssige hensyn.

Det modsiges af to andre universiteter som peger på at de ressourcemæssige overvejelser kan have en række negative konsekvenser for vejledningen. Den udadvendte og opsøgende vejledning nedprioriteres sammen med indsamling af information, udvikling og kvalitetssikring af vejledningen. Samtidig peger de på at kompetenceudviklingen af vejlederne ville blive opprioriteret hvis der var flere ressourcer til vejledningen.

Ændringer i vejledningen

Fleere universiteter har inden for de seneste år ansat flere faste AC'ere i vejledningsstillinger, ligesom der er ansat flere personer i erhvervsvejledningen, nogle i nyetablerede karrierecentre. Samtidig er der en generel tendens til at elektroniske vejledningsredskaber, selvbetjening, publikationer og fælles arrangementer er blevet opprioriteret for at aflaste og begrænse den individuelle og tidskrævende personlige vejledning.

I selvevalueringsrapporterne har universiteterne beskrevet deres planer for at ændre på ressourcesituationen. Universiteterne deler sig i tre hovedgrupper:

1. To universiteter (DTU og ITU) ser ikke behov for ændringer.
2. Ni universiteter planlægger at ansætte (eller har lige ansat) flere faste AC'ere, studenterstudievejledere eller erhvervsvejledere. På nogle universiteter sker det ved at omprioritere vejledningsindsatsen, mens det på andre sker ved en tilførsel af ekstra midler. Der er også eksempler på at stillingerne finansieres via projektmidler eller eksterne midler.

3. To universiteter (SDU og AU) drøfter om universitetsloven og uddannelsesbekendtgørelsen (og vejledningsreformen) vil betyde ændringer i den fremtidige vejledningsindsats. Der vil være et øget behov for vejledning i forhold til valg af sidefag og kandidatuddannelse og i forhold til arbejdsmarkedet, mens vejledningen af potentielle studerende eventuelt kan beskæres da den skal varetages af de nyetablerede Studievalg-centre.

Selvevalueringsrapporter og besøg har vist at vejlederne generelt er tilfredse med de ressourcer der er afsat til universitetets nuværende vejledningsindsats. De føler at der er lydhørhed over for et ændret behov – om end der skal kæmpes med andre udgifter, som fx ressourcer til undervisningen. På tre universiteter peger et eller flere fakulteter på manglende ressourcer til vejledningen. Det har ikke været muligt på baggrund af det nuværende dokumentationsgrundlag at vurdere det eksisterende eller fremtidige vejledningstilbud i forhold til om der burde afsættes flere eller færre ressourcer til vejledningen.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne i den kommende målfastsættelse gør sig overvejelser om hvor mange ressourcer der skal afsættes til studie- og erhvervsvejledningen under hensyntagen til en række lokale faktorer som fx typer af og størrelsen på studierne, antallet af uddannelsesvalg i løbet af studierne, undervisningsform og hvordan det efterfølgende arbejdsmarked ser ud.

4.3 Kvalitetssikring af ressourceforbruget

De fleste universiteter har ikke en formel sikring af at ressourcerne til studie- og erhvervsvejledning bruges hensigtsmæssigt. Men alle peger på en række forskellige forhold som de mener er med til at sikre en god udnyttelse af ressourcerne:

- dialog og løbende uformel tilbagemelding/evaluering (sikrer at vejledningsindsatsen altid er tilpasset det aktuelle behov)
- nøje udvælgelse af vejlederne
- præcise prioriteringer
- generel opmærksomhed på optagelsestal, STÅ-produktion, gennemførelsetider, frafald og kandidaternes beskæftigelsesforhold
- månedlige studievejledningsmøder
- diskussioner i universitetets studieudvalg
- studievejlederens egen vurdering af behovet
- løbende kontakt mellem studielederen og studievejlederen

- studievejledernes timesedler (angiver hvad tiden bruges til)
- stillingsbeskrivelser (et væsentligt grundlag i vurderingen af om ressourcerne bruges hensigtsmæssigt)
- feedback (studievejledningen får feedback på sine aktiviteter via halvårsmøderne med de decentrale vejledere, via de interne personalemøder (sammen med Studiekontoret) og ved at lytte til brugerne)
- brugerundersøgelser
- evalueringer
- et detaljeret budget (de løbende udgifter sammenholdes hele tiden med budgettet for at sikre at de tildelte ressourcer bliver brugt som planlagt, og at de opnåede resultater står mål med udgifterne).

Universiteterne nævner typisk flere af forholdene som medvirkende til at kvalitetssikre ressourceforbruget. Men det er ikke nok til at sikre en systematisk og formel kvalitetssikring. Allerførst bør universiteterne udarbejde mål for vejledningsindsatsen. Derefter bør de fastlægge en strategi for hvordan målene kan nås, herunder hvor mange ressourcer der skal afsættes til studie- og erhvervsvejledningen. Først når det er på plads, kan universiteterne efterfølgende vurdere om ressourcerne bruges optimalt.

5 Vejledningens indhold og form

De to foregående kapitler har undersøgt de overordnede rammer for universiteternes vejledningsindsats – herunder mål, strategier og ressourcer. Dette kapitel vil se nærmere på selve indholdet og formen i universiteternes studie- og erhvervsvejledning, blandt andet hvilke vejledningstilbud universiteterne har, og hvordan tilbuddene tilrettelægges. Kapitlet vil omfatte vejledningens forskellige former, målgrupperne, den opsøgende vejledning samt adgangen til og synligheden af vejledningen.

5.1 Vejledningens opgaver

Universiteternes vejledningsindsats kan tidsmæssigt deles op i tre faser:

1. indslusningsvejledning: vejledning om valg af videregående uddannelse
2. gennemførelsesvejledning: studie- og erhvervsvejledning undervejs i uddannelsesforløbet
3. udslusningsvejledning: vejledning om overgangen til arbejdsmarkedet; karrierevejledning.

Det kan være svært at sondre mellem de to sidste faser da de til dels overlapper hinanden. Før i tiden var universiteternes erhvervsvejledning meget begrænset og bestod ofte af et eller flere snart kandidat-møder lige før de studerende skulle dimittere. Nu er der en udvikling i gang på flere universiteter hvor fokus på overgangen til arbejdsmarkedet trækkes ind tidligere.

Der knytter sig forskellige opgaver til hver af de tre faser. De forskellige karakteristika gennemgås i de efterfølgende afsnit.

5.1.1 Indslusningsvejledning

Vejledningen af potentielle studerende er på grund af vejledningsreformen ikke medtaget i denne evaluering, men det er et område som universiteterne bruger rigtig mange ressourcer på. Et eksempel er KU som i deres selvevalueringsrapport nævner at den centrale studievejledning har kontakt til mange studerende der søger information og vejledning om adgangsbegrænsningsregler og kvote 2-kriterier. I spidsbelastningsperioder har de i gennemsnit 365 henvendelser pr. arbejdsdag fra kvote 2-ansøgere. Et andet eksempel er ITU som via interne registreringer kan se at mindst halvdelen af alle henvendelser handler om optag og kommer fra potentielle ansøgere. Derudover har ITU valgt at tilbyde nyoptagne en individuel vejledningssamtale før de starter på studiet om

valg af profil og kurser. Den individuelle vejledning forstås af studievejlederen på den linje den studerende er blevet optaget på, og foregår ved at den studerende i sit optagelsesbrev opfordres til at henvende sig til studievejlederen hvis han/hun er i tvivl om om de kurser ITU anbefaler på første semester, passer til ham/hende. ITU bruger derfor mange ressourcer på studerende inden de begynder på studiet.

Enkelte universiteter har i deres selvevalueringsrapport beskrevet deres overvejelser om hvad der skal ske med vejledningen af potentielle studerende set i lyset af den nye lov om vejledning om valg af uddannelse og erhverv. Med vejledningsreformen er der oprettet syv regionale Studievalg-centre som varetager landsdækkende vejledning om valg af videregående uddannelse. Centrene er uafhængige af sektor- og institutionsinteresser. De skal arbejde sammen med de berørte uddannelsesinstitutioner og inddrage relevante parter som fx arbejdsformidlingen, kommuner og arbejdsmarkedets parter. Tanken er at Studievalg-centrene skal overtage noget af den indslusningsvejledning som de videregående uddannelsesinstitutioner har taget sig af, og det kan få konsekvenser for universiteternes vejledningsindsats.

SDU er et af de universiteter som har gjort sig overvejelser om deres indslusningsvejledning. De har valgt at skille indslusningsvejledningen ud fra studie- og erhvervsvejledningen og placere den i Studiekontorets studentserviceenhed hvilket sker i et tæt samarbejde med Studievalg Fyn. AU er et andet eksempel. De nævner at de er ved at lave en gennemgribende vurdering af behovet for ressourceforbruget til og målet med indslusningsvejledningen da den ikke længere er en universitetsopgave.

Til gengæld er der andre universiteter som vil opretholde indslusningsvejledningen fordi det er afgørende at det er de "rigtige" studerende som begynder på studiet. De er bange for at frafaldet vil blive for stort hvis de ikke afsætter nok ressourcer til vejledningen af potentielle studerende.

5.1.2 Gennemførelsesvejledning

Vejledningen undervejs i uddannelsesforløbet består af mange forskellige tilbud. Vejledningen rummer såvel studievejledning som erhvervsvejledning; der er individuelle såvel som kollektive tilbud, og der er en stigende brug af netbaserede vejledningstilbud.

I selvevalueringsrapporterne har universiteterne beskrevet hvilke vejledningstilbud der findes på såvel centralt som decentralt niveau. Der tegner sig et alsidigt billede af indholdet i studie- og erhvervsvejledningen som omfatter information og vejledning om:

- fag- og uddannelsesindhold (især internt på universitetet, men også på andre universiteter)
- kombinations- og specialiseringsmuligheder
- studieopbygning

- valg af kandidatuddannelse
- merit
- skemaplanlægning
- eksamenstilmelding
- udlandsophold (også selvom flere universiteter har et internationalt kontor eller en person der tager sig af dette område)
- tvivl om studiet
- dispensation
- praktik
- orlov
- specialeskrivning (ud over den fagligt akademiske vejledning)
- klagevejledning
- studieteknik
- studieform
- problemer i forbindelse med gruppedannelsesprocessen og gruppearbejde (gælder hovedsagelig RUC og AAU)
- privatliv og erhvervsarbejde
- SPS (specialpædagogisk støtte)
- økonomi, SU
- personlige problemer.

Flere universiteter gør opmærksom på at de visiterer videre ved behov for vejledning om fx bolig, økonomi, sociale, personlige og psykiske problemer. Men det er forskelligt hvor grænsen går for hvornår der visiteres videre. Flere studievejledere mener det er vigtigt at den studerende ikke bare sendes videre. I brugerundersøgelsen har vejlederne på DFU og CBS givet udtryk for at de bevidst forsøger ikke at holde de forskellige former for vejledningstilbud adskilt fordi de studerendes problemer ofte er forbundne. De studierelaterede problemer viser sig ofte at være symptomer på sociale eller psykiske problemer. Derfor har man prioriteret at sætte fokus på den helhedsorienterede vejledning, om end der naturligvis er en grænse for hvad studievejledningen skal tage sig af set i relation til fx studenterrådgivningen.

Det er vigtigt at vejlederne er bevidste om hvor grænsen går. I brugerundersøgelsen har studerende og dimittender på tværs af universiteterne understreget vigtigheden af at studievejlederne kender deres begrænsninger i forhold til den studerendes problemstillinger, således at studievejledningen ikke tager form af egentlige terapiforløb.

I brugerundersøgelsen har såvel studerende, dimittender og vejledere givet udtryk for at det primært er i forbindelse med valg og tilrettelæggelse af fag, praktikophold og udlandsophold og i

forbindelse med overgange i studieforløbet at de studerende opsøger studievejledningen. Studerende og dimittender på de fire universiteter har meget forskellige erfaringer med studievejledningen, men giver udtryk for at studievejlederen typisk fungerer som rådgiver eller sparringspartner i spørgsmål om fx udlandsophold, kombination af valgfag, meritoverførelser, studieskift eller fremtidig beskæftigelse. På uddannelser med fag med høje dumpeprocenter oplever såvel studerende som vejledere en udtalt brug af vejledningen i forbindelse med eksaminer og reeksaminer. Det kommer blandt andet kommer til udtryk på jura og de naturvidenskabelige uddannelser på AU og generelt på DFU.

På CBS har man ansat en kandidatafhandlingskonsulent som specifikt skal hjælpe studerende der får problemer i deres afhandlingsforløb. Kandidatafhandlingskonsulenten har telefontid to gange om ugen, træffetid en gang om ugen og er til rådighed via e-mails også uden for åbningstiden. Desuden gennemfører kandidatafhandlingskonsulenten undersøgelser om specialeskrivendes vilkår og rådgiver de ansvarlige undervisere for at forbedre rammerne for specialeskrivningen. CBS fremhæver denne funktion som afgørende for at et stigende antal studerende gennemfører deres studium.

Vejledning om studievalg i løbet af uddannelsen

Der er store forskelle på uddannelsernes muligheder for at tilrettelægge individuelle studieforløb. På nogle uddannelser står den studerende over for mange specialiseringsvalg eller muligheder for at tone sin uddannelse i løbet af studiet, mens andre uddannelser er fast tilrettelagte med et klart professions- eller erhvervsstige. Valgene undervejs kan være studievalg i bachelordelen, i overgangen fra bachelor til kandidat og i kandidatdelen. Der kan også være valg i forbindelse med praktik-, studie- eller udlandsophold som kan være med til at give en særlig profil eller specialisering af uddannelsen.

Også universiteternes forskellige muligheder for at tilrettelægge individuelle studieforløb går igen i de vejledningstilbud som universiteterne stiller til rådighed for de studerende. Der er en klar og positiv tendens til at uddannelser med en høj grad af valgfrihed tilbyder den studerende flere eller mere omfattende vejledningstilbud. På de naturvidenskabelige og humanistiske uddannelser er der generelt mange valgmuligheder i løbet af uddannelsen, mens der er få valg på fx de sundhedsvidenskabelige uddannelser. Selvevalueringsrapporterne har vist flere forskellige vejledningstilbud til de studerende der står i en valgsituation:

- For at lette valget af kandidatuddannelsen for de bachelorstuderende på humaniora, samfundsvidenskab og naturvidenskab har AAU for første gang i december 2004 afholdt en midtvejsmesse. Messen giver de studerende mulighed for at stifte bekendtskab med alle universitetets tværgående tilbud. Det drejer sig om ca. 30 forskellige 1-1½-årige sidefag, supple-

ringsfag, tilvalgsfag, specialiseringsår og om 10 forskellige toårige kandidatuddannelser som ikke har én bestemt bacheloruddannelse som adganggrundlag. På Midtvejsmessen er der desuden mulighed for at få indblik i den nyeste viden om arbejdsmarkedet via foredrag og møde med tidligere kandidater. Såvel vejledere som studerende betegner messen som en succes som de forventer at gentage i 2005.

- DTU er anderledes end mange af de andre universiteter fordi de har valgt at den decentrale vejledning varetages af undervisere. Tutorer tilbyder vejledningssamtaler til førsteårsstuderende om blandt andet udarbejdelse af studieplaner, mens studielederne tilbyder vejledning om valg af studieforløb og -specialisering og om valg i forbindelse med overgangen til arbejdsmarkedet.
- Der er mange muligheder for at tilrettelægge individuelle studieforløb på ITU. For at sikre at de studerende fra starten af deres kandidatuddannelse tænker målrettet og helhedsorienteret, har kandidatlinjernes fagudvalg defineret en række profiler der fører frem mod en bestemt jobfunktion. Men da profilerne består af en mængde mulige kursusforløb, er også de meget individuelle. ITU fortæller at de er meget bevidste om at det er vigtigt at de studerende fra den første dag på ITU – eller gerne inden studiestart – overvejer og beslutter hvilken retning deres studium skal tage. Derfor diskuterer ITU p.t. muligheden for at etablere et elektronisk værktøj til at støtte de studerendes studieplanlægning. Værktøjet skal muliggøre at den studerende fra studiestart kan udarbejde en uddannelsesplan som kan bruges og korrigeres ved individuelle vejledningssamtaler i løbet af studiet.
- På KVL udarbejder studievejledningen, studienævnene og det faglige miljø i fællesskab vejledende studieplaner, således at studerende har mulighed for at vælge og blive vejledt omkring bestemte studiemønstre. KVL oplyser at studielederne fremover vil være centrale personer i udarbejdelsen af vejledende studieplaner.
- RUC vil gerne kvalificere de studerende til at træffe reflekterede valg. På en del fag er det fx praksis at de studerende skal udarbejde en 'studieforløbsbeskrivelse' hvori de argumenterer for hvilke faglige valg de har gjort i løbet af semesteret.
- På statskundskab på SDU hvor der er store muligheder for individuelt at tilrettelægge kandidatuddannelsen, tilbyder studielederen hvert efterår karrieresamtaler for studerende på tredje år af bacheloruddannelsen. Det er op til den enkelte studerende at bestemme hvilke elementer samtalen skal indeholde, men normalt vil samtalen tage udgangspunkt i den studerendes fremtidige karriereønsker og i det lys omfatte forhold som emne for bachelorprojektet, fagvalg på kandidatuddannelsen, studieophold i udlandet samt praktikophold i dansk eller udenlandsk organisation, ph.d.-studium mv.
- Det Humanistiske Fakultet på AU påbegyndte i 2003 erhvervsvejledningsprojektet "Jobbevidste Humanister", JobHum-projektet, hvor de studerende skal erhvervsvejledes så tidligt at vejledningen kan få indflydelse på deres studieforløb. Målet er at øge de studerendes jobbevidsthed og at lade den indgå som et vigtigt element i de studierelaterede valgsituationer.

Projektet indeholder blandt andet et tilbud om en tidlig individuel erhvervsvejledning varetaget af studenterstudievejlederne.

- På SDU udgives der for hele universitetet årligt en publikation, "Valg undervejs", med en oversigt over valgmuligheder undervejs i uddannelsen.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne stiller et kvalificeret og deklareret vejledningstilbud til rådighed for de studerende når de står i situationer hvor de skal foretage studierelaterede valg i løbet af deres uddannelse. Tilbuddet skal være tilpasset de forskellige behov der er på uddannelserne. Tilbuddet skal sikre at den studerende har et overblik over de forskellige valgmuligheder og over konsekvensen af de valg de tager i forhold til videre uddannelsesmuligheder og det senere arbejdsliv.

Flere universiteter fremhæver vigtigheden af at viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder inddrages i vejledningen til de studerende om de studievalg de skal foretage i løbet af deres uddannelse. For flere universiteter er det naturligt at inddrage denne viden. Det gælder især de uddannelser som har et broget/differentieret arbejdsmarked hvor studievalgene undervejs har stor betydning for hvilke job den studerende kan få efter afslutningen af uddannelsen. Ligesom der er eksempler på at inddragelsen af arbejdsmarkedet skyldes at mange studerende efterspørger muligheden for at kunne relatere uddannelsesvalgene til et senere arbejdsliv.

I brugerundersøgelsen påpeger mange studerende og dimittender på tværs af universiteterne at den eksisterende erhvervsvejledning er mangelfuld. De savner vejledning om hvilke fag de skal vælge for at kvalificere sig til særlige jobfunktioner, og input til hvornår og hvordan de skal tænke erhvervsrettet i løbet af uddannelsen. Studerende og dimittender fra AU, CBS og AAU efterlyser i forlængelse heraf hjælp til at sætte ord på de kompetencer de oparbejder gennem studiet, ligesom de studerende og dimittender – primært fra de humanistiske uddannelser – generelt ønsker større opmærksomhed på og information om karriere- og jobmulighederne uden for forskningsverdenen.

I selvevalueringsrapporterne har flere universiteter gjort opmærksom på den positive rolle som de kommende kompetencebeskrivelser kan komme til at spille. I kompetencebeskrivelserne skal hvert enkelt studienævn formulere hvilke kompetencer de studerende opnår igennem studiet. Det skal skabe bevidsthed blandt de studerende om hvad de forventes at have lært og hvilke muligheder det giver dem. Underviserne har en vigtig rolle at spille her som formidler og oversætter af indhol-

det i kompetencebeskrivelserne i den daglige undervisning. På den måde skal de studerende blive bedre til at træffe reflekterede uddannelses- og erhvervsmæssige valg.

I brugerundersøgelsen påpeger studievejlederne på AAU at et afgørende led i universitetets erhvervsvejledning er at fremhæve over for de studerende at de bør være aktive i forhold til karriereplanlægning i løbet af studiet så de ikke bliver ubehageligt overraskede ved overgangen til arbejdsmarkedet.

AAU prioriterede som det første danske universitet erhvervsvejledningen ved at oprette en selvstændig og centralt placeret erhvervsvejledningsenhed i 1994. AAU var i mange år det eneste universitet med en sådan enhed. AAU's erhvervsvejledningsenhed varetager flere forskellige funktioner. Den fungerer som vidensbank om arbejdsmarkedsforhold og dimittenders jobmønstre, tilbyder personlig vejledning til de studerende og samarbejder med de eksterne aktører. Samtidig arrangerer erhvervsvejledningsenheden en række tilbud primært rettet mod næsten færdige kandidater og bachelorer, fx jobsøgningskurser, karrieremesse, næsten kandidat-møder og kompetenceafklaringskurser.

AAU er dog ikke længere det eneste universitet med en særskilt erhvervsvejledningsenhed. I oktober 2004 oprettede SDU et Karrierecenter, og i marts 2005 fulgte CBS efter med et Career Center. På RUC er erhvervsvejledningen organisatorisk slået sammen med den centrale studievejledning i en fælles studie- og erhvervsvejledning, men der er en fastansat og to projektansatte AC-fuldmægtige som alene varetager erhvervsvejledning og virksomhedskontakt. De øvrige universiteter arbejder også med at inddrage viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder i vejledningen, men de har ikke oprettet en særlig erhvervsvejledningsenhed. Et af de universiteter som gør sig overvejelser om en mere integreret erhvervsvejledning i studievejledningen, er HHÅ. I et internt notat fra april 2004 foreslås det at erhvervsvejledningen integreres som en naturlig del af den generelle studievejledning fra optagelse og gennem hele studiet. De motiverer forslaget ved at lægge vægt på at:

de faglige valg, som den studerende tager, fra uddannelsesvalg til valg af valgfag, specialiseringer og linjer er med til at betone den studerendes faglige profil. De studerende skal erhvervsvejledes så tidligt, at vejledningen kan få indflydelse på deres studieforløb. Således sættes de studerende i stand til at foretage reflekterede og velbegrundede studievalg hele uddannelsen igennem. De hjælpes til at beskrive de faglige kvalifikationer, som de opnår gennem den valgte uddannelse og dermed at opbygge egne kompetencer og egen profil.

HHÅ vil med forslaget sikre et systematisk tilbud til alle studerende samt mulighed for ved integrering med studievejledningen at sikre de studerendes erhvervsbevidsthed allerede tidligt i studietiden.

Integreret erhvervsvejledning i studievejledningen forudsætter at vejlederne har adgang til viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder, men det er ikke alle universiteter som er lige gode til at inddrage denne viden i studievejledningen. Såvel brugerundersøgelse som besøgene viser at viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder i høj grad findes hos personer ansat i erhvervsvejledningsenheder eller -stillinger, mens decentrale vejledere og undervisere i flere tilfælde har et begrænset kendskab hertil.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne sikrer at viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder er lettilgængelig for de personer der varetager vejledningen af de studerende i forbindelse med studievalg i løbet af uddannelsen.

Viden om arbejdsmarkedet kunne med fordel opnås ved at nedsætte såkaldte advisory boards eller arbejdsmarkedspaneler. Enkelte universiteter har allerede gjort sig positive erfaringer med denne form for samarbejde med arbejdsmarkedet. AAU etablerede i 2002 advisory boards på deres humanistiske uddannelser, og etableringen af advisory boards på samtlige af universitetets uddannelser indgår i AAU's udviklingskontrakt med Videnskabsministeriet for 2005. SDU har også etableret advisory boards og iværksat et projekt der skal systematisere og synliggøre universitetets viden om kandidaternes karriereveje. DTU har aktuelle planer om at nedsætte advisory boards med eksterne medlemmer der skal rådgive institutterne om uddannelse, forskning og innovation. DTU mener at dette forum vil være en naturlig sparringspartner i forbindelse med udvikling af erhvervsvejledningen.

5.1.3 Udslusningsvejledning

Vejledning om overgangen til arbejdsmarkedet er i høj grad udformet som et kollektivt tilbud, men der er også eksempler på individuelle tilbud hvor de studerende kan opsøge en underviser eller en erhvervsvejleder.

De kollektive tilbud handler især om forskellige arrangementer for næsten færdige kandidater. Det kan fx være kurser om jobsøgning, information om dagpenge og dimittendregler, en iværksætter-

dag og præsentationer af virksomheder og brancher. Såvel besøg som brugerundersøgelsen har vist at de forskellige arrangementer har en forholdsvis stor bevågenhed blandt de studerende. De ser mødet med repræsentanter fra arbejdsmarkedet som en god måde at få klarhed over hvilke kompetencer arbejdsgiverne efterspørger. Det kan være med til at give den studerende et overblik over hvilke kompetencer man skal opbygge for at komme i betragtning til et job. Brugerundersøgelsens dimittender tilkendegiver at fællesarrangementer med repræsentanter fra arbejdsmarkedet er den eneste form for erhvervsvejledning de kan huske fra universitetet.

På de fleste universiteter er det de faglige organisationer og a-kasser som afholder eller er med til at afholde de kollektive tilbud om udslusningsvejledning. Kapitel 9 ser nærmere på overgangen til arbejdsmarkedet, herunder samarbejdet mellem universiteterne og de faglige organisationer.

Brugerundersøgelsen viser at der generelt er stor forskel på de enkelte universiteters og studieretningers tradition og praksis omkring udslusningsvejledning, men generelt efterlyser dimittenderne et øget fokus på overgangen til arbejdsmarkedet.

5.1.4 Uformel vejledning

Ud over de formelle vejledningstilbud som rapporten beskriver, har universiteterne også en hel del uformel vejledning.

I selvevalueringsrapporterne har universiteterne beskrevet fire forskellige grupper som de studerende bruger som sparringspartnere eller rådgivere når de står i forskellige valgsituationer relateret til studiet:

- **Medstuderende** – her spørger fx yngre studerende ældre studerende til råds eller de studerende taler sammen i studiegrupper.
- **Undervisere** som de studerende taler med i forbindelse med undervisningen eller i tilknytning til projekt- og specialevejledning.
- **Erhvervslivet og arbejdsmarkedets parter** som de studerende møder i praktikken og til gæsteforelæsninger, fællesarrangementer, messer osv.
- **Venner og familie.**

Universiteterne er enige om at den uformelle vejledning spiller en vigtig rolle i den afklaringsproces som den studerende skal igennem når de skal tage studie- eller erhvervmæssige valg. Men enkelte universiteter problematiserer brugen af den uformelle vejledning, heriblandt CBS. De peger på at der ikke er nogen garanti for kvaliteten af den information som gives af uformelle kanaler, og ofte har den uformelle vejledning karakter af rådgivning ud fra særlige individuelle erfaringer der ikke kan overføres til andre. Det kan være problematisk, særligt for mindre selvstændige studerende, hvis ikke der er tale om viden, men blot om holdninger der præsenteres som viden.

Denne dobbelthed går igen i brugerundersøgelsen hvor studerende på tværs af universiteter og studieretninger er enige om at den uformelle vejledning fra medstuderende spiller en meget stor rolle i forhold til gennemførelsen af studiet. Den uformelle vejledning er nemt tilgængelig, og den formelle studievejledning bliver derfor generelt først taget i brug når de medstuderende ikke kan hjælpe. Ligeledes giver de studerende i brugerundersøgelsen udtryk for at de hellere opsøger en medstuderende end en vejleder hvis det er vanskeligt at konkretisere et problem, da den generelle opfattelse er at konsultationen af en vejleder fordrer en form for forberedelse. Endelig tilkendegiver flere studerende at man kan bruge medstuderendes råd om mindre spørgsmål, mens man opsøger studievejledningen "når det handler om paragraffer".

Nogle studerende i brugerundersøgelsen, især fra de mindre institutter, giver desuden udtryk for, at studiets undervisere også spiller en rolle som vejledere, fx efter forelæsninger, mens andre giver udtryk for at undervisningsformen med forelæsninger ikke giver mulighed for en vejledningsrelation til underviserne. De studerende skelner klart mellem den uformelle vejledning fra medstuderende og den uformelle vejledning fra undervisere. Således kan man tillade sig at stille 'dumme' spørgsmål til sine medstuderende, mens man ikke gør dette til sine undervisere.

Brugerundersøgelsen gør samtidig opmærksom på at den uformelle vejledning ikke er uproblematisk. Således finder dimittender fra AU det bekymrende at så mange studerende benytter sig af uformelle former for vejledning, idet den uformelle vejledning er baseret på andres dyrekøbte erfaringer, ligesom man ikke kan regne med at alle studerende har mulighed for at få uformel vejledning.

Det er vigtigt at universiteterne er opmærksomme på at den uformelle vejledning kan være behæftet med fejlinformation. Medstuderende kan være farvet af egne interesser, og der kan cirkulere ukorrekte oplysninger og rygter rundt blandt de studerende. For at imødegå dette eventuelle problem kan universiteterne med fordel overveje forskellige opsøgende vejledningstilbud som kan være med til at aflive rygter og give korrekte oplysninger. Den daglige sparring med fx medstuderende og undervisere spiller en vigtig og naturlig rolle i de studerendes overvejelser om forskellige studie- og erhvervsrelaterede valg, men den kan ikke stå alene. De studerende kan med fordel bruge vejlederne til at få suppleret og verificeret de oplysninger de har fået igennem de uformelle kanaler.

5.2 Form

Gennemgangen af vejledningens opgaver viser at studie- og erhvervsvejledningen gives som både individuelle og kollektive tilbud. Det er vigtigt at fastholde begge tilbud da de henvender sig til forskellige målgrupper.

Ifølge brugerundersøgelsen viser en del studerende og dimittender interesse for at studie- og erhvervsvejledningen gives på et samlet hold hvor der kan rejses diverse tvivlsspørgsmål. Den kollektive vejledningsform giver således de studerende mulighed for at lære af hinandens spørgsmål samtidig med at der skabes større synlighed om studievejledningen. Heroverfor betragtes den individuelle vejledning som nødvendig i vanskelige situationer hvor der er behov for anonymitet.

Vejledningstilbuddenes form varierer og dækker over vejledningssamtale, trykt informationsmateriale/skriftlige materialer, information og vejledning på internettet (fx valgvejledning, jobdatabase, kompetenceafklaringsprogram, 'svar på ofte stillede spørgsmål') møder og arrangementer.

De studerende kan henvende sig personligt, telefonisk eller pr. mail (eller brev).

Brugerundersøgelsen viser at de studerende på flere universiteter vælger at henvende sig elektronisk pr. mail selvom der er forskellige opfattelser af denne vejledningsforms anvendelighed. Den elektroniske vejledning synes ifølge studievejlederne at henvende sig til en ny gruppe af vejledningssøgende der opfatter det som mindre grænseoverskridende at sende en e-mail, og som måske ønsker at undgå den personlige kontakt. Men vejledning via e-mail har også sine begrænsninger. Således er studievejlederne generelt ikke begejstrede for denne vejledningsform, idet de påpeger at det kan være vanskeligt at give præcise svar via e-mail da spørgsmålene ofte er uklare. De fleste vejledere bruger derfor primært den elektroniske vejledning som indgang til en personlig vejledningskontakt. I relation til rent faglige spørgsmål betragtes internettet imidlertid af nogle vejledere som et effektivt vejledningsmedie da de her kan indsætte relevante links. Det er indtrykket blandt såvel studievejledere som studerende i brugerundersøgelsen at de vejledningssøgende overvejende møder personligt frem i studievejledningen når der er tale om et problem af mere alvorlig karakter, fx ved dumpning af eksamen, mens den elektroniske vejledning synes nemmere når det drejer sig om en ukompliceret forespørgsel. Flere studievejledere tilstræber netop at de studerende møder op, når de har en fornemmelse af at der "ligger mere mellem linjerne i mailen".

5.3 Målgrupper

Selvevalueringsrapporter og besøg har vist at studie- og erhvervsvejledningen på universiteterne henvender sig til en meget bred målgruppe; den er et generelt tilbud til alle studerende. Den individuelle vejledning er for studerende der har et behov for vejledning, mens målgruppen for den kollektive vejledning typisk er defineret ved det uddannelsestrin de studerende befinder sig på, og de valg de der skal træffe. Undtaget fra den meget brede målgruppe er universiteternes opsøgende vejledningstilbud til studerende med problemer i forhold til dumpede eksamener, dispensationsansøgninger og lav studieaktivitet (se også afsnit 5.4).

Brugerundersøgelsen har set lidt nærmere på hvem det er der bruger vejledningen, hvem der ikke gør – og hvorfor. Her fremgår det at de studerendes brug af vejledningen varierer meget, hvor enkelte studerende kan karakteriseres som superbrugere, mens andre går igennem studiet uden kontakt med studievejledningen. En dimittend udtrykker således den generelle holdning med en udtalelse om at "normale studerende nøjes med at gå til massearrangementer, og det er først når man hopper uden for rammerne, at man får brug for studievejledningen", fx hvis man dumper en eksamen, skifter praktiksted mv.

Det er en generel opfattelse blandt såvel studerende, studievejledere og arbejdsmarkedets parter at mange af de vejledningssøgende kan karakteriseres som ressourcestærke og engagerede studerende som også benytter sig af en lang række af universiteternes øvrige tilbud, mens de mere passive studerende ikke benytter sig af universiteternes tilbud om vejledning.

Dette er en central problemstilling som universiteterne bør arbejde med. Det er vigtigt at studie- og erhvervsvejledningen når ud til de ressourcetsvage studerende. At de bliver opmærksomme på at tilbuddet også – ja, måske især – er til for dem.

De studerende fra ikke-professionsrettede studier udgør ifølge vejlederne i brugerundersøgelsen en anden stor gruppe blandt de vejledningssøgende. For dem kan det fremtidige arbejdsmarked synes lidt broget, mens studerende fra eksempelvis de merkantile uddannelser er mere afklarede omkring fremtidige jobmuligheder og derfor næsten udelukkende efterspørger redskaber til udarbejdelse af cv'er og ansøgninger.

Ifølge arbejdsmarkedets parter og nogle studievejlederes vurdering er der et klart kønsperspektiv i vejledningsbehovet. Hvor den frivillige vejledning primært henvender sig til kvindelige studerende som generelt er bedre til at søge om råd og vejledning, ville det ifølge flere af arbejdsmarkedets parter måske være mere attraktivt for de mandlige studerende at søge om råd og vejledning hvis man talte om karriererådgivning frem for studievejledning som kan lyde mere problemorienteret.

Vejledningens potentielle målgrupper

Ifølge brugerundersøgelsen tilkendegiver flere studerende at studievejledningen kan have svært ved at nå studerende med sociale problemer som ikke selv opsøger vejledningen. Derfor får studievejledningen også svært ved at henvise disse studerende til andre rådgivningstilbud på universiteterne.

Førstegenerationsakademikere synes ifølge vejlederne generelt at have et større vejledningsbehov, uden at de nødvendigvis selv opsøger vejledningen. Dette synes især at være problematisk fordi disse studerende typisk heller ikke har de samme muligheder for uformel vejledning via det personlige netværk som man typisk finder blandt anden- eller tredjegerationsakademikere. Samtidig er det ifølge studievejlederne kendetegnende at førstegenerationsakademikerne ofte mangler familiens opbakning i forhold til universitetsstudiet og forståelse for hvad et fuldtidsstudium indebærer.

De udenlandske studerende bliver ligeledes af vejlederne nævnt som en gruppe med et særligt vejledningsbehov. Ud over det almindelige studierelaterede vejledningsbehov har denne gruppe af studerende et særligt vejledningsbehov i forhold til det senere arbejdsliv i Danmark som flere og flere vælger. De har sjældent kendskab til hvordan de skal begå sig på det danske arbejdsmarked, ligesom de ofte kæmper med sproglige problemer. Studievejlederne oplever ydermere et eksternt krav fra fagforeninger og a-kasser om at vejlede de udenlandske studerende om fagforeningernes funktion som ofte er ukendt for denne gruppe studerende.

Endelig peger flere studievejledere på studerende med anden etnisk baggrund end dansk samt handicappede studerende som grupper der ud over det almindelige vejledningsbehov har et særligt behov for erhvervsvejledning fordi de kan have svært ved at skaffe det første job.

Det er vejledernes generelle oplevelse at en betydelig del af vejledningens målgruppe først opsøger vejledningen "når det hele brænder på, og der er behov for at søge om dispensationer". Ligeledes bliver det påpeget at det er svært for studievejledningen at få fat på de studerende der ikke har deres dagligdag og netværk på studiet.

Derfor mener mange vejledere ikke at de faktisk tiltrækker de studerende som reelt har et vejledningsbehov, idet det primært er de selvkørende studerende som ønsker at blive bekræftet i deres valg, der opsøger vejledningen, mens karrierevejlederne understreger at de sjældent møder studerende med svag studiemæssig præstation og manglende selvtillid.

Universiteterne bør være mere opmærksomme på eventuelle potentielle målgrupper med et vejledningsbehov som af den ene eller anden grund ikke opsøger de nuværende vejledningstilbud. Et synligt og deklareret vejledningstilbud kombineret med en opsøgende indsats overfor eventuelle potentielle målgrupper kunne være et vigtigt skridt i denne retning.

Fravalg af vejledning

I brugerundersøgelsen giver såvel studerende som vejledere udtryk for at der på nogle studieretninger er kulturelle barrierer i forhold til at opsøge studievejledningen, idet det bliver opfattet som noget negativt eller problemorienteret. Derfor kan det være vanskeligt for studievejlederne at vurdere om de studerendes fravalg af vejledning skyldes at de ikke har behov for vejledning, eller om det skyldes at de ikke tør eller føler det som et personligt nederlag at henvende sig til studievejledningen.

Nogle studerende tilkendegiver at vejledningen opfattes som et tilbud man først tager imod når man har store problemer. Det betyder at man ikke henvender sig til studievejledningen med spørgsmål der opleves som for banale.

Samtidig siger en stor del af de studerende at vejledning bliver opfattet som et stigma – så "hvis man først bruger studievejledningen, har man virkelig problemer". Således vurderer mange studerende at studievejledningen ville blive brugt mere hvis den fik karakter af et sted "hvor man stikker hovedet ind på vejen forbi og spørger om store og små ting".

Der er dog også grupper af studerende som oplever vejledningen præcist på denne mere afslappede måde. Det drejer sig især om stærke studerende og studerende som personligt kender en eller flere af vejlederne og derfor føler sig trygge ved at opsøge vejledning.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at vejlederne arbejder aktivt på at nå de grupper af studerende der har et behov, men som af forskellige grunde ikke selv opsøger vejledningen.

5.4 Opsøgende vejledning

Den opsøgende vejledning kan opdeles i:

- **En opsøgende, individuel vejledning:** rettet mod studerende med studieproblemer eller en generel invitation til studiesamtale til en årgang
- **En opsøgende, kollektiv vejledning:** et tilbud som er en reaktion på et forventet behov eller på at mange studerende har henvendt sig til den stående, individuelle vejledning med de samme spørgsmål. På denne måde forsøger den kollektive vejledning at komme behovet for den stående, individuelle vejledning i forkøbet og dermed mindske brugen af den stående, individuelle vejledning.

I brugerundersøgelsen tegner der sig et billede af at det er op til den enkelte studenterstudievejleder på det enkelte universitet hvordan studievejledningen varetages, og det afhænger således også af dennes baggrund og erfaringsniveau i rollen som vejleder. Det betyder at nogle studier har tradition for at føre en mere opsøgende vejledning, mens andre alene introducerer sig selv i forbindelse med studiestart. Nogle studerende efterlyser en øget opsøgende vejledning som også kan fremme synligheden, mens andre mener at den opsøgende vejledning risikerer at fratage de studerende ansvaret for selv at opsøge vejledning gennem relevant informationsmateriale.

Brugerundersøgelsen viser at der blandt studievejlederne på de fire medvirkende universiteter er forskellige syn på opsøgende vejledning. På AU er der en vis modstand mod opsøgende vejledning, og flere studievejledere giver udtryk for at man frygter at de studerende vil føle sig "ramt" hvis studievejlederne opfordrer dem til at kigge forbi. Ligeledes mener vejlederne at man risikerer at opfinde problemer de studerende ikke selv synes de har. AU har dog samtidig flere opsøgende vejledningstiltag som fx mentorordninger og inaktivitetsregler. I modsætning til på AU bestræber flere studievejledere på CBS og AAU sig på at lave opsøgende vejledning. Hensigten er at skabe mere synlighed om studievejledningen og skabe grundlag for at de studerende bliver bedre til at opsøge studievejlederne før situationen bliver håbløs. Under besøget på CBS gav AC-vejlederne samtidig udtryk for at man fra vejledernes side skulle være opmærksom på ikke at klientgøre eller endda sygeliggøre de studerende ved at være for opsøgende. Der er på AAU flere forskellige former for opsøgende vejledning. Dels giver vejlederne på nogle studier præsentationer af det pågældende semesters valgmuligheder i forlængelse af en forelæsning; dels informerer de på bachelorkorhold i forbindelse med overbygningsvalg.

I brugerundersøgelsen gør de studerende på AAU opmærksom på at den opsøgende vejledning i de komprimerede introduktionsforløb imidlertid kan være problematisk fordi den skaber et for højt informationsniveau med risiko for at de studerende "lukker af" for information og således ikke er opmærksomme på væsentlige oplysninger.

Endelig mener arbejdsmarkedets parter at den opsøgende vejledning bør sættes ind over for de studerende som udviser et særligt vejledningsbehov, fx i forbindelse med manglende gennemførelse af eksaminer eller længere tids fravær. Dette er der faktisk flere universiteter som systematisk er i gang med. I flere selvevalueringsrapporter beskriver universiteterne dette opsøgende individuelle tilbud.

På SDU indkalder studievejlederen for naturvidenskab i løbet af efterårssemestret de studerende på tredje semester som endnu ikke har bestået deres førsteårsprøve, eller som er dumpet to gange, til en studiesamtale. Samtalen giver de studerende mulighed for at få hjælp til at lave et struktureret studieforløb og samtidig tale om evt. problemer af både faglig og personlig karakter. For-

målet med studiesamtalen er også at mindske frafaldet af nye studerende og hjælpe de studerende før de kommer i studiemæssige meget svære situationer i forhold til eksempelvis at skulle søge dispensation.

På ITU skriver rektor til alle studerende på hvert semester for at fortælle dem hvordan det går med deres studiefremdrift (de studerende inddeles i syv fremdriftsgrupper). Brevet indeholder en opfordring til at kontakte studievejledningen hvis den studerende har behov for vejledning i spørgsmål om studier og studieplanlægning. Ligeledes gøres studerende, der er væsentligt bagud for studieplanen, opmærksomme på Studenterrådgivningens tilbud. I fremdriftsbrevene bliver forsinkede studerende desuden bedt om at udfylde en elektronisk blanket med oplysninger om årsagen til deres forsinkelse. Efterfølgende læser rektor alle svarene igennem og svarer de studerende hvor der er en anledning til det. Brevene fungerer altså også som en opfordring til dialog – og som en opfordring til alle studerende om at forholde sig aktivt til gennemførelsestider.

Som noget nyt har studievejledningen på ITU i efteråret 2004 fulgt op på den gruppe af studerende som er så meget bagud i forhold til normeringen at de vil være mellem 3½-5 år om at afslutte studiet. Disse studerende er så vidt muligt alle blevet kontaktet telefonisk af studievejlederen med et tilbud om ekstra vejledning.

Et tredje eksempel er DFU hvor studievejledningen opsøger alle studerende med dispensationskrav (fjerde- og femtegangsdispensationer, studietidskrav, førsteårsprøven mv.), ofte med krav om at de i samarbejde med studievejledningen skal udarbejde en studieplan som skal vedlægges dispensationsansøgningen (foretages to gange årligt). I forbindelse med samtalen vejledes de studerende i studietaktik. Derudover opsøger studievejledningen studerende med lav studieaktivitet (som har bestået mindre end 0,4 STÅ på et år, og som er dumpet i flere eksamener) en gang årligt med tilbud og opfordring til at kontakte studievejledningen for en samtale og udarbejdelse af studieplan.

På Det Naturvidenskabelige Fakultet på AU gennemføres årligt opsøgende studievejledning over for studerende som efter gennemgang af eksamensregisteret skønnes at have behov for vejledning for at fremme studie gennemførelsen.

Som et sidste eksempel kan nævnes AAU som oplyser at flere studienævn henvender sig til studerende som er dumpet i den samme eksamen to gange, med en opfordring om at møde hos studievejlederen med henblik på at få udarbejdet en handlingsplan for det videre studieforløb. Bevilling af evt. fremtidige dispensationer kan afhænge af en sådan handlingsplan. Nogle uddannelser henviser inaktive studerende til at opsøge vejledning hvis de i periode på to år eller mere ikke har bestået eksamener.

De fem eksempler viser en lille, men vigtig forskel på hvilken rolle vejledningen spiller. På AAU og ITU er det ikke studievejledningen som står som afsendere af brevet om de studiemæssige problemer, men derimod henholdsvis studienævn og rektor. Det er en god praksis som sikrer afstand mellem administration og vejledning. Desuden kan oplysningerne i brevene være af følsom karakter som den studerende eventuelt ikke er interesseret i at medstuderende – som tilfældigvis har et job som studievejledere – skal have indsigt i.

Ud over den op søgende individuel vejledning ved studiemæssige problemer er der eksempler på universiteter eller fag som indbyder den studerende til en studiesamtale.

På ITU har hver kandidatlinje et individuelt tilrettelagt vejledningstilbud hvor en underviser eller linjeleder, ca. en gang per semester, tilbyder en individuel vejledningssamtale med hver enkelt studerende på linjen. For mindst en af linjerne undersøges det om denne vejledning kan gøres obligatorisk, således at de studerende i optagelsesgrundlaget får at vide at de skal deltage i et givet antal samtaler. Hver studerende medbringer en eksamensprotokoludskrift af de resultater der er opnået hidtil, til vejledningssamtalen. Herudover medbringes et forslag til studieplan for den resterende del af studiet samt en plan for hvilket fagligt område den studerende vil skrive speciale inden for. De studerende inviteres til samtalerne via e-mail, og det sikres at alle studerende bliver kontaktet, alternativt pr. brev. Ved hver samtale forsøges også opsamlet kommentarer og ideer der kan være af generel interesse for kandidatlinjen og universitetet som helhed. Nogle linjer afholder et fælles orienteringsmøde i forbindelse med tilbuddet om individuel vejledning hvor generelle spørgsmål kan tages op.

På Det Naturvidenskabelige Fakultet på AU tilbyder alle institutter de studerende individuel vejledning om studiesammensætning. Der tilbydes individuelle samtaler en eller to gange årligt. Samtalerne forestås af udvalgte lærere – som regel formændene for institutternes undervisningsudvalg. Samtalerne er rettet mod studerende på bacheloruddannelsens tredje år samt studerende på kandidatuddannelserne. De studerende indkaldes til samtalerne – enten pr. opslag eller pr. brev. Fremover forventes e-mail anvendt i højere grad.

Et sidste eksempel er Institut for Økonomi på AU hvor hver enkelt studerende tilbydes en vejledende samtale om ønsker for karriereforløb med en underviser i forbindelse med den obligatoriske udarbejdelse af individuelle studieprogrammer for studerende på kandidatuddannelsen. På besøget pointerede en underviser fra dette institut samtidig vigtigheden af at vejledningen er personlig, og at der skabes et tilhørsforhold for den studerende.

Universiteternes eller fagenes brug af denne ressourcetunge vejledningsform kan med fordel bruges på studier med mange studievalg eller hvor der er et meget differentieret arbejdsmarked. Den

kan også være et redskab til at nå nogle af de grupper af studerende som ikke selv opsøger vejledningen. Brugen må dog afhænge af de mål og den strategi som universitetet har lagt for sin vejledningsindsats. Hvor midlerne skal stå i forhold til de mål der skal nås.

Evalueringen har vist at den opsøgende vejledning kan spille en afgørende rolle i at nå de ressourcetsvage studerende beskrevet i forrige afsnit. Det er vigtigt at universiteterne påtager sig ansvaret for at tydeliggøre vejledningstilbuddene over for de ressourcetsvage studerende, og her kan den opsøgende vejledning være et godt redskab.

Evalueringgruppen anbefaler

- at universiteternes vejledningsindsats omfatter opsøgende vejledning, og at universiteterne i forbindelse med det kommende strategiarbejde fastlægger hvilke målgrupper den opsøgende vejledning skal rette sig mod.

5.5 Adgang og synlighed

Der er store forskelle på de studerendes muligheder for at opsøge en vejleder. På nogle fag er der en vejleder til stede i mange timer, på andre kun i få.

Universiteterne kan opdeles i tre kategorier:

1. En delt studievejledning med (KU, AU, SDU, AAU, RUC):
 - a. Et centralt niveau som overvejende er bemandet af AC'ere (på RUC dog især af studentstudievejledere)
 - b. Et decentralt niveau bemandet af studenterstudievejledere (på meget få institutter suppleret af studiesamtaler med undervisere)
2. En delt studievejledning med (ITU, DPU, DTU):
 - a. Et centralt niveau bemandet med AC'ere og studenterstudievejledere
 - b. Et decentralt niveau bemandet af undervisere
3. En samlet studievejledning med studenterstudievejledere og få AC'ere (CBS, HHÅ, KVL, DFU).

I den første gruppe varierer den ugentlige åbningstid i de centrale vejledningsenheder mellem 18 timer på AAU og 31 timer på RUC. Tilbuddet retter sig mod både potentielle og nuværende studerende. Åbningstiden i de decentrale vejledningsenheder varierer meget fra fag til fag. På nogle fag træffes vejlederne blot ½-1 time om ugen, mens andre fag har en træffetid på helt op til 27 timer om ugen. Det afhænger blandt andet af antallet af studerende. På de små fag er der eksempler på

at én studievejleder dækker flere fag. Og der er eksempler på at studielederne overtager vejledningsopgaven. På RUC har enkelte fag valgt at der ikke skal være en studenterstudievejleder på grund af ressourcemangel. Universitetets selvevalueringsgruppe peger selv på at det er et problem da det betyder at nogle grupper af studerende stilles dårligere end andre i forhold til adgangen til studie- og erhvervsvejledning. De mener at universitetet bør opfordre fagene til at gå sammen om at betale for en fælles decentral studievejleder.

I den anden gruppe varierer den ugentlige åbningstid i de centrale vejledningsenheder mellem 4 timer på DPU og 30 timer på DTU. Der er generelt ingen faste åbningstider for vejledningstilbudene på det decentrale niveau. De studerende kan løbende opsøge underviserne.

I den tredje gruppe der har en samlet studievejledningsenhed, varierer den ugentlige åbningstid mellem 9 timer på DFU (hvor 3 af timerne er forbeholdt telefoniske henvendelser) og ca. 35 timer på CBS.

Ud over træffetiderne angiver de fleste universiteter at der er mulighed for at lave en aftale uden for træffetiderne. Der er dog ikke mange studerende som gør brug af denne mulighed. Langt de fleste studerende opsøger vejledningskontoret uden forudgående tidsbestilling.

Brugerundersøgelsen viser at vejledningens tilgængelighed i det øjeblik der opstår et behov for råd og svar, er helt central for de studerende. Dette beskriver en studievejleder på følgende måde: "Det handler om vejledning til tiden. Når der er behov for svar på et spørgsmål, henvender man sig til den person, der er tilgængelig på det pågældende tidspunkt".

De studerende giver generelt udtryk for at de foretrækker en daglig åbningstid da det opleves som lang tid at afvente svar på spørgsmål hvis studievejledningen kun har åbent én eller to gange om ugen.

Den ugentlige åbningstid må selvfølgelig afhænge af universitetets mål og strategi for vejledningsindsatsen. Den må tage hensyn til de studerendes behov. Jo længere åbningstid, desto større dækningsgrad. Vejledningstilbuddene har nemmere ved at nå ud til eller opfange de ressource-svage studerende, jo større tilgængeligheden er. Med en kort åbningstid er der større sandsynlighed for at de studerende møder en lukket dør og må opsøge vejledningen en anden dag, og det kan være et problem for især de ressource-svage studerende.

I de tilfælde hvor åbningstiden er kort, fx i den første gruppe med decentrale studenterstudievejledere på fag med få studerende, kan det være en god ide at henvise til de centrale AC-vejledere som typisk har en noget længere træffetid end studenterstudievejlederne.

Der er forskel på hvor mange vejledere der er på arbejde samtidig. På mange decentrale studievejledninger bemanded af studenterstudievejledere er der kun én på arbejde ad gangen. Andre steder har man bevidst valgt at være flere på arbejde samtidig for at støtte hinanden og gøre erfaringsudveksling nemmere.

Det er vigtigt at der er mulighed for et vejledningsfagligt miljø blandt studenterstudievejlederne, og universiteterne kunne med fordel vælge at lade flere vejledere være på arbejde samtidig (se også kapitel 6 om organisering og samarbejde).

De fysiske rammer

Der er stor forskel på universiteternes fysiske rammer for studie- og erhvervsvejledningen. På de små universiteter sidder studievejlederne ofte på det samme kontor – men ikke altid på samme tid. På de flerfakultære universiteter ligger vejledningskontorerne ofte spredt ud over universitetet for at være så tæt på de studerende som muligt. På det Naturvidenskabelige Fakultet på AU har man valgt at samle studievejledningen fysisk i umiddelbar tilknytning til studiekontoret. Det er en problemstilling på flere universiteter: Skal vejledningen være tæt på de studerende eller tæt på administrationen? Efter evalueringsgruppens vurdering bør hensynet til et vejledningsfagligt miljø veje tungest. Små, decentrale studievejledningslokaler bemanded af en studenterstudievejleder en gang om ugen er ikke befordrende for en kvalificeret vejledningsindsats. Samtidig kan vejledningskontorer der ligger lidt væk fra de studerendes naturlige samlingssteder, appellere til de studerende som ikke har lyst til at deres medstuderende skal se at de opsøger vejledningen.

Det er langt fra alle vejledningskontorer som har mulighed for at tilbyde den studerende en samtale i et separat lokale. Typisk foregår samtalerne ved vejlederens skrivebord eller ved et lille mødebord uden afskærmning. Det kan være godt nok så længe samtalerne har form af ren informationsgivning. Men hvis samtalen berører følsomme eller personlige problemer, kan det være et yderst kritisabelt forhold at samtalen foregår i et lokale hvor der sidder andre. Universiteterne bør være opmærksomme på problemstillingen, og viser det sig at der foregår mange samtaler i utilfredsstillende rammer, bør universitetet finde et lokale der kan bruges til den individuelle vejledning.

'Markedsføring' af vejledningstilbuddene

Studie- og erhvervsvejledningen gør opmærksom på sin eksistens ad mange forskellige veje:

- De fleste vejledninger har egen hjemmeside hvor der gøres opmærksom på hvad studievejledningen tilbyder, og hvor vejledningssøgende kan finde svar på gængse spørgsmål og problemstillinger.
- Nogle vejledninger præsenterer sig selv og deres tilbud i foldere, pjecer, intropakker o.l.

- På nogle universiteter bliver der sendt en mail ud til fagets studerende med oplysninger om studievejledningens træffetider, og hvad studievejledningen kan bruges til.
- På de fleste universiteter præsenterer studie- og erhvervsvejledningen sig på rusture, introuger o.l. Det er dog ikke altid et særlig godt tidspunkt fordi de studerende præsenteres for rigtig mange informationer, og det kan være svært at huske information om vejledning. Præsentation på rusture og introuger bør derfor ikke stå alene.
- Enkelte studievejledninger placerer studievejledningsarrangementer i forbindelse med andre arrangementer på studiet af faglig eller social karakter hvor studerende møder talstærkt op, eksempelvis faglige foredrag eller fotografering af førsteårsstuderende.
- Undervisere, studiesekretærer o.l. henviser til studievejlederne.
- Kollektive vejledningsarrangementer annonceres typisk på opslagstavle og via e-mail til de studerende.

Ifølge brugerundersøgelsen efterlyser mange studerende og dimittender på tværs af universiteterne at studievejledningens tilbud bliver mere synlige. De studerende får typisk kendskab til studievejledningen ved præsentationer af studievejledningen i forbindelse med studiestart – typisk i form af et arrangement i rusugen – eller i forbindelse med semesterintroduktioner. Studievejledningens synlighed er også relateret til studentervejledernes deltagelse i arrangementer som studieture osv. hvor vejlederen bliver kendt i andre sammenhænge end vejledningssituationen. Dette kan også gøre det nemmere for de studerende at henvende sig med deres spørgsmål i studievejledningen.

Af brugerundersøgelsen fremgår det at de studerende på AU, AAU og CBS vurderer at studievejledningen mangler synlighed i dagligdagen på studiet. Studievejlederne bliver opfattet som "nogle, der sidder gemt på en gang og kun er lidt synlige". Flere studerende understreger at de end ikke er sikre på hvor studievejledningen holder til, og at det ofte alene er det personlige kendskab til vejlederne som gør at de studerende kender til vejledningstilbuddene. Der efterlyses således en større synlighed hvor studievejlederne er mere opsøgende frem for "blot at sidde på deres lille gang med en opslagstavle ved siden af".

Blandt brugerundersøgelsens dimittender på AAU er der usikkerhed om hvor erhvervsvejledningen holder til, mens det er indtrykket at de decentrale vejledere generelt er at finde der hvor de studerende er. Andre dimittender påpeger at de faktisk synes at studievejledningen er god til at iværksætte fællesarrangementer i forbindelse med "de typiske faldgruber" og dermed opnår en vis synlighed.

Mens de studerende på AU, AAU og CBS ifølge brugerundersøgelsen generelt efterlyser en større synlighed omkring vejledningen, oplever de studerende på DFU at studievejledningen er meget

synlig, idet man "ikke kan undgå at støde ind i dem". Studievejlederne er gode til at komme rundt på holdene i løbet af studiet, og de deltager desuden aktivt i det sociale liv på skolen. Selv siger studievejlederne på DFU at de er meget bevidste om deres sociale engagement som de mener er altafgørende for om de studerende opsøger deres hjælp.

Evalueringen viser at der er stor forskel på adgangen og synligheden af universiteternes studie- og erhvervsvejledning. I interviewene på besøg og i brugerundersøgelsen efterlyser studerende og dimittender en øget synlighed. Der er brug for løbende information om studie- og erhvervsvejledningens eksistens og muligheder. Der er behov for viden om hvordan vejledningen er organiseret; fx hvem der yder hvilken vejledning. For mange studerende og dimittender gælder det også om at få sat ord på hvad det er man kan bruge vejlederne til.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universitetets vejledningstilbud deklarerer og efterfølgende formidles til de studerende i en nem og overskuelig form såvel mundtligt som skriftligt.
 - at den fysiske placering er synlig, men diskret.
-

6 Organisering og samarbejde

Universiteternes studie- og erhvervsvejledning involverer ofte en større gruppe medarbejdere med forskellige baggrunde og ansættelsesvilkår. Nogle er studerende, andre AC'ere, og atter andre er undervisere eller administrativt personale. Det stiller særlige krav til organiseringen og koordineringen af vejledningsindsatsen når en så blandet gruppe skal arbejde sammen eller arbejde i samme retning frem mod de mål universiteterne har for deres vejledningsindsats.

Dette kapitel vil undersøge den konkrete organisering på de tolv universiteter ved at præsentere tre modeller som universiteterne kan deles ind efter. Det vil også belyse samarbejdet internt på universitetet og med andre universiteter nationalt og internationalt.

6.1 Organisering

Vejledningsindsatsen er på mange universiteter vokset op decentralt omkring de faglige miljøer, og universiteternes forskellighed kommer derfor også til udtryk i forskelle inden for organiseringen af vejledningsindsatsen. For at få et overblik over forskellige måder at organisere vejledningsindsatsen på kan universiteternes organisering deles ind efter tre modeller. Modellerne vil i det nedenstående blive gennemgået i forhold til arbejdsdeling og daglig ledelse.

Model 1: tre niveauer

I denne model er vejledningen inddelt i tre niveauer: et centralt, et fakultets- og et institutniveau. Modellen er typisk for de ældre og større universiteter der har en stor faglig bredde med op til seks forskellige fakulteter. KU, AU og SDU kan beskrives efter denne model. Der bør tages forbehold over for at tredelingen ikke er gældende for alle fakulteter.

Centralt niveau. Indslusningsvejledning har traditionelt været en primær arbejdsopgave på dette niveau. På KU og AU gælder langt størstedelen af henvendelserne ved den centrale studie- og erhvervsvejledning indslusning, mens SDU pr. 1. januar som følge af universitsloven har valgt at flytte denne funktion væk fra den centrale studie- og erhvervsvejledning til Studiekontorets studentererviceenhed. I forhold til gennemførelses- og udslusningsvejledning varetager den centrale vejledning generelle arbejdsopgaver som fx udarbejdelse af informationsmateriale, internetbaseret

selvbetjening for de studerende, arrangementer for hele universitetet og interne kurser for studenterstudievejledere om regelsæt og administrative procedurer. Desuden yder den centrale vejledning personlig vejledning til de studerende hvis komplicerede indskrivningsforhold ikke gør det muligt at placere dem under ét fakultet. Den centrale vejledningen varetages af AC-vejledere, og den daglige ledelse ligger hos en af AC-vejlederne.

På det centrale niveau er der på AU og SDU desuden placeret enheder med fokus på kontakt til erhvervslivet – Erhvervskontakten på AU og Karrierecentret på SDU. Disse enheder varetages og ledes i det daglige af AC-fuldmægtige. Erhvervskontakten er organisatorisk adskilt fra den centrale studievejledning, mens Karrierecentret organisatorisk er en del af studie- og erhvervsvejledningen.

Fakultetsniveau. Fakultetsvejledningen står for den vejledning som er generel for hele fakultetet, og tilbyder individuelle samtaler til studerende hvis problemer går på tværs af flere fag, eller som af andre grunde ikke ønsker at tale med de decentrale vejledere. Desuden opsamler fakultetsvejledningen viden som de formidler videre til det decentrale niveau, og på flere fakulteter står vejlederne tillige for uddannelse af studenterstudievejledere.

Fakultetsvejledninger tilbyder typisk også erhvervsvejledning som varetages af en AC-erhvervsvejleder, og afholder fælles arrangementer med erhvervsigte – fx står Humanistisk Fakultet på AU for JobHum-projektet.

På fakultetsvejledningen er de ansatte AC-vejledere – evt. suppleret med studenterstudievejledere – og den daglige ledelse varetages af en AC-vejleder.

Decentralt niveau. Dette niveau står for den overvejende del af vejledningsindsatsen og er vejledningens ansigt indadtil. Den primære opgave er på dette niveau at give de studerende individuel vejledning. Herudover tilbydes der mange steder kollektiv vejledning i form af arrangementer om studiestruktur eller praktik- og studieophold i udlandet.

De ansatte decentrale vejledere er studerende – og på AU også undervisere – og den daglige ledelse ligger hos studielederen eller studienævnene.

Model 2: to niveauer

I denne model er vejledningen inddelt i to niveauer: et centralt og et decentralt. Denne model ses ofte hos nyere universiteter af en vis størrelse der kan være opdelt i flere (to-tre) fakulteter. Der eksisterer imidlertid to varianter af denne model der adskiller sig fra hinanden ved at det decentrale niveau udgøres af henholdsvis studenterstudievejledere og lærervejledere. Førstnævnte model

anvendes på RUC og AAU, mens sidstnævnte anvendes på DTU, ITU og DPU. Arbejdsdelingen og det daglige ansvar bliver i det nedenstående beskrevet samlet for begge varianter af modellen.

Centralt niveau. Niveauet løfter nogle af de samme opgaver som det centrale niveau og fakultetsniveauet i model 1, dvs. vejledningsopgaver knyttet til indslusning og udarbejdning af informationsmateriale. Vejledningen fungerer også som supplement til den decentrale vejledning, fx i forbindelse med spørgsmål om studieplanlægning på tværs af fag. I denne model yder det centrale niveau ofte mere fagspecifik vejledning end de centrale niveauer i model 1. Desuden fungerer det centrale niveau som vidensbank hvor de decentrale vejledere kan henvende sig.

Vejledningen på dette niveau varetages af AC-vejledere og nogle steder også studenterstudievejledere. En AC-vejleder har ansvaret for den daglige ledelse.

Decentralt niveau. I denne model udgør den decentrale vejledning ligeledes kernen i vejledningsindsatsen hvor de decentrale vejledere vejleder i fagspecifikke forhold, ofte gennem individuel vejledning.

Det er studenterstudievejledere eller lærervejledere som varetager vejledningen, mens ansvaret for den daglige ledelse er placeret hos studielederen eller studienævnene.

Model 3: et niveau

I denne model er vejledningen organisatorisk samlet i én central enhed. Denne organisering ses på KVL og DFU hvor størrelsen gør det muligt at samle vejledningen i et, men benyttes samtidig på CBS og HHÅ der er delt op i flere fakulteter. CBS' vejledning er dog fysisk adskilt på to adresser.

Centralt niveau. I den centrale vejledning varetages både generel vejledning i form af fælles arrangementer og udarbejdelse af informationsmateriale såvel som fagspecifik vejledning, blandt andet i form af individuelle samtaler.

Vejledningen er derfor både bemanded af AC-vejledere der som regel står for den generelle vejledning, og studenterstudievejledere som er ansvarlige for den mere fagspecifikke vejledning. Den daglige ledelse ligger hos en AC-vejleder.

På HHÅ og CBS har man i form af henholdsvis Erhvervskontakten og Career Center, som på flere af de øvrige universiteter, selvstændige enheder med det formål at formidle kontakt til erhvervslivet og for sidstnævntes vedkommende at give mere karriereorienteret vejledning. Disse enheder varetages af AC-vejledere som har deres egen daglige leder.

Styrker og svagheder ved organiseringen

Selvevalueringsrapporterne og besøgene viser at universiteterne grundlæggende skal afveje om de vil vægte den centrale eller decentrale organisering af vejledningsindsatsen. En central organisering giver gode muligheder for samarbejde og kommunikation og dermed også for et vejledningsfagligt miljø. Det kan føre til en mere sammenhængende vejledningsindsats hvor det er muligt for forskellige instanser at komplementere hinanden. En decentral organisering har fordelene af nærhed til de faglige miljøer og dermed til de studerende, og samtidig er det muligt at tilpasse sig til de enkelte uddannelser og variationerne mellem dem.

De tre ovenstående modeller giver et indtryk af universiteternes organisering i forhold til ovenstående afvejning, men modellerne bør ses i forhold til universiteternes størrelse for at give mening, da det er åbenlyst at de større universiteter står over for helt andre udfordringer end de mindre. Niveauopdelingen på nogle af universiteterne kan ses som et forsøg på at imødekomme udfordringen i at have en vejledning som både er koordineret og tæt på de studerende. Hertil bør det bemærkes at dokumentationsmaterialet klart viser at den fysiske placering af vejlederne spiller en afgørende rolle, hvilket universiteterne selv er meget opmærksomme på.

Model 1

I model 1 er der lagt stor vægt på det decentrale niveau af vejledningen. Den primære vejledning varetages af de decentrale vejledere som også for langt størstedelens vedkommende er placeret fysisk i de faglige miljøer og derfor er kendte ansigter på studiet – ikke mindst fordi de selv er studerende eller undervisere. Den decentrale organisering gør det muligt at indrette vejledningerne efter hvert studiums særlige behov og dermed tage højde for forskelle mellem fagene, hvilket særligt er en fordel på disse universiteter der spænder over en meget bred vifte af fag. Samtidig pointerer universiteterne at niveauopdelingen muliggør en specialisering som er gavnlige for vejledningsindsatsen – dette må dog forudsætte et velfungerende samarbejde mellem niveauerne.

Ulemperne i modellen er som nævnt at det er sværere at skabe en koordineret vejledningsindsats for hele universitetet. Spredningen af vejlederne gør udvekslingen af viden besværlig, og derfor er det sværere at have viden der går på tværs af uddannelser. Her spiller den fysiske placering en central rolle. Mange decentrale vejledere – særligt på de små fag – gav i brugerundersøgelsen og på institutionsbesøgene udtryk for at de sidder meget alene, og at de mangler sparringspartnere. Det blev samtidig påpeget at det gjorde en stor fordel bare at sidde to sammen, da man kunne diskutere sager og nyde godt af hinandens erfaringer og dermed være med til at skabe et vejledningsfagligt miljø. Derfor har man på de sundhedsvidenskabelige, naturvidenskabelige og teologiske fakulteter på AU valgt at placere vejlederne sammen rent fysisk. Det vil dog igen – særligt på de store fakulteter – betyde en distance til de faglige miljøer.

Model 2

Model 2 er ligeledes udtryk for en organisering med vægt på det decentrale, og de positive effekter er derfor de samme som i ovenstående. Modellens to niveauer frem for de tre i model 1 gør problemerne med at skabe en sammenhængende indsats for hele universitetet mindre udtalt. Det kan først og fremmest skyldes universitets størrelse og antal af fagretninger. Problemerne med manglende vidensdeling og isolation af mange decentrale vejledere er dog også et aktuelt problem i denne model.

Model 3

Universiteterne som er placeret under model 3, er kendetegnede ved en mere centraliseret vejledningsindsats end de to ovenstående i og med at der organisatorisk alene eksisterer ét vejledningsniveau. Den samlede organisering giver langt større muligheder for at koordinere og kommunikere hvilket kan være medvirkende til stor fleksibilitet eksempelvis i implementeringen af nye tiltag. Samtidig giver organiseringen langt bedre muligheder for at vejlederne kan sparre med hinanden og yde hinanden støtte. Dette skaber ikke mindst mulighed for at studenterstudievejlederne kan knyttes tættere til de fastansatte AC-vejledere. Prisen for den centrale organisering vil typisk være at man mister noget af nærheden til de studerende. DFU og KVL har imidlertid en organisatorisk fordel i deres begrænsede størrelse der gør afvejningen mellem nærhed og sammenhæng mindre aktuell. Derimod er den centrale organisering på CBS og HHÅ langt mere et valg i forhold til denne afvejning. Selvom disse universiteter består af flere fakulteter, har man valgt organisatorisk at samle vejledningen i én enhed. Det betyder en risiko for at organiseringen kan gå ud over nærheden til de studerende. På CBS har man valgt at afbøde dette ved at placere vejlederne fysisk i to afdelinger for at have de relevante vejledere tæt på de studerende. På den måde risikerer de dog at miste nogle af de positive effekter af den centrale organisering.

Selvevalueringsrapporterne viser at der bredt set er et ønske fra universiteternes side om at vejledningsindsatsen organiseres så den er tæt på de studerende og de faglige miljøer. Desuden gav brugerundersøgelsen og besøgene indtryk af at de studerende sætter stor pris på nærheden. Universiteterne er dog samtidig bevidste om nødvendigheden af i fremtiden at skabe mere sammenhæng i vejledningsindsatsen – særligt vil en mere central koordinering være nødvendig i forhold til et udbygget samarbejde med erhvervslivet.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne med en niveauopdelt vejledning forsøger at opveje de negative virkninger ved en decentral organisering ved at placere de decentrale vejledere sammen fysisk. Dette kan fx gøres ved at samle små vejledninger fysisk i større enheder – eventuelt som supplement til deres decentralt beliggende kontorer – så vejlederne kan være støtte og sparringspartnere for hinanden og indgå i et vejledningsfagligt miljø.

6.2 Samarbejde internt på universitet

Samarbejdets karakter internt på universitetet er tæt forbundet med universitetets størrelse og hvordan vejledningsindsatsen er organiseret, jf. de ovenstående modeller. Afsnittet er delt i to. Først vil det vertikale samarbejde, dvs. samarbejdet mellem niveauerne på de universiteter, blive behandlet. Herefter vil det horisontale samarbejde, dvs. mellem enhederne på samme niveau, blive behandlet.

6.2.1 Det vertikale samarbejde

Det vertikale samarbejde mellem de forskellige vejledningsniveauer er vigtigt i forhold til at de forskellige vejledningsinstanser skal være i stand til at komplementere hinanden og nyde godt af hinandens erfaringer. Dette er særlig påtrængende for de større universiteter der har opdelt vejledningsindsatsen i flere niveauer. En af fordelene ved en niveauopdelt organisering er netop at vejledningsinstanserne på hvert niveau er i stand til at specialisere sig, men uden et velfungerende samarbejde og en tilstrækkelig koordinering vil fordelene herved ikke blive udnyttet, og resultatet kan blive en uensartet vejledning fra fag til fag. En pointe i forhold til organisering er – som det blev nævnt tidligere – at vejledningerne typisk er vokset op decentralt omkring et studiemiljø. Derfor er der ofte markante forskelle i måden den decentrale vejledning er bygget op på inden for samme universitet. På besøgene blev det bekræftet at vejledningernes decentrale tilblivelse stadig har en betydning. Dette skærper behovet for en vertikal koordinering af vejledningsindsatsen.

Organisatorisk er der, jf. det foregående afsnit, i hver model en klar arbejdsdeling mellem enhederne og/eller niveauerne i vejledningen, og universiteterne er meget bevidste om behovet for samarbejde og koordinering. Billedet af den vertikale koordinering er imidlertid noget broget. Overordnet må det siges at alle universiteterne tillægger koordinering gennem uformelle kontakter stor betydning. Mange pointerer at der er løbende kontakt i og med at vejledningsinstanserne ofte henviser til hinanden, og at der herigennem sker en koordinering og erfaringsudveksling.

Endvidere bliver fællesmøder fremhævet som meget samarbejdsfremmende – ikke mindst fordi der her skabes personlige netværk. På KU og AU er der oprettet samarbejdsudvalg med henblik på generel koordinering, men for førstnævntes tilfælde fremhæver de selv at samarbejdsudvalget kun bliver brugt i begrænset omfang. Det er svært at vurdere i hvilken grad der sker en samarbejds- og koordineringsproces som resultat af møder og generelle samarbejdsudvalg. For de øvrige universiteter er det dog gældende at man har meget få tiltag som sigter direkte på at forbedre samarbejdet. RUC har dannet et formelt vejledernetværk internt på universitetet som blandt andet vedligeholdes gennem hyppige fællesarrangementer for vejlederne.

Indtrykket fra selvevalueringsrapporterne er at de separate erhvervsvejledningsenheder – som nogle universiteter har – fungerer forholdsvis autonomt i forhold til det øvrige vejledningssystem. Ulempen er at det fører til en mangelfuld koordinering. Der er særligt et koordinationsproblem mellem erhvervsvejledningsenhederne og de decentrale vejledere. Det manglende samarbejde forhindrer at de decentrale vejledere får gavn af den ekspertise som opbygges i enhederne. AAU fremhæver selv manglen på samarbejde mellem Erhvervsvejledningen og de decentrale vejledere, og universitetet har på denne baggrund igangsat initiativer der skal styrke kontaktfladen og samarbejdet.

På de universiteter som benytter sig af lærervejledning, gør der sig et særligt problem gældende. Underviserne er i samme situation som de øvrige decentrale vejledere, men føler sig ikke på samme måde alene og underlagt andre organer. Besøgene viste at underviserne ikke var bange for selv at tage initiativer, men gjorde det ofte egenhændigt. Resultatet er en mangelfuld koordinering, men mere alvorligt, en mangelfuld vidensdeling da eventuelle positive resultater fra underviserens initiativer ikke nødvendigvis når ud til de øvrige decentrale vejledere.

På de større universiteter, inddelt under model 1, virker samarbejdet mellem fakultetsniveauet og det decentrale niveau særligt mangelfuldt. Besøgene viste at der blandt vejlederne på fakultetsniveau og de decentrale faglige vejledere er en forskel i opfattelserne af hvordan samarbejdet fungerer. De decentrale vejledere giver udtryk for at de til tider mangler den opbakning som fakultetet er tiltænkt at levere. SDU og KU er i selvevalueringsrapporten meget selvkritiske omkring samarbejdet og skriver at der simpelthen ikke afsættes tid til dette, hvilket har medført at samarbejdet på tværs af niveauerne ikke er tilstrækkeligt systematiseret og i høj grad forlader sig på personlige relationer. KU har som reaktion herpå valgt at oprette en ny vidensenhed som skal stå for koordinering. Desuden overvejer KU at oprette en hotline på centralt niveau for de decentrale vejledere.

Det er indtrykket at den koordinering og det samarbejde som finder sted mellem det centrale niveau og det decentrale niveau, har karakter af envejskommunikation hvor de centrale vejledere informerer de decentrale vejledere om regelændringer og lignende. Den store erfaring som de

decentrale vejledere opbygger, når derfor ikke altid op på et mere centralt niveau hvor man ser sig selv som opsamlere af viden.

6.2.2 Det horisontale samarbejde

Den horisontale koordinering mellem de decentrale enheder fungerer stort set udelukkende gennem uformelle netværk. Det fremgår klart af selvevalueringsrapporterne at der er meget lidt eller intet formaliseret samarbejde mellem enhederne på det decentrale niveau. Flere universiteter, fx AU, nævner selv at manglen på en form for systematisk informationsudveksling eller samarbejde på det decentrale niveau er problematisk. På besøget på AU viste det sig også at enkelte af de decentrale vejledere ikke kendte hinanden. Problemet opleves mest af de vejledere der sidder alene, mens vejledere der sidder sammen, bruger hinanden meget, og de oplever ikke problemet i samme grad. AU forsøger derfor på nogle fakulteter at placere vejlederne sammen fysisk for herigennem at skabe mulighed for et større samarbejde, mens man på Det Samfundsvidenskabelige Fakultet på SDU har givet en decentral studenterstudievejleder 100 timer til at skabe koordination mellem fakultetets vejledere. Tilbage står dog stadig at der i overvejende grad mangler en koordinering mellem de decentrale vejledere.

Evalueringen har vist at der er mangler i såvel det vertikale som det horisontale samarbejde om vejledningsindsatsen. Det er problematisk fordi et velfungerende samarbejde er med til at sikre kvaliteten af vejledningen. Universiteterne kunne med fordel afsætte ressourcer til det interne samarbejde.

Evalueringgruppen anbefaler

- at universiteterne forbedrer det vertikale og det horisontale samarbejde internt på universitetet. Der bør indarbejdes systematik og flere rutiner i koordineringen – særligt en systematisk sikring af vidensdeling blandt de decentrale vejledere.

6.3 Samarbejde med andre universiteter

Selvevalueringsrapporterne viser at der nationalt foregår en del erfaringsudveksling og samarbejde gennem Studievalg-centrenes følgegrupper, gennem kursuslederkredsen for Undervisningsministeriets studievejlederuddannelse og gennem uddannelsesgruppen under Rektorkollegiet. Flere universiteter fremhæver et nyligt igangsat årsmøde for universitetsvejlederne som et vigtigt forum for erfaringsudveksling hvor KU afholdt det første møde i november 2004. Flere af universiteterne fremhæver at der nationalt er et udbredt uformelt samarbejde mellem vejledere på de forskellige

universiteter. Dette gælder især AC-vejlederne, men AU fremhæver at flere af deres studenterstudievejledninger også har uformelle forbindelser til søstervejledninger på andre universiteter.

Internationalt er det særligt nordiske samarbejder der dominerer. Alle universiteterne deltager i det nordiske universitetsadministrationssamarbejde (NUAS) – herunder har RUC udviklet et bilateralt samarbejde med Lunds Universitet og et samarbejde med Stockholms Universitet, Universitetet i Oslo og Helsingfors Universitet. De københavnske universiteter deltager næsten alle sammen i et samarbejde under Øresundsuniversitetet, mens både HHÅ og SDU deltager i FEDORA (Federation Europeen de l'Orientation Academique), som er en paraplyorganisation for akademisk vejledning. HHÅ's studievejledning deltager endvidere i EAIE (European Association for International Education) og dennes undergruppe SAFSA (Study Advising for Studying Abroad).

Selvevalueringsrapporterne giver et billede af at der nationalt blandt en mindre skare af hovedsagelig AC-vejledere er kontakt på tværs af universiteterne, og at der her sker en stor erfaringsudveksling. På besøgene var indtrykket desuden at Undervisningsministeriets vejlederuddannelse skaber ret stærke forbindelser mellem både AC-vejledere og studenterstudievejledere på tværs af universiteterne. Der må dog tages et forbehold over for dette samarbejde da det sjældent benyttes systematisk. Det er kendetegnede for det nationale samarbejde at det foregår på netværksbasis på individniveau, og at der ikke er afsat tid til det. Det betyder at samarbejdet er sårbart over for personudskiftninger og individuelle prioriteringer blandt de deltagende vejledere. Internationalt deltager flere universiteter aktivt i indtil flere samarbejder, men det er svært at vurdere effekten heraf på grund af manglende dokumentation i selvevalueringsrapporterne.

Samarbejde om erhvervsvejledning

På erhvervsvejledningsområdet eksisterer der et nationalt erhvervsvejledernetværk som størstedelen af universiteterne deltager i. Netværket har ca. 40 medlemmer som kommunikerer via et internetbaseret netværk (groupcare). Der afholdes årlige møder hvor der deltager 20-25 erhvervsvejledere. Netværket har blandt andet fordret et samarbejde mellem AAU og RUC i forbindelse med Kandidat- og Aftagerundersøgelsen 2002 og andre virksomhedsprojekter. Erhvervsvejledningen på AAU samarbejder desuden med en række erhvervsvejledere fra de øvrige universiteter om koncept- og idéudveksling.

Inden for internationalt samarbejde omkring erhvervsvejledning har AAU et særligt udbygget netværk. Erhvervsvejledningen på AAU er repræsenteret i to nordiske netværk hvor også AU og SDU er medlem af det ene, nemlig Nordisk Erhvervsvejlednings Netværk. Disse netværk arrangerer fælles nordiske seminarer om erhvervsvejledning. Desuden deltager Erhvervsvejledningen hyppigt i

udenlandske seminarer og henter inspiration fra udenlandske karrierecentre i fx England og Holland.

Det nationale samarbejde om erhvervsvejledning er væsentlig mere formaliseret end samarbejdet om studievejledning. Det skyldes flere faktorer. Universiteterne har følt et behov for samarbejde om erhvervsvejledning fordi det var en ny og anderledes vejledningsopgave. Gruppen af erhvervsvejledere er meget mindre end gruppen af studievejledere og derfor nemmere at overskue. Erhvervsvejlederne er typisk fuldtidsansatte AC-vejledere og har derfor mere tid til vejledningsopgaver. Desuden er mange af erhvervsvejledningerne og karrierecentrene centralt placeret på universiteterne, hvilket gør den interne koordinering blandt erhvervsvejlederne nemmere og det gør dem nemme at kontakte for vejledere ved andre universiteter.

Det er vigtigt at universiteterne prioriterer det nationale samarbejde om studie- og erhvervsvejledningen. Det nationale erhvervsvejledernetværk bør vedligeholdes, mens det nationale samarbejde om studievejledning bør opdyrkes og styrkes. Gennem samarbejde nationalt vil universiteterne kunne skabe et bedre grundlag for deres vejledningsindsats da de kan drage nytte af ikke bare egne erfaringer, men også erfaringer fra andre universiteter – fx i forbindelse med nye tiltag på erhvervsvejledningsområdet. I samarbejdet med andre universiteter ligger derfor et kvalitetssikringsperspektiv hvad angår vejledningsmodeller og kvalitetsudvikling.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at det nationale samarbejde omkring studievejledning gøres mere systematisk. Der bør igangsættes initiativer der garanterer en mere synlig sikring af netværkene på området. Universiteterne mangler et centralt sted der kan fungere som platform for samarbejdet.

Når den studerende opsøger studie- og/eller erhvervsvejledningen, får han eller hun kontakt med en vejleder. Men vejlederne kan have meget forskellige baggrunde. Det kan fx være en medstuderende, en underviser, en HK'er eller en AC'er. Der vil også være forskel på den vejledningsmæssige uddannelsesbaggrund. Nogle vil have en vis indsigt i vejledningsteori og -metode, mens andre vil trække på deres undervisningsbaggrund.

Dette kapitel fokuserer på vejlederne, deres baggrund, uddannelse, styrker og svagheder.

7.1 Hvem vejleder?

Universiteternes vejledninger er – som det fremgår af kapitel 6 om organisering og samarbejde – konstrueret forskelligt på de tolv universiteter, hvilket delvist afspejler sig i sammensætningen af vejlederkorpset. Universiteterne er i selvevalueringsrapporten blevet bedt om at beskrive hvilke grupper af ansatte der tager sig af hvilke vejledningsopgaver. I nedenstående tabel ses en oversigt over de typiske arbejdsopgaver som er forbundet med de forskellige stillingskategorier.

Stillingskategori	Karakteristika
Studenterstudievejledere	Er primært ansat på decentralt niveau (men på DPU, DTU og ITU ansat centralt). Tegner studievejledningen over for de studerende. Udgør decentralt kernen i vejledningen. Tager sig af næsten alle individuelle samtaler. Deltager ofte i studienævnsmøderne.

fortsættes næste side ...

Stillingskategori	Karakteristika
AC-vejledere	Er primært ansat centralt eller på fakultetsniveau. Administrative opgaver – herunder projekter og arrangementer. Tager sig af mere generelle eller tunge vejledningssamtaler. Ofte ansvarlig for erhvervsvejledning. Fungerer som sparringspartner og bagstopper for studenterstudievejlederne. Er ansvarlig for interne kurser, hvor disse udbydes.
Undervisere	Er ansat på decentralt niveau. Nogle steder mentorordninger eller ansvarlig for den decentrale vejledning (DTU, ITU). Eksempler på underviservejledning findes også på AU og AAU. Meget uformel vejledning, fx i forbindelse med projekter (særligt på AAU og RUC).
HK'ere	Er ofte ansat decentralt. Information om eksamenstilmelding, studieopbygning etc.

7.2 Vejledergrupper

I det følgende vil de forskellige vejledergrupper blive karakteriseret ud fra de træk som er typiske for hver enkelt gruppe.

Studenterstudievejledere

- **I øjenhøjde med de studerende.** Frem for alt bliver det påpeget af både universiteter og studerende at det er en fordel at studenterstudievejledere som studerende selv kender mange af de problemer som de vejledningssøgende henvender sig med. Studenterstudievejlederne har derfor let ved at sætte sig ind i de vejledningssøgendes situation. Hermed skabes en nærhed som i høj grad er kilden til studenterstudievejledernes popularitet. I brugerundersøgelsen fremhæves det blandt andet af de studerende som en fordel at studenterstudievejlederne har deres faste gang på studiet.
- **Stor viden om studiets opbygning.** Både AC-vejlederne og de studerende gav på besøgene og i brugerundersøgelsen udtryk for at studenterstudievejlederne er gode til at vejlede om fx alternative studieplaner fordi de har stor viden om studiets opbygning og de gældende studieordninger. Særligt har de fastansatte vejledere fremhævet at studenterstudievejlederne er gode til hurtigt at sætte sig ind i nye regler etc.

- **Skaber dynamik og virkelyst.** Fra universiteternes side er der stor tilfredshed med måden studenterstudievejlederne fungerer på – de skaber organisatorisk dynamik, energi og virkelyst.
- **Nærhed som en barriere.** Den tætte kontakt til de studerende kan også være et problem. Det kan muligvis forhindre nogle studerende i at søge vejledning om visse typer af problemer hvis de studerende fx kender vejlederen personligt. De studerende giver dog kun i mindre grad udtryk for at de opfatter dette som et problem. Ved undtagelse af små fag med en enkelt decentral vejleder vil der være mulighed for at tale med en anden vejleder, evt. en fastansat.
- **Problemer med vejledning af ældre studerende.** I forhold til vejledning af ældre studerende kan det være et problem med vejledere som ikke er lige så langt i studiet. I rekrutteringen af studenterstudievejledere må der foretages en afvejning mellem studerende med kortere anciennitet der har mulighed for at være vejleder i længere tid, og studerende med længere anciennitet som studiemæssigt har prøvet mange ting selv.
- **Manglende kontinuitet.** Det er en indbygget svaghed i brugen af studerende som vejledere at ansættelsesforløbene for vejlederne har en tidsmæssig begrænsning (ca. et par år i gennemsnit). Den store udskiftning medfører at meget erfaring og mange netværk går tabt. Heri ligger en af de største svagheder ved brugen af studenterstudievejledere. Mange universiteter forsøger dog at imødekomme dette problem gennem blandt andet følorder og overlap i ansættelsesforløb. Disse tiltag vil blive behandlet mere uddybende under afsnittet om overførsel af viden.
- **Svært ved at give erhvervsvejledning.** Studenterstudievejlederne har problemer med at vejlede om erhvervsmuligheder. De har ikke selv været ude på arbejdsmarkedet og mangler derfor en personlig erfaring at trække på i forbindelse med studievejledning. Det er et problem som også fastansatte vejledere og undervisere til dels har, såfremt de har været på universitetet i en længere periode – eller måske endda aldrig har været ansat uden for universitetet. Problemet bliver særlig tydelig for studenterstudievejlederne da de grundet korte ansættelsesforløb ikke har mulighed for at danne eksterne netværk som ville kunne levere viden om arbejdsmarkedet.. Studenterstudievejlederne er selv meget opmærksomme på denne mangel og giver udtryk for at de kan føle sig magtesløse netop i forbindelse med erhvervsvejledning. Samtidig fremhæver de selv at de forsøger at være ydmyge over for deres egen viden og i samspil med de studerende at finde en løsning på særlige problemer.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at studenterstudievejlederne fortsat udgør kernen i universiteternes vejledningsindsats, men at der samtidig sker en styrkelse af studenterstudievejledernes professionalismisme. Studenterstudievejlederne bør sikres en vejlederuddannelse målrettet deres opgaver og et ordentligt informationsgrundlag om fx tendenser på arbejdsmarkedet, ligesom kommunikationen mellem vejlederne bør forbedres.

AC-vejledere

- **Større erfaring.** AC-vejlederne har i kraft af deres længere ansættelser et langt større erfaringsgrundlag end fx studenterstudievejlederne at trække på.
- **Kontinuitet i vejledningen.** AC-vejledernes længere ansættelsesperioder sikrer en større kontinuitet i vejledningen, hvilket blandt andet mindsker videnstab. De kan også fungere som en backup for studenterstudievejlederne, som nogen de kan læne sig op ad.
- **Større potentiale for vejlederuddannelse.** De længere ansættelsesforløb for AC-vejlederne betyder at universitetet vil være mere tilbøjelig til at investere mere vejlederuddannelse i disse vejledere frem for i studenterstudievejlederne.
- **Bedre mulighed for at indgå i netværk.** På grund af de længere ansættelsesperioder har AC-vejlederne gode muligheder for at indgå i netværk både internt på universitetet og på tværs af universiteterne samt med eksterne aktører. Som eksempel på netværk på tværs af universiteterne kan erhvervsvejledernetværket nævnes. Disse netværk skabes blandt andet på konferencer og andre arrangementer.
- **Ringe synlighed.** På flere universiteter har de studerende enten ingen eller ringe kendskab til AC-vejlederne. AC-vejlederne har mange administrative arbejdsopgaver ud over deres funktion som vejleder, og på mange universiteter er det først og fremmest studenterstudievejlederne der tegner vejledningens ansigt over for de studerende. AC-vejledernes manglende synlighed er problematisk hvis man til de studerende vil signalere at der er andre muligheder end studenterstudievejlederne, fx hvis de studerende af en eller anden årsag har det dårligt med at henvende sig til studenterstudievejlederne.
- **Problemer med deltidsvejledere.** På enkelte universiteter udgør AC-vejledernes tid til vejledningsfaglige opgaver kun en lille del af deres arbejde. Det kan være med til at sløre deres profil som vejledere. Ligesom det kan besværliggøre netværksdannelse og mindske priorite-

ringen af deltagelse i vejlederuddannelse. Der er således en forøget risiko for at en egentlig professionalisering ikke vil finde sted i samme grad som hos en fuldtidsvejleder.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at der sker en professionalisering af AC-vejlederne inden for vejledningsområdet og at der sker en tydeligere profilering af de forskellige vejlederes faglighed og afgrænsninger. Herunder hører at AC-vejledere gør sig selv mere synlige som vejledere frem for administratorer.

Undervisere

- **Stort fagligt indblik.** Undviserne er først og fremmest kvalificerede som vejledere gennem deres faglige indsigt og overblik. De har store fordele i forhold til at vejlede de studerende om faglige konsekvenser forbundet med fx valg af fag. Denne kompetence er særligt relevant til at vejlede studerende om studieplanlægning.
- **Potentiale for integration af erhvervsperspektivet i undervisningen.** Gennem undervisernes kontakt til erhvervslivet, deres forskning og udviklingsprojekter har de gode muligheder for løbende at inddrage erhvervsperspektivet i undervisningen.
- **Høj grad af uformel vejledning.** Undviserne fungerer ofte uformelt som vejledere i forbindelse med projekter eller i den daglige uformelle snak om studie- eller arbejdsmarkedsrelaterede emner.
- **Eksempler på underviservejledning.** En mindre gruppe af undvisere fungerer som vejledere. De har som del af deres stillingsbeskrivelse til opgave at vejlede studerende der står overfor forskellige studie- og erhvervsrelaterede valg.
- **Manglende teknisk viden om studiet.** Både vejledere og studerende giver udtryk for at mange undvisere mangler konkret teknisk viden om fx studieopbygning, hvilket i særlige tilfælde har ført til decideret vildledning.
- **Ingen vejlederuddannelse.** Praktisk talt ingen af de undvisere som varetager vejledningsopgaver, er blevet uddannet til at varetage vejledning.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at de underviserer som udfylder en formel og udpeget rolle som vejledere som minimum bør have en grundig introduktion til vejledningens metode og etik.

HK-ansatte (typisk studiesekretærer)

- **Meget synlige og tilgængelige.** Det er ud fra den gennemførte brugerundersøgelse indtrykket at studiesekretærene ofte fungerer som indgang til vejledningssystemet.
- **Information snarere end vejledning.** Studiesekretærernes arbejde består snarere i informering end i egentlig vejledning.

7.2.1 Sammensætning af vejlederpersonalet

Universiteterne giver udtryk for at de i sammensætning af vejlederkorpset er meget opmærksomme på de fordele og ulemper som er forbundet med brugen af de forskellige typer af vejledere. Samtidig er de meget bevidste om de afvejsninger de foretager i sammensætningen af vejlederpersonalet.

På universiteter med mere end et vejledningsniveau vil AC-vejlederne typisk være placeret centralt eller på fakultetsniveau, mens studenterstudievejlederne vil sidde decentralt i de faglige miljøer. Studenterstudievejlederne udgør på alle universiteterne kernen i vejlederkorpset. De præsenterer sig selv over for de studerende ved studiestart, og de studerende sætter ofte lighedstegn mellem vejledning og studenterstudievejlederne. AC-vejlederne fungerer ofte som bagstopper hvor studenterstudievejlederne kan henvende sig med spørgsmål, men de står også til rådighed for individuel vejledning ved særligt krævende vejledningssamtaler og de fungerer som et alternativ til studenterstudievejlederne hvis de studerende skulle foretrække det. AC-vejlederne varetager også erhvervsvejledning, da studenterstudievejlederne ofte har svært ved at yde erhvervsvejledning. Det er en begrænsning som universiteterne selv er meget bevidste om, så mange universiteter har derfor centralt eller på fakultetsniveau ansat særlige AC-vejledere til at stå for erhvervsvejledningen. De varetager kontakten til eksterne forbindelser og er ansvarlige for arrangementer der kan skabe kontakt mellem de studerende og fremtidige arbejdsgivere.

Fra universiteternes side er der overordnet stor tilfredshed med studenterstudievejlederne, og de vil også i fremtiden udgøre den klart største gruppe blandt vejlederne. Samtidig giver universiteterne udtryk for at tendensen i fremtiden vil være flere AC-vejledere. Det begrundes for det første

med et ønske om at sikre en større kontinuitet og mindre tab af opbygget viden i institutionen, for det andet med at erhvervsvejledning er et stadig større indsatsområde for universiteterne, og at denne udvikling peger imod flere AC-vejledere.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne satser på en mere professionel vejledning der matcher den øgede kompleksitet inden for vejledningens genstandsområde. I en sådan professionaliseringsproces vil det være relevant at prioritere en øget brug af AC-vejledere.

Universiteterne bør samtidig tilstræbe at vejledergruppen afspejler sammensætningen af brugergruppen i forhold til køn, etnicitet og social baggrund. Som det blev beskrevet i afsnittet om målgrupper, når vejledningsindsatsen ikke altid ud til de grupper af studerende som har et vejledningsbehov. Her kan sammensætningen af en differentieret vejledergruppe spille en vigtig rolle i forhold til at appellere til en bredere og mere sammensat målgruppe.

7.3 Vejlederuddannelse

Flere rapporter om uddannelses- og erhvervsvejledning understreger vigtigheden af at de studerende møder en vejlederuddannet vejleder. I Undervisningsministeriets rapport "Uddannelses- og erhvervsorientering. Kvalitet i uddannelse og undervisning" fra 1992 tales der om mangelfuld vejlederuddannelse for vejledere på de videregående uddannelser, og det anbefales at alle vejledere får et vist minimum af uddannelse (mindst en uge) før de begynder deres arbejde. I 1996 udgav Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejledning (R.U.E.) rapporten "Vejledning ved videregående uddannelser" som anbefalede at der bør påhvile den enkelte vejleder en forpligtelse til at opretholde grundlæggende vejleder kvalifikationer, mens der samtidig fra institutionernes side skal skabes arbejdsbetingelser der muliggør dette. Endvidere bør en vis vejledningsuddannelse være obligatorisk for alle vejledere, mens vejledere ansat over en længere periode bør gennemgå obligatoriske efteruddannelseskurser.

I selvevalueringsrapporterne tilkendegiver universiteterne at uddannelse af vejlederne – både fastansatte vejledere og studenterstudievejledere – er et prioriteret område. På visse universiteter giver man endda udtryk for at vejlederuddannelse er en forudsætning for at kunne vejlede – særligt i forhold til det etiske aspekt af vejledningen. Til trods for den tilsyneladende prioritering af vejlederuddannelse er uddannelse imidlertid et forsømt område. Selvevalueringsprocessen har for nogle universiteters vedkommende vist et overraskende lavt vejlederuddannelsesniveau blandt studen-

terstudievejlederne, og både brugerundersøgelsen og institutionsbesøgene har vist at mange studenterstudievejledere først efter lang tids ansættelse har modtaget tilbud om vejlederuddannelse. Sidstnævnte skyldes dog at der har manglet plads på uddannelserne, men tilbage står stadig at selvom mange universiteter gerne vil uddanne deres vejledere, gør de det ikke i tilstrækkelig grad.

Billedet af vejlederuddannelse som en forudsætning for vejledning gælder imidlertid ikke underviserne, hvis faglige baggrund ifølge universiteterne er tilstrækkelig kvalifikation til at kunne varetage vejledningsopgaver – dette vil blive behandlet senere i afsnittet.

7.3.1 Ny vejlederuddannelse

I forbindelse med vejledningsreformen blev Undervisningsministeriets studievejlederuddannelse for vejledere ved de videregående uddannelser nedlagt med udgangen af 2004. Baggrunden for at nedlægge uddannelsen var at alle vejledere i fremtiden skal henvises til den nye fælles vejlederuddannelse. For studenterstudievejlederne der ikke har adgang til den nye fælles vejlederuddannelse, er der i stedet oprettet en ny studenterstudievejlederuddannelse som har fungeret siden januar 2005. Studenterstudievejlederuddannelsen består af et grundkursus af en uges varighed og kan eventuelt senere suppleres med enkelte temakurser af et til to dages varighed. Det er intentionen at det skal være muligt for studenterstudievejlederne at gennemføre uddannelsen inden for det første halve års ansættelse.

De øvrige vejledere – AC-vejledere, undervisere og HK'ere – vil i fremtiden være henvist til den nye fælles vejlederuddannelse. Denne uddannelse har til formål at erstatte de mange forskellige vejlederuddannelser. Formålet er at skabe en mere professionaliseret vejledningsindsats på alle niveauer i uddannelsessystemet. Den nye vejlederuddannelse er foreslået af Undervisningsministeriet og vedtaget i bekendtgørelse om uddannelses- og erhvervsvejlederuddannelsen (nr. 1132 af 15/12/2003). Uddannelsen henvender sig til alle der beskæftiger sig med vejledning, og er på niveau med en diplomuddannelse. For at blive optaget på den nye fælles vejlederuddannelse kræver det at man har mindst to års relevant erhvervs erfaring. Det er et problem for blandt andre nyuddannede AC-vejledere, som således ikke er optagelsesberettigede, og som derfor vil komme til at mangle uddannelsesmuligheder.

Foruden den fælles vejlederuddannelse, der som nævnt er på diplomniveau, har DPU siden efteråret 2004 udbudt en ny masteruddannelse i vejledning.

Der er brugerbetaling på de nye vejlederuddannelser, mens den tidligere vejlederuddannelse var gratis. Samtidig udbydes der årligt flere kurser af den nye studenterstudievejlederuddannelse end der blev af det tidligere studievejledergrundkursus, hvor studenterstudievejlederne samtidig skulle dele pladserne med de øvrige vejledere. Omlægningen af uddannelserne vil derfor betyde flere

uddannelsespladser til studenterstudievejlederne, men samtidig er der en fare for at uddannelse af studenterstudievejledere i højere grad end tidligere kan blive et ressourcespørgsmål – særligt for de mindre institutter på større universiteter.

7.3.2 Vejledernes uddannelsesniveau

Som nævnt giver universiteterne udtryk for at uddannelse af vejlederne er højt prioriteret, og der er ofte enten et krav eller en forventning om at alle vejledere har gennemført Undervisningsministeriets grundkursus i vejledning. Det er dog langt fra alle universiteter der opfylder dette. I det nedenstående vil uddannelsessituationen for hver type vejleder blive gennemgået.

Studenterstudievejledere

Overordnet er uddannelsen af studenterstudievejledere ikke tilfredsstillende opfyldt – dog med få universiteter som undtagelse. På flere universiteter har kun halvdelen eller under halvdelen af studenterstudievejlederne gennemført Undervisningsministeriets grundkursus. Flere af studenterstudievejlederne har gået mere end et år – nogle endda flere år – uden at få en decideret uddannelse inden for vejledning. De færreste universiteter har nedskrevne målsætninger for hvornår studenterstudievejlederne skal have modtaget vejlederuddannelse. DTU har som et af de eneste universiteter et mål om at studenterstudievejlederne bør gennemføre studenterstudievejlederuddannelsen inden for det første halve års ansættelse.

Denne udmærkede målsætning er – vejledernes korte ansættelsesperiode taget i betragtning – dog ikke ambitiøs nok. Med en gennemsnitlig ansættelsestid på omkring to år er et halvt år meget lang tid at gå uden nogen form for vejlederuddannelse som baggrund for at varetage vejledningsopgaver. Nogle universiteter er selv forundret over det lave uddannelsesniveau blandt disse vejledere, fx har AAU i forbindelse med selvevalueringen meget grundigt undersøgt uddannelsesniveautet blandt deres studenterstudievejledere, og resultatet viste her at kun 35 % af studenterstudievejlederne havde gennemført Undervisningsministeriets grundkursus.

For mange universiteters vedkommende skyldes det lave vejlederuddannelsesniveau pladmangel på Undervisningsministeriets studievejlederuddannelse. Det gælder især for de større universiteter med et meget decentralt organiseret vejledningssystem som har mange vejledere og derfor behøver mange pladser. På den anden side har nogle universiteter, fx CBS, en meget central organisering med få vejledere der arbejder mange timer. CBS har derfor indtil nu ikke oplevet problemer med at få uddannet deres vejledere. Der er dog en naturlig grænse for hvor meget studenter har mulighed for at arbejde, dels pga. deres eget studium, dels pga. SU-bestemmelserne der lægger et loft på studerendes indtjeningsmuligheder.

Den nye studenterstudievejlederuddannelse skaber selvfølgelig andre perspektiver på denne situation, og mange universiteter sætter deres lid til at man i fremtiden vil kunne få vejlederne uddannet hurtigere efter ansættelsen. Det er imidlertid tvivlsomt at den nye studenterstudievejlederuddannelse vil kunne klare hele problemet – at der er pladser nok – og samtidig har mange mindre institutter ytret bekymring for finansieringen af vejledernes uddannelse.

AC-vejledere

AC-vejlederne har som regel gennemført Undervisningsministeriets gamle studievejlederuddannelse – som nu er forbeholdt studenterstudievejlederne. Nogle universiteter har planer om at tilbyde deres AC-vejledere de nye diplom- og masteruddannelser – fx har CBS en AC-vejleder som er i gang med et masterforløb. Flere universiteter giver imidlertid udtryk for at uddannelserne er meget ressourcetrækvende. Det vil på mange universiteter betyde at man ud over udgifterne til uddannelsen skal afsætte ressourcer til at ansætte yderligere personale til at varetage vejlederens opgaver, mens denne er under uddannelse. Samtidig er flere AC-vejledere ansat i stillinger hvor vejledning kun er en mindre del af deres arbejdsopgaver. Her kan det være svært at bruge så mange ressourcer på en mindre del af ens stillingsbeskrivelse. Flere universiteter har således ikke planer om at sende deres vejledere på de nye diplom- og masteruddannelser. Det er et problem at de universiteter som ikke kommer til at gøre brug af de nye vejlederuddannelser, vil komme til at mangle vejlederuddannelses tilbud til deres AC-vejledere.

Undervisere

Undervisere varetager visse steder vejledningsopgaver (DTU, ITU), men har ikke en egentlig vejlederuddannelse, da man som udgangspunkt mener at undervisernes faglige baggrund er tilstrækkelig kvalifikation. ITU påpeger at det kan være et problem at underviserne ikke er uddannet til at foretage personlige vejledningssamtaler.

Samme problem gør sig gældende for de undervisere som foretager uformel vejledning af de studerende. Mange studerende henvender sig til undervisere for uformel vejledning, og på AAU er undervisning ligefrem bygget op omkring en projektmodel hvor uformel vejledning fra undervisere udgør en vigtig brik.

Det vil ikke være muligt at opstille et generelt krav om et specifikt niveau af vejlederuddannelse som underviserne skal leve op til, da et sådant krav må være tæt forbundet med de opgaver underviseren varetager. Samtidig er det dog uholdbart at undervisere som rent faktisk varetager omfangsrige vejledningsopgaver, ikke har nogen form for vejlederuddannelse. De bør som et minimum have en grundig introduktion til vejledningens teori og metode.

Samlet set

Det generelle billede af vejledernes uddannelsesniveau viser at de tre vejledergrupper samlet set har et lavt uddannelsesniveau på det vejledningsmæssige område. Det betyder at universiteternes vejledningsindsats må karakteriseres som lavt professionaliseret. Det er et problem i forhold til at kunne yde en kompetent og kvalificeret vejledning af studerende der fx står over for studievalg i løbet af deres uddannelse, eller som har brug for vejledning om arbejdsmarkedsrelaterede emner.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at alle vejledere bør have vejlederuddannelse, og at denne uddannelse bør ligge meget tidligt i ansættelsesforløbet – især når det gælder studenterstudievejledere. Kravet om vejlederuddannelse bør indgå i en overordnet nedskrevet strategi for vejledningsindsatsen og vejlederuddannelsen bør indrettes efter de vejledningsopgaver den ansatte officielt varetager.

Intern uddannelse og alternative uddannelsesmuligheder

I håndteringen af problemet med uddannelsen af vejlederne bør universiteterne være opmærksomme på andre muligheder end diplom- og masteruddannelserne og Undervisningsministeriets studenterstudievejlederuddannelse – hvad enkelte universiteter da også allerede er.

For det første kan problemet med uddannelse af studenterstudievejlederne delvist afhjælpes gennem større brug af intern uddannelse. Særligt på de større universiteter, hvor problemet er mest udbredt, vil man inden for vejledningsområdet have kapacitet til at føre dette ud i livet. Fx har både AU og KU oprettet interne uddannelser hvor AC-vejledere underviser studenterstudievejledere internt på universitetet. Disse tiltag kan overføres til andre universiteter samt udbygges på de universiteter hvor de i forvejen er igangsat. Brugerbetalingen kan være med til at fremskynde en større satsning på intern uddannelse da universiteterne nu kan se en økonomisk fordel heri. Interne uddannelser gælder ikke nødvendigvis kun grundkurser, men kan med fordel også omfatte uddybende kurser efter noget tid. Universiteterne efterlyser netop kortere uddannelsesforløb som er velegnede til studenterstudievejledere.

For det andet kan universiteterne med fordel benytte sig af andre uddannelsesmuligheder for erhvervsvejledere eller vejledere i de nyoprettede karrierecentre. Disse vejledere vil muligvis have gavn af uddannelses tilbud med bredere perspektiver end egentlig vejledningsmetodik – hvor flere universiteter har interne uddannelses tilbud om karriereudvikling. Udviklingen inden for vejled-

ningsområdet gør at disse tilbud er mere anvendelige for nogle dele af vejlederkorpset end fx diplom- og masteruddannelserne i vejledning.

7.4 Sikring af overførsel af viden

Sikring af at vejledernes viden ikke går tabt for universitetet, er særlig aktuell på universiteter hvor studerende udgør størstedelen af vejlederkorpset, og hvor udskiftningen derfor er stor.

I selvevalueringsrapporterne beskrives følgende tiltag i universiteternes indsats for at sikre en overførsel af viden:

- **Skriftlighed bag procedurer.** Den mest udbredte måde at undgå tab af viden på er at opbygge en øget skriftlighed i vejledningen. Vejlederne udarbejder løbende blandt andet proceduremanualer, stillingsbeskrivelser samt særlige mapper i forbindelse med afholdte arrangementer.
- **Overdragelsesprogrammer.** Flere universiteter har udarbejdet standardinstrukser for overdragelsen fra en vejleder til den næste – på enkelte universiteter er der afsat tid til at den afgående vejleder sætter den nyansatte ind i arbejdet.
- **Overlap i ansættelser.** Flere steder forsøger man gennem et overlap i ansættelser mellem den afgående og den tiltrædende vejleder at mindske tabet af viden.
- **Følrdninger eller mesterlære.** Mange studenterstudievejledere bliver i begyndelsen af ansættelsesforløbet tilknyttet en ældre vejleder som en form for mesterlære.
- **Dobbelt dækning af arbejdsopgaver.** På CBS forsøger man et system med de såkaldte makkerordninger, hvor hver vejleder har et primært og et sekundært fagområde at vejlede inden for – herigennem sikres en vis kontinuitet i den opbyggede viden inden for hvert fagområde. SDU har et lignende system for AC'ere med dobbeltdækning af en række strategiske arbejdsområder, mens de naturvidenskabelige fakulteter på KU og AU med succes har haft makkerordninger igennem flere år..
- **Interne møder.** Samtlige universiteter fremhæver den interne dialog som en måde at mindske tab af viden på. Ofte er dialogen formaliseret i form af ugentlige eller månedlige møder der har erfaringsudveksling som et vigtigt mål.
- **Netværk.** Netværk bliver ligeledes brugt som en måde at holde sig opdateret. Det gælder både interne netværk og netværk på tværs af universiteter – fx Erhvervsvejledernetværket. Denne måde at sikre overførsel af viden på vil besværliggøres hvis vejlederkorpset udgøres af mange studerende.
- **Flere fastansatte vejledere.** I sagens natur vil en stor andel af studenterstudievejledere, dvs. deltidsansatte i kortere ansættelsesforløb, gøre vejledningen mere sårbar over for tab af viden. Derfor har fx CBS bevidst valgt at ansætte flere AC-vejledere i vejledningen, blandt andet med det formål at mindske tabet af viden.

Besøgene og brugerundersøgelsen viser at der er store mangler i forhold til et formaliseret og systematisk fokus på sikring af overførsel af viden og det er sjældent del af en overordnet strategi. Endda inden for samme universitet var der store forskelle i fx overdragelsen af stillingen som decentral vejleder – nogle havde haft forholdsvis lange indkøringsforløb, mens andre blot havde fået overdraget nøglen.

Universiteterne sætter stor lid til den daglige dialog og erfaringsudveksling mellem vejlederne. Universiteterne lægger vægt på interne møder og netværk som det afgørende i sikring af viden og forventer desuden at der finder vidensdeling sted sideløbende med det øvrige arbejde. Der sker uden tvivl en vidensdeling gennem den daglige dialog, men det garanterer ikke en kvalificeret videns- og erfaringsudveksling.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne opretter formaliserede, systematiserede og dokumenterede mekanismer der sikrer at vejledernes viden ikke går tabt for det enkelte universitet, men overføres til andre vejledere.

I disse år er der et voksende fokus på kvalitetssikring på universiteterne. Universitetsloven fra 2003 præciserer og skærper universiteternes pligt til vedvarende og systematisk at udvikle og forbedre kvaliteten af deres uddannelse, undervisning og studiemiljøer. Lovgivningen forpligter universiteterne til at gennemføre og følge op på evalueringer af uddannelse og undervisning.

Kvalitetssikring er et redskab der kan skabe bevidsthed om vigtigheden af at udvikle og forbedre kvaliteten af universiteternes vejledningsindsats.

Dette kapitel belyser hvordan universiteterne forholder sig til kvalitetssikring af studie- og erhvervsvejledningen, og hvilken praksis de har, herunder hvordan og hvor ofte vejledningsindsatsen evalueres. Derudover vil det undersøge hvordan universiteterne sikrer at vejledningsindsatsen afspejler de forskellige målgruppers vejledningsbehov, og at informationsgrundlaget er pålideligt og fyldestgørende.

8.1 Kvalitetssikring af vejledningsbehovet

Universiteternes kvalitetssikring af om vejledningsindsatsen afspejler de forskellige målgruppers vejledningsbehov, er i høj grad uformel og usystematisk. Universiteterne peger blandt andet på løbende dialog mellem studievejledere, studienævn/studieleder og studienævnsekretær, ligesom der er løbende tilbagemeldinger fra fagmiljøet. De nævner at de er lydhøre over for brugerne og reflekterer over de informationer som de modtager fra de studerende. Som et universitet beskriver det:

Vi er så tæt på de studerende at vi i høj grad fornemmer behovet og løbende udvikler vejledningsindsatsen over for de forskellige målgrupper efter behovet.

Dertil kommer at mange universiteter opfatter brugen af studenterstudievejledere som en direkte og umiddelbar sikring af at vejledningsindsatsen afspejler vejledningsbehovet. Universiteterne argumenterer med at studenterstudievejlederne selv er studerende og befinder sig i målgruppen i hverdagen, de har fingeren på pulsen og må derfor have et godt indblik i hvad der rører sig blandt de studerende, og hvor der evt. kunne være et vejledningsbehov.

Tæt kontakt til de studerende og brug af studenterstudievejledere er ikke tilfredsstillende kvalitets-sikring af vejledningsbehovet. Uformelle og usystematiske metoder er ikke tilstrækkeligt når kvaliteten skal sikres.

Det generelle billede af universiteternes kvalitetssikring af vejledningsbehovet som udpræget uformel og usystematisk suppleres af en række mere formelle tiltag. I selvevalueringsrapporterne har universiteterne peget på en række aktiviteter som de mener er med til at sikre at vejledningsindsatsen afspejler vejledningsbehovet:

- **Registrering af henvendelser.** Hvad spørger de studerende om – og ad hvilke kanaler? Registreringen danner blandt andet grundlag for bemanningen hen over året og et billede af hvornår der er brug for en vejledningsindsats. Registreringen kan også være med til at identificere ofte stillede spørgsmål så vejlederne kan lægge svar ud på hjemmesiden eller afholde kollektive arrangementer om emnet. Registrering af henvendelser bruges især af centrale vejledningsenheder på universiteter med en opdeling i central og decentral vejledningsindsats. Flere vejledere giver udtryk for at det kan være svært at registrere indholdet i de personlige vejledningssamtaler fordi de tit udvikler sig og omhandler flere forskellige forhold som fx økonomi, uddannelsesvalg og personlige problemer.
- **Møder hvor vejledningsbehovet kan diskuteres.** Vejlederne har et forum hvor de kan drøfte tendenser i de vejledningssøgendes behov. På flere universiteter afholder vejlederne regelmæssige møder hvor forskellige emner kan diskuteres. Her er der mulighed for at inddrage evt. ændringer i vejledningsbehovet.
- **Evaluering af arrangementer.** Enkelte universiteter nævner at de evaluerer de kollektive arrangementer med henblik på udvikling og forbedringer ved næste arrangement. Der er eksempler på såvel kvalitativ som kvantitativ evaluering af arrangementerne.
- **Dialog med interessenter.** Diskussion og samarbejde med aftagere og faglige organisationer kan bidrage til en forbedring af vejledningsindsatsen. Enkelte universiteter peger på at dialogen med det omgivende samfund kan være med til at opfange nye strømninger og identificere evt. ændringer i behovet for vejledning.
- **Kandidat- og dimittendundersøgelser.** Flere universiteter gør opmærksom på at kandidat- og dimittendundersøgelser er særdeles vigtig vidensindsamling som kan målrette erhvervs- og karrierevejledningen.

Ud over dimittend- og kandidatundersøgelser nævner enkelte universiteter at de foretager andre kvantitative eller kvalitative undersøgelser af vejledningsindsatsen for at sikre at den afspejler de forskellige målgruppers vejledningsbehov. Et eksempel er SDU som har igangsat en kvantitativ og kvalitativ undersøgelse af indsatsområder for gennemførelsesvejledningen. Undersøgelsen skal fastslå hvor og hvornår frafaldet er størst, hvor de studerende har problemer undervejs i uddannelsen, og hvornår i uddannelsesforløbet de typisk kommer bagud med studierne. Et andet eksempel

på en afdækning af de studerendes vejledningsbehov er AU's forløbsundersøgelser af årgangene fra 1995 og 2000 – henholdsvis Den Grønne Årgang og Den Blå Årgang. Hensigten med undersøgelserne var at indsamle materiale om de studerendes studieforbud både gennem eksamensregi-ster og gennem spørgeskemaundersøgelser. Undersøgelserne er gode eksempler på hvordan uni-versiteterne kan sikre at vejledningsindsatsen afspejler de forskellige målgruppers vejledningsbe-hov.

8.2 Kvalitetssikring af informationsgrundlaget

Selvevalueringsrapporterne viser at vejlederne oparbejder et pålideligt og fyldestgørende informa-tionsgrundlag om uddannelserne gennem flere kanaler. Først og fremmest sker det ved at vejle-derne deltager i studienævnsmøderne (som observatører) og gennem en løbende åben dialog mellem vejledere, studieledere og sekretærer. Denne information gives så videre til andre vejledere gennem referater, møder eller tæt daglig kontakt. Derudover modtager vejlederne information fra forskellige undersøgelser og gennem mailinglister og evt. interne nyhedsbreve for vejledere. På universiteter med en central og en decentral vejledning har den centrale vejledningsenhed ofte et ansvar for at de decentrale vejledere er klædt ordentligt på til vejledningsopgaven. Det kan fx udmønte sig i forskellige initiativer som en årlig introdag for nye studievejledere, velkomstpakke, introduktionssamtale, hjemmeside, møder og hotline.

Ud over de interne kanaler oparbejder vejlederne et vist informationsgrundlag gennem samarbejde og netværk med aftagere, faglige organisationer og a-kasser. Der er dog en tendens til at informa-tionen om arbejdsmarkedet ikke når ud til alle vejledere. Flere vejledere giver udtryk for et ønske om mere information om arbejdsmarkedet, jf. afsnit 5.1.2 og kapitel 9.

Universiteterne er generelt opmærksomme på at vejledningsindsatsen bygger på pålidelig og fyl-destgørende information om uddannelserne. Vejlederne sikres adgang til informationen gennem flere kanaler og kan karakteriseres som systematisk. De fleste vejledere er da også tilfredse med den information de får, om ændringer i studierne opbygning og indhold. Dette billede gælder dog kun informationsgrundlaget for studierne, mens informationsgrundlaget for tendenser på arbejdsmarkedet kan forbedres på de fleste universiteter. Besøg og brugerundersøgelse viser at viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder i høj grad findes hos personer ansat i centrale erhvervsvejledningsenheder, mens de decentrale studenterstudievejledere og til dels un-dervisere i vejlederstillinger har et begrænset kendskab hertil. Flere studenterstudievejledere peger på at informationsflowet mellem centralt ansatte AC-vejledere og decentralt ansatte studenterstu-dievejledere kan forbedres.

8.3 Evaluering

Selvevalueringsrapporterne og besøg har vist en begrænset brug af evaluering af universiteternes vejledningsindsats. Når der evalueres, sker det i høj grad på det uformelle plan og ofte uden systematik. Som de to foregående afsnit har vist, fremhæver universiteterne vejledernes nære kontakt til de studerende og det tætte samarbejde mellem vejledere og studieledere/studienævn som garanti for at problemer opfanges og hurtigt afhjælpes. Universiteterne lægger vægt på vigtigheden af den løbende dialog i hverdagen eller på møder hvor erfaringer kan opsamles og videreføres samtidig med at evt. ændringer kan foretages med det samme. Underforstået, at vejlederne ikke er nødt til at afvente resultater fra mere tidskrævende evalueringer før de handler på de tilbagemeldinger de får fra brugere og interessenter.

Generelt er universiteterne glade for den overvejende uformelle evaluering og har ikke planer om at ændre på denne praksis. Der er selvfølgelig undtagelser eller eksempler på at universiteterne har foretaget mere systematiske evalueringer eller undersøgelser af vejledningsindsatsen. Tre universiteter nævner at de regelmæssigt evaluerer deres kollektive vejlednings- og informationsarrangementer mundtligt eller gennem spørgeskemaer. Seks universiteter giver eksempler på at de har gennemført enkeltstående undersøgelser af (dele af) deres vejledningsindsats:

- AAU gennemførte i 1997 en brugerundersøgelse af studievejledningen hvor 114 brugere fik udleveret et spørgeskema som omhandlede deres oplevelser af vejledningens kvalitet og service. Siden denne undersøgelse har AAU valgt at satse på at opbygge velfungerende monitoreringssystemer der fortløbende udtaler sig om vejledningsindsatsen, i stedet for at foretage større systematiske undersøgelser eller evalueringer af vejledningsindsatsen. Ændringen skyldes en afvejning af at udbyttet af undersøgelsen var for lille i forhold til de ressourcer der blev lagt i evalueringen.
- KU gennemførte i 1995 og 2004 en tilfredshedsundersøgelse af vejledningen af potentielle studerende.
- SDU nævner flere eksempler på undersøgelser. Den naturvidenskabelige studievejledning evalueres i løbet af efteråret 2004. I 2001 evalueredes et projekt på Det Humanistiske Fakultet om "vejledning før valg" hvor vejlederne udfyldte et spørgeskema til systematisk indsamling af viden om vejledningssamtaler. Og i forbindelse med deltagelsen i nærværende evaluering har SDU gennemført en e-survey blandt de studerende for at høre deres vurdering af SDU's vejledningsindsats. 168 deltog i undersøgelsen.
- DTU evaluerede den samlede vejledningsindsats i forbindelse med studiestart i 2003, og i 2002 blev tutorordningen evalueret.
- ITU har ligesom SDU gennemført en elektronisk spørgeskemaundersøgelse blandt de studerende i forbindelse med selvevalueringen af deres vejledningsindsats. 242 af de 1103 studerende deltog i undersøgelsen.

- AU har inden for de seneste tre år lavet to brugerundersøgelser af den centrale vejledning. Derudover har der været mindre undersøgelser af og besøg til de decentrale studenterstudievejledere.

Eksemplerne viser at flere universiteter har forsøgt at evaluere deres vejledningsindsats, men at det ofte er som enkeltstående undersøgelser der kræver mange ressourcer, og som efter deres opfattelse ikke står mål med udbyttet. Men hvorfor er der ikke flere systematiske evalueringer eller undersøgelser af vejledningsindsatsen? På besøgene kom der flere forskellige svar fra vejledere og ledelsesrepræsentanter på dette spørgsmål. Vejledning er svær at måle, var et af de gentagne svar. Brugernes tilfredshed afspejler ikke nødvendigvis god eller dårlig vejledning. De vejledningssøgende kan fx søge konkrete svar hos en vejleder på hvilke fag han/hun skal vælge. Men i stedet for svar stiller vejlederen spørgsmål som den vejledningssøgende skal reflektere over for selv at finde det relevante svar for lige netop ham eller hende. Det falder ikke altid i god jord hos de studerende at de selv skal finde svarene på deres spørgsmål, og de kan komme til at fremstå som utilfredse med vejledningen. Vejlederne føler at deres gode kontakt med de studerende/vejledningssøgende sikrer dem en direkte og umiddelbar feedback hvis vedkommende er utilfreds. De er sikre på at der så ville være klager over vejledningen. Men det er der sjældent, ifølge vejlederne. Vejlederne oplever mange positive tilbagemeldinger og kun meget få negative. De føler at de har en god fornemmelse af deres ydelse. Flere vejledere giver udtryk for at der heldigvis ikke er et stramt og snærende kontrolsystem som ville tage tiden fra vejledningsopgaven. Tiden skal bruges til vejledning frem for kontrol, er et ofte hørt argument.

At universiteterne opfatter vejledningen som svær at måle, kan afhjælpes ved at der opstilles mål og strategier for vejledningsindsatsen. På den måde kan universiteterne evaluere om vejledningen når de opstillede mål om fx indhold, form og metode.

To universiteter (SDU og ITU) har i deres selvevalueringsrapporter givet udtryk for at de gerne ser en mere systematisk evaluering af vejledningsindsatsen. Det kan være med til at understøtte og kvalificere interne drøftelser om studievejledningens videre udvikling. Det ene universitet, SDU, har aktuelle planer om at indføre systematisk evaluering af vejledningsindsatsen. De kæder evalueringen sammen med vedtagelsen af en strategi for vejledningsindsatsen. I forbindelse med den kommende fastlæggelse af en strategi for vejledningsindsatsen vil de fastlægge en række mål og målekriterier som fx gennemførelsestid og gennemførelsesfrekvens som der senere vil blive evalueret på. Det er et vigtigt initiativ som det vil være spændende at følge udviklingen af.

8.3.1 Benchmarking

I bemærkningerne til universitetsloven er det nævnt at evalueringer kan indgå i et naturligt samspil med systematiske sammenligninger (benchmarking) med andre danske og udenlandske universiteter.

Evalueringen har vist at der p.t. foregår meget lidt benchmarking på universiteterne, og at vejledningsindsatsen ikke er et område universiteterne benchmarker sig på. I selvevalueringsrapporterne giver universiteterne udtryk for at de sammenligner og lader sig inspirere af indsatsen på de øvrige universiteter, men systematisk benchmarking er de færreste universiteter i gang med på nuværende tidspunkt. Fire universiteter har forskellige overvejelser om benchmarking, men de er ikke sikre på at det vil omfatte vejledningsindsatsen. Et universitet, CBS, nævner at vejledningsindsatsen indgik i en to år gammel benchmarking af 'student services' i regi af European Centre for Strategic Management of Universities, ESMU. CBS giver selv udtryk for at benchmarkingen var medvirkende til et øget fokus på og koordinering af det samlede servicetilbud til de studerende, herunder vejledningsdelen.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne øger brugen af benchmarking af vejledningsindsatsen.

8.4 Kvalitetssikring af vejledningsindsatsen

Selvevalueringsrapporter og besøg har klart givet indtryk af at universiteternes sikring af en tilfredsstillende vejledningsindsats i høj grad er baseret på vejledernes evne og vilje til samarbejde og vidensdeling. Dermed kan kvalitetssikringen karakteriseres som overvejende uformel og usystematisk.

Universiteterne bør ændre på denne praksis hvis de vil sikre at vejledningsindsatsen udvikler sig i en positiv retning. Behovet for robuste kvalitetssikringsmekanismer er særligt stort i et vejledningssystem der i vid udstrækning baserer sig på vejledere med forholdsvis ringe fælles uddannelsesforudsætninger på det vejledningsfaglige område.

Universiteterne nævner flere årsager til den manglende formelle kvalitetssikring:

- Omfanget af ressourcer sætter begrænsninger for niveauet og omfanget af formelle evalueringssystemer til kvalitetssikring.

- Der opleves ikke et behov for systematisk kvalitetssikring fordi vejledere og studerende er så tæt på hinanden.
- Der kan hurtigere reageres og følges op på uformelle tilbagemeldinger om problemer med vejledningen.
- Formaliserede kvalitetssikringsmekanismer kan 'stjæle' tiden fra vejledningsopgaven.
- Det er svært at måle vejledningsindsatsen – og hvad er god vejledning.
- Hvis der måles på frafald og gennemførelsestider, er det svært at måle studievejledningens indflydelse i forhold til andre faktorer som fx personlige problemer, modtaget vejledning inden valget af uddannelse, det sociale liv på studiet og afstanden mellem undervisere og studerende.

Men selvom det kan synes svært at måle vejledningsindsatsen, må det ikke afholde universiteterne fra at forsøge. For at kunne udvikle og forbedre kvaliteten af universiteternes studie- og erhvervsvejledning er det vigtigt at få sat mål for en god vejledningsindsats, undersøge om målene nås og på hvilken måde de nås. Kvalitetssikring er et redskab der kan skabe bevidsthed om kvalitet og hjælpe universitetet og vejlederne til konstant at forbedre vejledningsindsatsen. Som det første og vigtigste skridt må universiteterne fastlægge mål og strategier for deres vejledningsindsats. Kvalitetssikring forudsætter at man ved hvad det er for en kvalitet der skal sikres. Når mål og strategi er formuleret, har universiteterne noget at måle vejledningspraksis op imod.

Universiteterne kunne med fordel systematisere noget af den erfaringsopsamling som løbende foregår på det uformelle plan. Ved at sætte det i system kan indsamlingen af erfaringer og viden sikres. Det er samtidig vigtigt at brugerne af studie- og erhvervsvejledningen med regelmæssige mellemrum får mulighed for at blive hørt og give deres mening til kende om den vejledning de har oplevet. Universiteterne kunne med fordel igangsætte undersøgelser blandt de studerende der systematisk kunne afdække kvaliteten af den ydede vejledning. Samtidig kunne det være relevant at undersøge hvem der ikke bruger vejledningen – og hvorfor.

Evalueringen har vist at det ofte er kvantitative målinger der bruges, men universiteterne kunne med fordel overveje kvalitative undersøgelsesmetoder som fx fokusgruppeinterview, da det kan være en hurtigere måde at få tilbagemeldinger fra de vejledningssøgende på. Universiteterne kunne bruge vejledernetværkene nævnt i kapitel 6 som et forum for en fælles diskussion og afklaring af relevante undersøgelsesmetoder og af hvordan det er muligt at måle vejledningsindsatsen.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne sætter fokus på kvalitetssikring af vejledningsindsatsen. At der igangsættes en proces hvor der formuleres mål for vejledningsindsatsen, identificeres aktiviteter og handlinger der skal gøre det muligt at nå målene, og at aktiviteter og handlinger evalueres.

- at universiteterne sætter ind på to områder:

1. Kvalitetssikring af input (fx personaleressourcer, økonomiske ressourcer, fysiske rammer og personalets uddannelses- og erfaringsbaggrund inden for studie- og erhvervsvejledning).
2. Kvalitetssikring af output gennem
 - a. Evaluering af om mål og strategier nås
 - b. Systematiske tilbagemeldingsprocedurer (brugertilfredshed, brugeraccept)
 - c. Selvevaluering (at vejlederne systematisk opsamler erfaringer og forholder sig kritisk og konstruktivt hertil).

I arbejdet med kvalitetssikring og måling af vejledningsindsatsen kunne universiteterne blandt andet søge inspiration i den håndbog som Rambøll Management har udviklet for Undervisningsministeriet i et forsøg på at bistå Studievalg-centrene i deres arbejde med kvalitetssikring, -udvikling og måling. Håndbogen kan findes på www.ug.dk.

9 Overgangen til arbejdsmarkedet

De studerendes overgang fra studium til arbejde er et emne der har fået stadig større opmærksomhed de seneste år. I universitetsloven er det direkte nævnt at universiteterne skal tilbyde såkaldt beskæftigelsesvejledning, altså vejledning om beskæftigelsesmuligheder efter studierne. Dette kapitel vil se nærmere på universiteternes indsats for at understøtte og forberede den studerende på overgangen fra studieliv til arbejdsliv og karriere, og hvilken rolle universiteterne mener de skal spille. Derudover vil kapitlet undersøge hvilken betydning dimittendnetværk og samarbejdet med de eksterne aktører har. Erhvervsvejledningen i løbet af studierne er belyst i kapitel 5 om vejledningens indhold og form.

9.1 Universiteternes rolle

Selvevalueringsrapporterne tegner et todelt billede af universiteternes opfattelse af deres ansvar for de studerendes overgang mellem studieliv og arbejdsliv. I selvevalueringen er universiteterne blevet spurgt om hvordan og i hvilken grad de anser det som deres ansvar at udvikle de studerendes evner til at kunne varetage karriereplanlægning og -styring. Svarene opdeler universiteterne i to hovedgrupper.

Den ene gruppe omfatter fem universiteter (AAU, DTU, ITU, KVL og SDU) som giver udtryk for at de i høj grad føler et ansvar. Et af universiteterne formulerer det på denne måde: "Uddannelserne er ikke alene forpligtet til at uddanne til et højt fagligt niveau, men også til at producere kandidater, der er i stand til at få arbejde." Universiteterne i denne gruppe lægger vægt på ansvaret for at hjælpe til med at fremme de studerendes muligheder for at få et job efter endt uddannelse. Det kan fx indeholde et ønske om at tilbyde de studerende hjælp til at klarlægge og udvide deres beslutningsgrundlag og sikre at de studerende reflekterer over hvad deres uddannelse kan føre til.

Den anden gruppe består af syv universiteter (AU, CBS, DFU, DPU, HHÅ, KU og RUC) som er opmærksomme på et vist ansvar. De vil gerne støtte de studerende i deres karriereplanlægning – men til en vis grænse. Flere af dem gør opmærksom på at det kun må blive et tilbud. Det skal være hjælp til selvhjælp. De betoner individets eget ansvar som centralt og fremhæver de studerende som voksne mennesker der selv må tage ansvar for karrierevalgene. Et af universiteterne gør

opmærksom på at forpligtelsen må deles med de eksterne faglige organisationer, da det ikke alene er universitetets opgave at udvikle de studerendes evner for karriereplanlægning. Et andet universitet peger på at hvis de skulle påtage sig et større ansvar end de allerede har, ville det kræve ressourcer og kompetencer som ikke er til stede p.t.

Som beskrevet i kapitel 5 er der tre centrale erhvervsvejledningsenheder som arbejder med karriereplanlægning og -styring. De øvrige universiteter arbejder også med erhvervsvejledning, men de har ikke oprettet en særlig enhed. Flere af dem har bevidst valgt at samle studie- og erhvervsvejledningen for at sikre en sammenhæng.

Karrierevejledning enten løbende eller i karrierecentre er vigtig. Ved at oprette et center eller en enhed sikres synlighed og prioritering. Universiteterne skal dog være opmærksomme på faren for at studie- og erhvervsvejledningen bliver for adskilt. Der skal sikres en sammenhæng imellem de to. Karrierevejledning kan med fordel varetages af personer med særlige kvalifikationer og viden om karriereplanlægning og et omskifteligt arbejdsliv.

Universiteternes indsats for at understøtte og forberede den studerendes overgang fra studieliv til arbejdsliv indeholder flere forskellige tiltag:

- arrangementer (fx næsten kandidat-møder, jobsøgningskurser og messer)
- vidensindsamling og -formidling om arbejdsmarkedet og jobmønstre
- praktik
- personlig vejledning
- kontakt og netværk med erhvervslivet og de faglige organisationer
- job- og CV-bank
- videnskabsbutikker og projektbørser
- scenarier fra erhvervslivet indgår i undervisningen
- særlige undervisningsformer.

Universiteternes indsats er forskellig i omfang og indhold og afhænger blandt andre parametre af om uddannelserne er professionsrettede eller ej.

I selvevalueringsrapporterne er universiteterne blevet bedt om at vurdere om vejledningsindsatsen og studietilrettelæggelsen understøtter at de studerende besidder den nødvendige kompetence til at træffe reflekterede og bevidste uddannelses- og karrierevalg baseret på viden om egne evner. Svarene deler universiteterne i fire grupper. Den første gruppe består af et universitet, AAU, som vurderer at de studerende har *optimale betingelser* for at udvikle valgkompetencer. De begrundet det med universitetets studieform og studiestruktur som vænner den studerende til at takle valg-

tuationer helt fra starten af studiet. I den anden gruppe konstaterer tre universiteter (DFU, DTU og KVL) at vejledningsindsatsen og studietilrettelæggelsen understøtter på tilfredsstillende vis.

Den tredje gruppe gør opmærksom på en række forbehold i forhold til universiteternes ansvar for at nå alle studerende. SDU konstaterer at information og vejledning er et tilbud til de studerende, og at universitetet derfor ikke kan sikre at alle besidder den nødvendige kompetence. HHÅ oplyser at der ikke foregår en formaliseret indsats men at bredden i fagene og kombinationen af forskellige undervisnings- og evalueringsformer giver den studerende en mulighed for at opnå indsigt i egne evner. CBS understreger frivilligheden i at modtage vejledning. Det er ikke alle studerende der føler eller reelt har et vejledningsbehov. Derfor understøtter vejledningsindsatsen ikke alle studerende – og det er med fuldt overlæg.

Den fjerde og sidste gruppe omfatter AU, DPU, ITU, KU og RUC som alle giver udtryk for at de er i gang med at udvikle eller udbygge deres indsats inden for dette område. Flere af dem nævner de kommende kompetencebeskrivelser som et vigtigt redskab i vejledningen. Her kan de studerende få sat ord på hvilke kompetencer de opnår igennem studiet, og underviserne har mulighed for at inddrage denne viden i undervisningen. Det kan skabe bevidsthed hos de studerende om egne evner og muligheder og dermed give et bedre grundlag for at de studerende kan træffe reflekterede valg om uddannelse og erhverv.

Det nævnes i flere af de 12 selvevalueringsrapporter at det største problem for næsten-kandidater er at de ikke kender deres egne kompetencer og ikke ved hvordan de skal præsentere dem for en arbejdsgiver. I 2002/03 gennemførte SDU et forsøg med vejledningssamtaler for studerende på humaniora. Erfaringerne herfra viste at mange studerende ikke besidder de nødvendige kompetencer til at træffe bevidste og kvalificerede valg i deres uddannelse, blandt andet med henblik på efterfølgende jobmuligheder. SDU vurderer at forsøget var en succes i den forstand at det bidrog til at de studerende et godt fundament til at kunne træffe valg undervejs. Men samtidig var det et meget ressourcetungt forsøg, og fremmødet afspejlede ikke nødvendigvis de studerende der havde mest behov for vejledning.

Ifølge brugerundersøgelsen efterlyser studerende og dimittenderne en øget viden om hvad man kan bruge uddannelsen til, og hvilke kompetencer man opbygger i løbet af uddannelsen. Dette er mest udtalt på de humanistiske uddannelser, men problematikken findes også blandt studerende fra andre uddannelsesretninger. Studie- og erhvervsvejledningen kunne ifølge såvel studerende som dimittender og arbejdsmarkedets parter med fordel i højere grad hjælpe de studerende til at sætte ord på hvilke kompetencer de tilegner sig gennem opgaver, praktikophold mv. Således vil en øget kompetenceafklaring hos de studerende bidrage til at øge overensstemmelsen mellem

virksomheders behov og de studerendes kompetencer og dermed skabe en mere smertefri overgang fra studium til job.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at vejledere og undervisere bliver bedre til at hjælpe den studerende med at sætte ord på de kompetencer som den studerende opbygger i løbet af uddannelsen, og til at relatere kompetencerne til arbejdsmarkedet og dermed fremtidige jobmuligheder.

For at lette overgangen til arbejdsmarkedet er det vigtigt at næsten-kandidaterne har en tilfredsstillende viden om arbejdsmarkedet og deres jobmuligheder. Universiteterne bør derfor påtage sig ansvaret for løbende og systematisk at indsamle, bearbejde og sprede viden om udviklingstendenser på de relevante delarbejdsmarkeder. Det kunne eventuelt foregå i et samarbejde på tværs af universiteter som regionalt eller fagligt retter sig mod de samme delarbejdsmarkeder.

9.2 Dimittendnetværk

De fleste universiteter har i større eller mindre grad dimittendnetværk, alumneforeninger eller andre faste relationer mellem universitetets faglige miljøer og kandidaterne på arbejdsmarkedet.

Fem universiteter (AAU, CBS, DTU, HHÅ og ITU) har centralt forankrede alumneforeninger.

- AAU har en netbaseret 'KandidatService' med ca. 2200 medlemmer. De modtager nyhedsbreve fra alle niveauer på universitetet og kan via mailinglister holde kontakten med hinanden på de enkelte årgange og uddannelser. Derudover findes der flere små klubber på enkelte uddannelser.
- CBS igangsatte deres 'Alumne Forum' i 2002. Der er 4000 tilmeldte dimittender som har adgang til en netværksdatabase hvor de kan udveksle data og dyrke netværk samt adgang til biblioteksservice og e-nyhedsbreve. De inviteres til forskellige arrangementer kulminerende i en alumneevent hvert efterår. Ud over dette overordnede alumneprogram findes der flere decentrale fagligt funderede alumneforeninger som afholder faglige og sociale arrangementer.
- DTU etablerede en alumneforening i september 2004 som indtil videre har 3000 medlemmer.
- På HHÅ findes der en central 'Alumni Klub' med 1000 medlemmer. Derudover er der mindre dimittendnetværk i nogle af de faglige miljøer.
- ITU oprettede sin alumneforening i maj 2001. Den har p.t. 317 medlemmer. Medlemskab er gratis og indbefatter en række faglige og sociale arrangementer, adgang til alumnenetværket

m.m. Gennem månedlige nyhedsbreve formidler foreningen relevant information om ledige stillinger og nyheder af almen interesse. Der findes også en lille jobsøgningsgruppe for ledige færdiguddannede som inspirerer og støtter hinanden i den ofte korte periode hvor de søger deres første job.

To universiteter, RUC og SDU, er hver især ved at oprette et centralt webbaseret kandidatnetværk for deres dimittender. Derudover er der mindre lokale dimittendnetværk på enkelte fag/fakulteter på de to universiteter. SDU fremhæver vigtigheden af at dimittend- og alumnenetværk også forankres lokalt. Universitetet vil derfor etablere en central indgang hvorunder der kan udvikles segmenterede og specielt tilrettede tilbud til de forskellige dimittender.

Tre universiteter (AU, DPU og KU) fortæller at de ikke har et alumnenetværk for hele universitetet, men at nogle fag/studienævn har etableret lokale alumneforeninger. Det er dog ikke meget udbredt. KU overvejer at etablere et samlet alumnenetværk.

Tilbage er to universiteter, DFU og KVL, som ikke har nogen formaliserede dimittendnetværk. På KVL foregår dimittendernes faglige kontakt gennem faglige netværk i fagforeningsregi, mens DFU fremhæver at der er mange uformelle netværk og kontakter på tværs af årgangene. De to universiteter føler ikke at der er behov for et formaliseret dimittendnetværk.

9.2.1 Udbyttet af dimittendnetværk

I selvevalueringsrapporterne nævner universiteterne forskellige former for udbytte af dimittendnetværkene eller alumneforeningerne. Udbyttet kan opdeles i tre grupper ud fra hvem der nyder godt af netværkene og foreningerne:

1. **Universiteternes udbytte.** Universitetet har mulighed for at komme i kontakt med dimittenderne i forbindelse med konkrete undersøgelser, mentorordninger og foredragsvirksomhed. Endvidere kan efter- og videreuddannelses tilbud og livslang uddannelse identificeres og annonceres her. Netværkene kan være med til at give et højere vidensgrundlag for vejledningen, og de kan fungere som en vigtig ambassadør. Det er en måde hvorpå universitetet kan vise interesse for tidligere studerende som på sigt kan være med til at tiltrække nye studerende til henholdsvis bachelor- og kandidatuddannelser og til efter- og videreuddannelses tilbud. Det kan eventuelt også betyde en gevinst i forhold til fundraising. I de faglige miljøer er udbyttet ofte meget konkret hvor universitetet kan rekruttere oplægsholdere med viden om det fagrelevante arbejdsmarked og finde og oprette praktikpladser. Etableringen af alumnenetværk, dimittendforeninger med mere er med til at styrke universitetets relationer til såvel tidligere kandidater som det erhvervs- og arbejdsliv de er en del af.

2. **De studerendes udbytte.** De studerende kan få et indtryk af hvor man som kandidat kan finde arbejde. Det kan være en støtte i den afklaringsproces den studerende skal igennem for at finde en placering på arbejdsmarkedet. Det kan være med til at gøre de studerende bevidste om livet efter studierne. Der kan fx være muligheder for at stille spørgsmål til tidligere studerende om arbejdsmarked og karriere. Dimittender kan være umiddelbare forbilleder for de studerende, som de kan identificere sig med og lære af. På AAU er der planer om at oprette en mentorfunktion hvor de studerende kan få en mentor blandt tidligere kandidater der nu er på arbejdsmarkedet.
3. **Dimittendernes udbytte.** Dimittenderne kan (fx via nyhedsbreve) følge med i udviklingen på universitetet. De kan deltage i forskellige arrangementer på universitetet. Ja, det kan sågar føre til ansættelse. På ITU er der eksempler på at nyansatte kandidater anbefaler hinanden enten via strukturerede netværk eller personlige bekendtskaber. På Ingeniør- og Naturvidenskab på AAU afholder de "Livslang Uddannelse" hvert år i august, hvor tidligere kandidater tilbydes et kursus på tre-fem dages varighed med formidling af den seneste viden inden for deres faglige område. Arrangementet tiltrækker mange tidligere studerende og der deltager typisk mellem 300-600 dimittender.

Viden om dimittender

De fleste universiteter indsamler – i større eller mindre grad – viden om dimittendernes overgang til arbejdsmarkedet. Syv universiteter gennemfører selv kandidat- eller dimittendundersøgelser, mens tre andre får denne viden gennem undersøgelser foretaget af a-kasser og faglige organisationer.

Resultaterne af undersøgelserne bruges ofte som understøttende viden i vejledningen. I AAU's undersøgelse kan vejlederne fx se hvilke faglige elementer kandidaterne vurderer som væsentligst for at få og bestride et job, hvor lang tid der går før kandidaterne får det første job, eller i hvilken grad "andre" parametre har indflydelse på job/karriere, herunder fx betydningen af praktik, studiejob og projektsamarbejde. Endvidere fremgår kandidaternes typiske jobfunktioner, brancher, virksomhedstyper og hvor i landet de finder arbejde. Undersøgelsen sendes til alle studienævnenes medlemmer, de decentrale studievejledere og ledelserne. En lignende undersøgelse, "Erhvervsundersøgelse 2002", er foretaget af Det Humanistiske Fakultet på AU.

Ud over egne kandidatundersøgelser nævner universiteterne flere andre kilder til viden om dimittendernes overgang til arbejdsmarkedet. De læser andre universiteters kandidatundersøgelser, de får tal fra Danmarks Statistik, arbejdsmarkedsråd og Arbejdsmarkedsstyrelsen og de får oplysninger fra relevante a-kasser og faglige organisationer.

Det er vigtigt med en systematisk indsamling af viden om dimittendernes overgang fra studieliv til arbejdsliv da vejledere og undervisere har brug for et opdateret og dækkende billede af dimittendernes jobmønstre der kan ligge til grund for vejledningen og uddannelsesplanlægningen. Det er derfor vigtigt at universiteterne fortsætter med at gennemføre dimittendundersøgelserne.

9.3 Samarbejde med eksterne aktører

Omfanget af samarbejdet med eksterne aktører om overgangen fra studieliv til arbejdsmarked varierer meget fra universitet til universitet. Der er dog én aktør som alle universiteterne nævner, nemlig de faglige organisationer. De spiller ofte en aktiv rolle i universiteternes forsøg på at informere de studerende om erhvervsmuligheder og karrierevalg. Ud over de faglige organisationer samarbejder universiteter med en række andre aktører: a-kasser, arbejdsgiverorganisationer, virksomheder, erhvervsudviklingsråd, det regionale arbejdsmarkedsråd og arbejdsformidlinger.

Selvevalueringsrapporterne tegner et billede af generel tilfredshed med samarbejdet med de eksterne aktører. Det fungerer i overvejende grad godt og vurderes som udbytterigt. Et universitet giver udtryk for et ønske om en større grad af koordinering på området for at undgå overlap i arbejdet mellem universitetet og de faglige organisationer. På et andet universitet vurderer to fakulteter at samarbejdet ikke er ligeværdigt. De føler at i praksis kommer samarbejdet ofte til at handle om at man på universiteternes uddannelser skal gøre noget for fagforeningerne, mens imødekommenheden ikke altid er så stor den anden vej. Et tredje universitet fremhæver at de af og til må holde et skarpt øje med etiske eller moralske problemstillinger. Det gælder fx når virksomheder og organisationer har interesser om rekruttering og kommerciel markedsføring. Besøgene og brugerundersøgelsen viser at man fra vejledernes side – ikke mindst studenterstudievejlederne – er meget opmærksomme på denne problematik. I samarbejde med eksterne aktører er universiteterne generelt opmærksomme på at samarbejdet foregår på universitetets præmisser, så man sikrer at eventuelle arrangementer ikke blot bliver reklamefremstød for nogle virksomheder eller fagforeninger og a-kasser.

Det er en problemstilling som også er kommet frem i brugerundersøgelsen, hvor det ifølge de studerende fra AU er fint at arbejdsmarkedets parter deltager i de erhvervsrettede arrangementer med fokus på erhvervs- og karrierevejledning. Samtidig mener de studerende at det er vigtigt at universitetet fortsat har ansvaret for vejledningen, og at det skal opretholde sin autonomi i forhold til arbejdsmarkedet. Det er således vigtigt at inddragelsen af arbejdsmarkedets parter er neutral og gennemsigtig for de studerende, og at det sker på universitetets præmisser.

I modsætning hertil foretrækker nogle studerende i brugerundersøgelsen fra AAU at bruge fagforeningerne som vejledere, idet disse generelt har en bred kontakt til arbejdsmarkedet. De stude-

rende finder det derfor ikke i samme grad relevant eller nødvendigt at studievejledere varetager erhvervsvejledningen. Ligeledes benytter nogle dimittender fra AAU i høj grad fagforeninger i forbindelse med erhvervsvejledning da dimittenderne finder det mere naturligt at kontakte arbejdsmarkedets parter frem for studievejledningen der ikke kan matche fagforeningernes tilbud. Eller som de udtrykker det: "Fagforeningen tilbyder meget det samme som den centrale vejledning, men de har mere fingeren på pulsen og har i højere grad kontakten til de rette folk, end de har på universitetet".

På CBS og AAU viste besøgene at flere undervisere betragter erhvervslivet som vigtige samarbejdspartnere, og at der er en løbende kontakt mellem erhvervslivet og underviserne. Begge steder har man som resultat af denne kontakt blandt andet oprettet nye uddannelser i samarbejde med erhvervslivet.

I brugerundersøgelsen har fagforeninger og a-kasser vist en stor interesse for at indgå i en tættere dialog med universiteterne. Arbejdsmarkedets parter påpeger at studievejlederne skal blive bedre til at gøre opmærksom på at de studerende også kan trække på AF og fagforeningerne mens de er studerende – og ikke først når de bliver arbejdsløse. Det vil øge de studerende parathed til arbejdsmarkedet.

Evalueringen har vist at det er afgørende at universiteterne bruger eksterne kontakter systematisk. Faglige organisationer og erhvervslivet er en ressource som universiteterne med fordel kan trække på, men de skal samtidig være bevidst om brugen af dem. Samarbejdet skal være til nytte for de studerende.

Evalueringsgruppen anbefaler

- at universiteterne fortsætter og udbygger samarbejdet med relevante samarbejdspartnere med tilknytning til arbejdsmarkedet. Universiteterne kan med fordel fastlægge en politik for området der tager højde for de etiske problemstillinger der kan være i samarbejdet.

Oversigt over anbefalinger

Denne oversigt indeholder alle rapportens anbefalinger ordnet efter det kapitel anbefalingen optræder i. Efter hver anbefaling er der en henvisning til det afsnit inde i rapporten der gør rede for baggrunden for og formålet med anbefalingen.

Evalueringsgruppen anbefaler:

Mål og strategi

- at universiteterne formulerer mål for deres vejledningsindsats og strategier for hvordan målene kan nås (se afsnit 3.2).
- at ledelsen påtager sig ansvaret for at der formuleres mål og strategier (se afsnit 3.2.1).
- at udarbejdelsen af mål og strategier forankres bredt i organisationen, og at diskussion og fastlæggelse af mål og strategier involverer alle relevante aktører (se afsnit 3.2.1).

Ressourcer

- at universiteterne i den kommende målfastsættelse gør sig overvejelser om hvor mange ressourcer der skal afsættes til studie- og erhvervsvejledningen under hensyntagen til en række lokale faktorer som fx typer af og størrelsen på studierne, antallet af uddannelsesvalg i løbet af studierne, undervisningsform og hvordan det efterfølgende arbejdsmarked ser ud (se afsnit 4.2).

Vejledningens indhold og form

- at universiteterne stiller et kvalificeret og deklareret vejledningstilbud til rådighed for de studerende når de står i situationer hvor de skal foretage studierelaterede valg i løbet af deres uddannelse. Tilbuddet skal være tilpasset de forskellige behov der er på uddannelserne. Tilbuddet skal sikre at den studerende har et overblik over de forskellige valgmuligheder og

over konsekvensen af de valg de tager i forhold til videre uddannelsesmuligheder og det senere arbejdsliv (se afsnit 5.1.2).

- at universiteterne sikrer at viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesmuligheder er lettilgængelig for de personer der varetager vejledningen af de studerende i forbindelse med studievalg i løbet af uddannelsen (se afsnit 5.1.2).
- at vejlederne arbejder aktivt på at nå de grupper af studerende der har et behov, men som af forskellige grunde ikke selv opsøger vejledningen (se afsnit 5.3).
- at universiteternes vejledningsindsats omfatter opsøgende vejledning, og at universiteterne i forbindelse med det kommende strategiarbejde fastlægger hvilke målgrupper den opsøgende vejledning skal rette sig mod (se afsnit 5.4).
- at universitetets vejledningstilbud deklarerer og efterfølgende formidles til de studerende i en nem og overskuelig form såvel mundtligt som skriftligt (se afsnit 5.5).
- at den fysiske placering er synlig men diskret (se afsnit 5.5).

Organisering og samarbejde

- at universiteterne med en niveauopdelt vejledning forsøger at opveje de negative virkninger ved en decentral organisering ved at placere de decentrale vejledere sammen fysisk. Dette kan fx gøres ved at samle små vejledninger fysisk i større enheder – eventuelt som supplement til deres decentralt beliggende kontorer – så vejlederne kan være støtte og sparringspartnere for hinanden og indgå i et vejledningsfagligt miljø (se afsnit 6.1).
- at universiteterne forbedrer det vertikale og det horisontale samarbejde internt på universitetet. Der bør indarbejdes systematik og flere rutiner i koordineringen – særligt en systematisk sikring af vidensdeling blandt de decentrale vejledere (se afsnit 6.2).
- at det nationale samarbejde omkring studievejledning gøres mere systematisk. Der bør igangsættes initiativer der garanterer en mere synlig sikring af netværkene på området. Universiteterne mangler et centralt sted der kan fungere som platform for samarbejdet (se afsnit 6.3).

Vejlederne

- at studenterstudievejlederne fortsat udgør kernen i universiteternes vejledningsindsats, men at der samtidig sker en styrkelse af studenterstudievejledernes professionalisme. Studenterstudievejlederne bør sikres en vejlederuddannelse målrettet deres opgaver og et ordentligt in-

formationsgrundlag om fx tendenser på arbejdsmarkedet ligesom kommunikationen mellem vejlederne bør forbedres (se afsnit 7.2).

- at der sker en professionalisering af AC-vejlederne inden for vejledningsområdet og at der sker en tydeligere profilering af de forskellige vejlederes faglighed og afgrænsninger. Herunder hører at AC-vejledere gør sig selv mere synlige som vejledere frem for administratorer (se afsnit 7.2).
- at de undervisere som udfylder en formel og udpeget rolle som vejleder som minimum bør have en grundig introduktion til vejledningens metode og etik (se afsnit 7.2).
- at universiteterne satser på en mere professionel vejledning der matcher den øgede kompleksitet inden for vejledningens genstandsområde. I en sådan professionaliseringsproces vil det være relevant at prioritere en øget brug af AC-vejledere (se afsnit 7.2.1).
- at alle vejledere bør have vejlederuddannelse, og at denne uddannelse bør ligge meget tidligt i ansættelsesforløbet – især når det gælder studenterstudievejledere. Kravet om vejlederuddannelse bør indgå i en overordnet nedskrevet strategi for vejledningsindsatsen og vejlederuddannelsen bør indrettes efter de vejledningsopgaver den ansatte officielt varetager (se afsnit 7.3.2).
- at universiteterne opretter formaliserede, systematiserede og dokumenterede mekanismer der sikrer at vejledernes viden ikke går tabt for det enkelte universitet men overføres til andre vejledere (se afsnit 7.4).

Kvalitetssikring

- at universiteterne øger brugen af benchmarking af vejledningsindsatsen (se afsnit 8.3.1).
- at universiteterne sætter fokus på kvalitetssikring af vejledningsindsatsen. At der igangsættes en proces hvor der formuleres mål for vejledningsindsatsen, identificeres aktiviteter og handlinger der skal gøre det muligt at nå målene, og at aktiviteter og handlinger evalueres (se afsnit 8.4).
- at universiteterne sætter ind på to områder:
 - Kvalitetssikring af input (fx personaleressourcer, økonomiske ressourcer, fysiske rammer og personalets uddannelses- og erfaringsbaggrund inden for studie- og erhvervsvejledning).
 - Kvalitetssikring af output gennem
 - Evaluering af om mål og strategier nås

- Systematiske tilbagemeldingsprocedurer (brugertilfredshed, brugeraccept)
- Selvevaluering (at vejlederne systematisk opsamler erfaringer og forholder sig kritisk og konstruktivt hertil) (se afsnit 8.4).

Overgangen til arbejdsmarkedet

- at vejledere og undervisere bliver bedre til at hjælpe den studerende med at sætte ord på de kompetencer som den studerende opbygger i løbet af uddannelsen, og til at relatere kompetencerne til arbejdsmarkedet og dermed fremtidige jobmuligheder (se afsnit 9.1).
- at universiteterne fortsætter og udbygger samarbejdet med relevante samarbejdspartnere med tilknytning til arbejdsmarkedet. Universiteterne kan med fordel fastlægge en politik for området der tager højde for de etiske problemstillinger der kan være i samarbejdet (se afsnit 9.3).

Kommissorium

Vejledningsindsatsen på de danske universiteter

Danmarks Evalueringsinstitut (EVA) har med Handlingsplan 2004 besluttet at evaluere vejledningsindsatsen på de danske universiteter. Dette kommissorium redegør for evalueringens formål, organisering og metode.

Formål

Formålet med evalueringen er at vurdere udbuddet og kvaliteten af de vejledningstilbud der stilles til rådighed for de universitetsstuderende, og identificere faktorer der har betydning for en kvalificeret vejledningsindsats. Evalueringen skal præsentere eksempler på god praksis og give anbefalinger for fremtidig udvikling af vejledningsindsatsen.

Evalueringen vil belyse følgende problemstillinger:

- forholdet mellem strategi og praksis
- organisering og arbejdsdeling (herunder samarbejde, kommunikation og erfaringsudveksling mellem de decentrale og centrale vejledningsorganer)
- studerende og dimittenders vejledningsbehov
- vejledningens indhold og tilrettelæggelse
- kvalitetssikring af vejledningsindsatsen (herunder mekanismer der sikrer at vejledningsindsatsen afspejler de studerendes vejledningsbehov og bygger på relevant og fyldestgørende information om arbejdsmarkedet)
- vejledernes uddannelse.

Det overordnede mål med evalueringen er at støtte universiteterne i den fortsatte udvikling af deres vejledningsindsats.

Evalueringsområde

Evalueringen vil omfatte vejledningsindsatsen på de tolv universiteter i Danmark med særlig fokus på op til seks universiteter med relevant praksis på området. Vejledningsindsatsen afgrænses til den vejledning der tilbydes de studerende i forbindelse med uddannelses- og erhvervsvalg. Den dækker ikke vejledning om økonomiske, juridiske, sociale, psykologiske problemer eller akademisk vejledning i forbindelse med skriftlige opgaver o.l.

Evalueringen vil omfatte såkaldt gennemførelses- og udslningsvejledning. Gennemførelsesvejledning forstås som den vejledning der tilbydes undervejs i uddannelsesforløbet. Den omfatter vejledning om studieveje og valg af fag og kurser, fx vejledning i forbindelse med bachelors valg af forskellige kandidatoverbygninger. Ved udslningsvejledning forstås vejledning om mulighederne for fremtidig beskæftigelse efter endt uddannelse; at forberede de studerende på arbejdslivet og karrieren efter afsluttet uddannelse.

Evalueringen vil ikke omfatte såkaldt indslusningsvejledning da vejledningen i forbindelse med optagelse af studerende er berørt af vejledningsreformen som træder i kraft i august 2004.

Evalueringen vil dække såvel centrale som decentrale vejledningstilbud på de tolv universiteter.

Evalueringens organisering

EVA nedsætter en evalueringsgruppe der er ansvarlig for evalueringens vurderinger og anbefalinger. Evalueringsgruppen skal identificere styrker og svagheder ved de nuværende vejledningstilbud og identificere god praksis på området.

Gruppen sammensættes så den dækker følgende profiler:

- konkret indsigt i og erfaring med vejledning i det danske universitetssystem
- indsigt i og erfaring med ledelsesmæssige og organisatoriske overvejelser i forhold til vejledning
- indsigt i diskussionerne om vejledningssystemers funktion og opbygning i universitetssektoren i ind- og udland
- indsigt i vejledningsindsatsen ud fra en arbejdsmarkedssynsvinkel.

EVA's projektgruppe har det praktiske ansvar for evalueringen og skal desuden sikre at der i evalueringsprocessen anvendes hensigtsmæssige og pålidelige metoder i overensstemmelse med evalueringens formål. Projektgruppen yder sekretariatsbistand til evalueringsgruppen og udarbejder den endelige rapport.

Evalueringemetode

Selvevaluering

Hvert universitet udarbejder en selvevalueringsrapport med vægt på beskrivelse af nuværende vejledningstilbud og diskussion af egne styrker og svagheder. Selvevalueringerne udarbejdes på baggrund af en vejledning til selvevaluering som udarbejdes af EVA.

Institutionsbesøg

Evalueringgruppen udvælger op til seks universiteter med relevant praksis på vejledningsområdet. Universiteterne udvælges så forskellige institutionstyper er repræsenteret. Evalueringgruppen og projektgruppen besøger de udvalgte universiteter og interviewer de forskellige interessenter. Besøgene udgør en selvstændig del af evalueringens dokumentationsmateriale og skal derudover underbygge og perspektivere det øvrige dokumentationsmateriale.

Eksterne undersøgelser

Der gennemføres en kvalitativ undersøgelse af udvalgte universiteter. Undersøgelsen omfatter studerende, dimittender, studie- og karrierevejledere og arbejdsmarkedets parter. Formålet med undersøgelsen er at belyse studerende og dimittenders vejledningsbehov i løbet af uddannelsen og i overgangen til arbejdsmarkedet.

Høring

Evalueringsrapporten sendes i skriftlig høring på de selvevaluerende universiteter. Formålet med høringen er at få rettet eventuelle faktuelle fejl og at give deltagerne mulighed for at kommentere evalueringens forløb, metode og resultater.

Herefter offentliggør EVA evalueringsrapporten med evalueringens vurderinger og anbefalinger på baggrund af evalueringens dokumentationsmateriale.

Om evalueringsgruppen

Hans Peter Jensen (formand for evalueringsgruppen), vicedirektør ved Danmarks Fødevareforskning. Uddannet fra Københavns Universitet med en naturvidenskabelig embedseksamen, siden doktor (dr.phil.) ved Chalmers Tekniska Högskola i Gøteborg. Har i perioden 1969-2001 været ansat på DTU som adjunkt, lektor, docent og fra 1986-2001 som rektor. I løbet af ansættelsesforløbet på DTU har Hans Peter Jensen under orlovsperioder haft ophold ved University of Oregon og Chalmers Tekniska Högskola. Herudover har Hans Peter Jensen bestridt en række poster i faglige, fagpolitiske og virksomhedsorienterede bestyrelser og råd.

Jo Kjærsgaard Pedersen, fuldmægtig og daglig leder af studievejledningen på Det Naturvidenskabelige Fakultet på Københavns Universitet. Har været kursusleder ved Undervisningsministeriets studievejlederuddannelse ved de videregående uddannelser samt medlem af Kursusrådet. Har derudover været medlem af Rådet for Uddannelses- og Erhvervsvejlednings (R.U.E.) uddannelsesudvalg.

Katrine Møller, stud.scient.soc. på Københavns Universitet. Formand for Forenede Studenterråd v/Københavns Universitet 2001-2002. Har været med til at udarbejde et notat om vejledningssystemet i Danmark ("Et gennemtænkt vejledningssystem" fra 2002).

Steffen Svendsen, efter- og videreuddannelseschef ved Jysk Center for Videregående Uddannelse. Uddannet cand.mag. fra Aarhus Universitet og har siden videreuddannet sig inden for pædagogik, vejledning og ledelse. Fra 1994-2002 regionschef i Danmarks Erhvervspædagogiske Læreruddannelse i København med ansvar for en række efter- og videreuddannelsesaktiviteter samt udviklings- og konsulentvirksomhed. Steffen Svendsen har i de seneste ti år arbejdet med en række internationale vejledningsaktiviteter i regi af EU, OECD, Nordisk Ministerråd og Verdensbanken. Har blandt andet udarbejdet den danske landerapport til OECD om karrierevejledning i 2002.

Mette Bjørn, teamchef i Ledernes Hovedorganisation i Ledelsespolitisk Afdeling med uddannelsespolitik og -udvikling som ansvarsområde. Uddannet cand.polyt. fra Danmarks Tekniske Universitet. Har tidligere været ansat som kontorchef i AMU-direktoratet i Arbejdsministeriet med ansvar for efteruddannelsen af faglærte og som direktør for Helsingør Erhvervsskole. Mette Bjørn har derudover været medlem af R.U.E. i en længere årrække og er nuværende medlem af EVA's repræsentantskab.

Metode

Dette appendiks gør rede for det dokumentationsmateriale som evalueringen af vejledningsindsatsen på de danske universiteter bygger på.

Selvevaluering

Selvevaluering er et grundlæggende og fast metodeelement i EVA's evalueringer. Selvevalueringssrapporterne udgør en væsentlig del af dokumentationsmateriale og selvevalueringen skal samtidig bidrage til at sætte en udviklingsproces i gang på de evaluerede institutioner.

Selvevalueringerne er foretaget på baggrund af en selvevalueringssvejledning udarbejdet af EVA's projektgruppe og evalueringsgruppen. Vejledningen er delt i to dele. I første del bliver universiteterne bedt om at beskrive deres vejledningspraksis i forhold til blandt andet vejledningstilbud, ressourcer, vejledere og organisering. I anden del af selvevalueringssvejledningen bliver selvevalueringssgruppen bedt om at reflektere over den praksis som de har beskrevet i den første del.

Universiteterne blev bedt om at nedsætte en selvevalueringssgruppe med repræsentanter fra alle de grupper som er involveret i det enkelte universitets vejledningsindsats. Størrelsen på selvevalueringssgrupperne har varieret fra tre til fjorten personer. Der har generelt været repræsentanter fra såvel ledelse, undervisere og vejledere (med studenter eller AC-baggrund) i grupperne. På syv af universiteterne har der været 'almindelige' studerende i selvevalueringssgrupperne. Almindelige er forstået som studerende der ikke er ansat som studenterstudievejledere.

Selvevalueringssgruppen har haft ansvaret for at udarbejde selvevalueringssrapporten.

Selvevalueringssprocessen

Selvevalueringssprocessen forløb over to en halv måned i efteråret 2004. Ved påbegyndelsen af selvevalueringssprocessen afholdt EVA's projektgruppe to informationsmøder 15. og 17. september i henholdsvis København og Århus. På møderne gennemgik projektgruppen selvevalueringssvejledningen og evalueringens forløb, og universiteterne havde mulighed for at stille spørgsmål. Der var

generelt en positiv holdning til evalueringen, men flere deltagere satte spørgsmålstejn ved det hensigtsmæssige i kommissoriets afgrænsninger af vejledningsindsatsen. Samtidig blev der peget på relevansen af at inddrage den uformelle vejledning i evalueringen. Diskussionerne på mødet mundede ud i et notat med en række præciseringer af kommissoriets afgrænsninger af vejledningsindsatsen, og der blev tilføjet to spørgsmål om den uformelle vejledning til selvevalueringsvejledningen.

Enkelte universiteter har i deres beskrivelse og vurdering af selvevalueringsprocessen bemærket at detaljeringsgraden i spørgsmålene i selvevalueringsvejledningen har været uhensigtsmæssigt høj. De havde også gerne set en mere rummelig tidsramme, da studie- og erhvervsvejledning berører mange forskellige interessenter på universitetet, og de ville gerne have haft mere tid til refleksion. En mindre gruppe af universiteter anfører at tidspunktet for evalueringen har været uheldigt på grund af travlhed med at implementere den nye universitetslov og uddannelsesbekendtgørelsen. De fleste universiteter har dog samtidig fremhævet en række positive sider ved evalueringen. Den har bidraget til at skabe overblik over vejledningsindsatsen. Den har skabt øget fokus på området og fået nye perspektiver frem. Der har været en udbytterig dialog mellem alle involverede, ligesom den har været med til at understøtte kommunikation og den fælles faglige forståelse blandt vejledere. Sidst, men ikke mindst, har den skabt et fundament for et videre samarbejde om udviklingen af vejledningsindsatsen.

Projektgruppen vurderer at kvaliteten af selvevalueringsrapporterne varierer meget fra universitet til universitet. Nogle universiteter har afleveret meget grundige selvevalueringsrapporter med detaljerede beskrivelser af deres praksis på vejledningsområdet og med refleksioner og selvkritik over for denne praksis. Andre har afleveret mindre grundige rapporter hvor især refleksionerne har manglet.

På trods af dette har selvevalueringsrapporterne fungeret som et væsentligt dokumentationsmateriale i evalueringen, og de har været et godt udgangspunkt for de interview som evalueringsgruppen har gennemført på de efterfølgende besøg.

Brugerundersøgelse

I perioden oktober-december 2004 gennemførte EVA i samarbejde med NIRAS Konsulenterne en kvalitativ undersøgelse af studerende og dimittenders vejledningsbehov i løbet af uddannelsen og i overgangen til arbejdsmarkedet. Undersøgelsen blev gennemført som fokusgruppeinterview med studerende, dimittender, vejledere og arbejdsmarkedets parter på fire udvalgte universiteter: CBS, DFU, AAU og AU.

NIRAS Konsulenterne gennemførte 11 fokusgruppeinterview med henholdsvis studerende, dimittender og vejledere, tre minigruppeinterview med arbejdsmarkedets parter, seks telefoninterview med dimittender og to telefoninterview med arbejdsmarkedets parter. Interviewene dækker en gruppe af 36 universitetsstuderende, 32 dimittender, 29 vejledere og 19 repræsentanter fra arbejdsmarkedets parter.

Fokusgruppeinterviews er kvalitative og producerer data gennem interviewpersonernes samtale om et emne som er bestemt af interviewerens. Fokusgrupper er gode til at producere data om grupperes fortolkninger, interaktion og normer, fx i forhold til vejledning, men er ikke repræsentative for den samlede population.

Der var en repræsentant fra projektgruppen til stede ved samtlige interview med undtagelse af interviewene på DFU. Evalueringsgruppen og projektgruppen fik både referater fra interviewene og NIRAS' rapport inden besøgene.

Det er de samme fire universiteter der er udvalgt til at medvirke i brugerundersøgelsen og til at modtage besøg fra evaluerings- og projektgruppen. Dette er et valg fra projektgruppens side som afspejler et ønske om at gå i dybden frem for i bredden. Denne fremgang gjorde det blandt andet muligt for evalueringsgruppen og projektgruppen at gøre brug af både brugerundersøgelsen og selvevalueringsrapporterne i forberedelsen af besøgene og dermed at spørge ind til eventuelle uoverensstemmelser. Ulempen er at dokumentationsmaterialet for de øvrige otte universiteter ikke er så omfangsrigt da det alene beror på selvevalueringsrapporterne.

Undersøgelsen er trykt som et særskilt bilag til denne rapport og er tilgængelig i elektronisk form på www.eva.dk.

Besøg på universiteterne

Evalueringsgruppen og projektgruppen besøgte de fire universiteter i januar 2005. På besøgene blev selvevalueringsgruppen, en gruppe studerende, en gruppe undervisere, en gruppe vejledere og ledelsen interviewet hver for sig.

Før besøgene drøftede evalueringsgruppen og projektgruppen det foreliggende dokumentationsmateriale, og med afsæt i universiteternes selvevalueringsrapporter og i brugerundersøgelsen blev der udarbejdet spørgeguiden til hver af de fem grupper. Spørgeguiden fungerede som en ramme for interviewene, men var fleksible i forhold til udviklingen i det enkelte interview. Spørgeguiden indeholdt en række fælles spørgsmål til alle fire universiteter og en række specifikke spørgsmål til det enkelte universitet.

Formålet med besøgene på de fire universiteter var at give evalueringsgruppen lejlighed til at få suppleret, uddybet og nuanceret den dokumentation der var indhentet i selvevalueringsrapporter og brugerundersøgelse. Samtidig har interviewene med personer uden for selvevalueringsgrupperne skullet efterprøve beskrivelser og vurderinger i selvevalueringsrapporterne.

I interviewene med de studerende havde projektgruppen bedt universiteterne om at sammensætte en gruppe med forskellige faglige baggrunde og anciennitet, men på grund af eksamener havde et par af universiteterne haft problemer med at skaffe studerende – på CBS var alle de studerende til interviewet på første eller andet år. Det er imidlertid projektgruppens vurdering at dette ikke havde afgørende negative konsekvenser for dokumentationen da kriterierne blev dækket ind på andre interview.

Overordnet er det projektgruppens vurdering at interviewenes antal, omfang og repræsentation af forskellige grupper gav en god belysning af universiteternes vejledningspraksis som supplement til selvevalueringsrapporterne og brugerundersøgelsen.

Danmarks Evalueringsinstitut har tidligere udgivet:

- *Skriftlige opgaver og vejledning*, december 2000, ISBN 87-7958-001-7
- *Social- og sundhedshjælperuddannelsen*, 2001, ISBN 87-7958-003-3
- *Socialrådgiver- og socialformidleruddannelserne*, 2001, ISBN 87-7958-008-4
- *Samarbejde og sammenhænge*, 2001, ISBN 87-7958-010-6
- *Sammenhænge og samspil*, 2001, ISBN 87-7958-011-4
- *Basisuddannelserne*, 2001, ISBN 87-7958-013-0
- *Historie med samfundskundskab i det almene gymnasium*, 2001, ISBN 87-7958-017-3
- *Fysik i skolen – skolen i fysik*, 2001, ISBN 87-7958-020-3
- *Overgange fra hhx og htx til videregående uddannelse*, 2001, ISBN 87-7958-015-7
- *Teknik og naturvidenskab*, 2001, ISBN 87-7958-024-6
- *Undervisning i pædagogik*, 2002, ISBN 87-7958-056-4
- *Efteruddannelse af lærere på erhvervsskoler og AMU-centre*, 2002, ISBN 87-7958-062-9
- *Det Teknisk-Naturvidenskabelige Fakultet ved Aalborg Universitet*, 2002, ISBN 87-7958-032-7
- *Profiler på hhx og htx*, 2002, ISBN 87-7958-033-5
- *Masteruddannelser*, 2002, ISBN 87-7958-073-4
- *Børnehaveklassen*, 2002, ISBN 87-7958-077-7
- *Datamatikeruddannelsen*, 2002, ISBN 87-7958-078-5
- *Agricultural Science*, 2002, ISBN 87-7958-079-3
- *Folkeskolens afgangsprøver*, 2002, ISBN 87-7958-076-9
- *Efter- og videreuddannelse af undervisere på mellemlange videregående uddannelser*, 2003, ISBN 87-7958-096-3
- *Pædagoguddannelsen*, 2003, ISBN 87-7958-100-5
- *Eksamensformer i det almene gymnasium*, 2003, ISBN 87-7958-104-8

- *Vilkår for pædagogisk udviklingsarbejde*, 2003, ISBN 87-7958-107-2
- *Engelsk i grundskolen*, 2003, ISBN 87-7958-113-7
- *Engelsk i grundskolen (delrapport)*, 2003, ISBN 87-7958-114-5
- *Personlige uddannelsesplaner på tekniske erhvervsuddannelser*, 2003, ISBN 87-7958-115-3
- *Læreruddannelsen*, 2003, ISBN 87-7958-123-4
- *Tysk på universitetet*, 2003, ISBN 87-7958-118-8
- *Den internationale dimension i folkeskolen*, 2003, ISBN 87-7958-124-2
- *Specialundervisning for voksne*, 2003, ISBN 87-7958-128-5
- *Journalistuddannelserne*, 2004, ISBN 87-7958-140-4
- *Kvalitetssikring og kvalitetsudvikling af erhvervsuddannelserne*, 2004, ISBN 87-7858-150-1
- *Skriftlighed i gymnasiet*, 2004, ISBN 87-7958-157-9
- *Master of Public Health*, 2004, ISBN 87-7958-156-0
- *Idræt I folkeskolen*, 2004, ISBN 87-7958-158-7
- *Engelsk i gymnasiale uddannelser*, 2004, ISBN 87-7958-168-4
- *Auditering af DTU*, 2004, ISBN 87-7958-175-7
- *Audit of University of Copenhagen*, 2004, ISBN 87-7958-174-9
- *Undervisningsdifferentiering i folkeskolen*, 2004, ISBN 87-7958-162-5
- *Forberedende voksenundervisning*, 2005, ISBN 87-7958-210-9
- *Kommunernes kvalitetssikring af folkeskolen*, 2005, ISBN 87-7958-230-3
- *VUC*, 2005, ISBN 87-7958-234-6
- *Kvalitetssikring på erhvervsakademiuddannelserne*, 2005, ISBN 87-7958-240-0

Rapporterne kan læses og bestilles på EVA's hjemmeside www.eva.dk eller bestilles hos alle boghandlere.